

CATONIS IUNIORIS

Vari milites negavit se contra leges imperiū suscepturū: quas ut seruaret: aduersus Cæsare bellum gerebat: neq; se p prætorē dum pcul adsit antepositurū. Nam Scipio p consule puinciam obtinebat: spesq; nōnullis erat in Scipionis noīe quasi in aphrica id esset ad uictoriā fatale. Accepto itaq; a Scipione p̄cipatu: cum ille statim lubæ gratia oēs Vticenses q; in ætate erant trucidare uellet: urbemq; funditus euertere: utpote cum Cæsare sentientes: Cato obstitit: Attestans. n. ac uociferans in consilio uix crudelitatem eorū coercere potu- it: ac partim Vticensium rogatu: partim ex Scipionis snia custodiā Vticæ recepit: ut neq; inuita neq; uolens partes Cæsaris sequeretur. Ea urbs opportunissimo loco sita & abunde munita erat: magis tamē a Catōe cō firmata est. nā & Annonæ uim introduxit. & mœnia turribus uallo fossaq; muniuit: p̄sidiāq; imposuit. Ci- ues aut quicūq; puberes erant ablatis armis p turribus collocauit. Reliquos in urbe cōtinuit: uehementi di- ligentia adhibita ne cuiq; eorū inferret iniuria. Nec inferre aliis ipsi possent. Arma uero & pecuniā & frumē- tum inde ad castra mittebat: habebatq; eā urbē quasi horreū belli: Quod aut Pompeio magno prius idem tunc Scipioni suadebat: ne signo conferret aduersus hoīes pugnacissimos: sed p̄traheret bellum: tēpusq; cō- tereret: quoad tyrānidis acies obtunderet. Sed Scipio Catonis cōsilia neglexit: & aliq̄do ē timiditatem ex- probrauit: scribens ad eum satis non esse si ipse in urbe sit & mœnibus circundet. Nisi ēt cæteros impediāt quo minus ea q̄ optima factu sunt: exequant. Ad hæc rescripsit Cato: se paratū offerens cum iis copiis q̄s in Aphricā duxerat: in italiā trahere. Cum uero hoc quoq; Scipio asperneret: manifestissime cernebatur in ca- tone pœnitentia: q; principatum concessisset ei: qui neq; belli artibus ualeret: neq; si fortuna aliqua uince- ret: tēperate uictoria ufurus foret. Quāobrē ut secū ipse agitabat & familiaribus patefecit se nō bonā spē in bellū h̄re pp̄ iperitiā ac supbiā ducis: ac ēt si Cæsar ipse superet: se Romæ nō mansurū sed i exiliū futurū pp̄ crudelitātē & superbiā Scipionis: q; iam tunc insolentes minas aduersus multos iactaret. Et euenit quidē ci- tius q̄ expectaret Cato: ut a Scipione male pugnatum esset: & prima nocte quidam ac castris ueniens tertia ante die pugnā cōmissam: Cæsaremq; uicisse nunciauit: capta etiam esse castra: Scipionem: & iuba cū pau- cis euasisse. Reliquas omnes copias funditus esse deletas. His auditis uniuersa ciuitas ad huiusmodi nunciū attonita uix se infra mœnia continebat. Quod cum animaduerteter Cato: singulos monendo atq; consula- do q; non tanta essent quāta nunciabantur mala: sed rem uerbis augeri: trepidationem sædauit. Postridie uero Romanos ciues qui Vticæ negociabantur: quorum trecentos in consilium delegerat: per preconem in templum iouis acciri iubet: quo facto uenit ipse in templum sine ulla trepidatione: uultu pacato quēad- modum priori tempore solebat librum in manibus tenens: dum illi cogebantur: lectitare cœpit. Erāt i eo libro scriptæ rationes quas ad bellum præparauerat: armorum frumenti balistarum: coacto autem consi- lio incipiens ab ipsis trecentis uiris laudauit fidem & studium eorum: q; consilio q; corporibus: q; pecuniis bene de republica meruissent: deinde cohortatus est ne spem abiicerent: neue in diuersas partes aufugerent sed in unum continerent: fore enim ut eo modo plus roboris in resistendo haberent: faciliusq; a uictore sa- lutem impetrarent. Proinde sibi p̄s consulerent in utram uallent partem: si tamen periculis sese obieciare uelint: & pro libertate pugnare: se non solum uirtutem eorum laudaturum: uerum etiam ducem ac focū se præstiturum: quoad extremam sortem patiæ experirent: quæ nec Vtica sit nec adrimetum: sed Roma- na urbs. Quæ sæpe maribus periculis euaserit & sese receperit. Multa quidem eē illis ad salutem parata: & præcipue q; aduersus eum hominem bellum gererent: qui a tempore ac fortuna totus penderet. Hispaniā ad Pompeium iam defecisse: Urbem uero ipsam Romanam nondum frenum seruitutis propter insolentiam recipere: sed grauius ferre: & ad res nouas conspirare. Deniq; hostem ipsum pro exemplo habendū: q; nullum recuset periculum: ut patriā suam ac iura subuertat: quod cū ille faciat p̄ iniuria: quanto magis eos facere decet: qui si uicerint fœlicitatem adepturi: si uincant: gloriosissimam mortem obituri sint: debere ta- men ipsos p̄ se consulere deos pecantes: ut p̄ uirtute quā superiori tpe præstiterunt: ea res fœliciter eueniat. Hæc cū diceret Cato: plurimi oratione eius ducebant: ac fortitudinē hoīs humanitatēq; intuentes quasi piculog; iminentiū oblitū offerebant: ut corporibus & armis eorū arbitrato suo uterent: utpote solus oīum iuictissimus dux: & cuiuscūq; fortunæ uictor. Satius enī fore ut eū sequentes morirent: q̄ si eo deserto salu- tē accipiāt. Cū uero qdā ceteret seruis libertatē eē dandā: & pleriq; eius sniam laudarent negāt cato se ullo mō id passurū. Neq; n. eē iustū neq; legibus cōsentaneū: si tamē domini liberare uelit recepturū: qdā cū mul- ti pollicerent: iussit eorū noīa edi atq; scribi: sic cōsiliū dimissit. Nec multo post afferūt sibi liræ a iuba & Sci- pione quoq; iuba qdē cū paucis i mōte quodā latebat: Scipio aut nō lōge ab Vtica naues cōscenderat: atq; i portu ip̄o euentum reg; expectabat: qdā sibi agendū uideret: cato itaq; eorū tabellarios: quoad priora cōsilia firmarent: retinuit. Et senatores qdē p̄mptissime seruos dabāt: manumittebantq; & armabat: cætera au- tē multitudo ueluti nauicularii fœneratores & cætera huiusmodi turbā. q; maximā partē fortunæ suæ in seruis habebāt. mix i modū refixerāt. Velut. n. corpora qdā facilius icendunt: & rursus remoto igne cō- to frigescunt: sic dum p̄sens erat cato uersabaturq; i eorū oculis: ad uirtutem icendebant: cum uero disce- deret atq; ip̄i p̄ se erāt. cæsaris formido plus ualebat q̄ honesta cōsilia. Qui. n. summus aiebāt illi: cuiq; bel- lum i ferre paramus? Nōne hic ē ille cæsar. q; oēm romanorū hēt: potētia? Nost; at nemo ē Scipio neq; p̄- peius neq; cato sed qbus temporibus uniuersi mortales timidiore sunt q; oportet in his temporibus nos p̄ libertate romanorū ex utica pugnabimus aduersus eū: q; & catonem & p̄peiū ex italia pepulit: & seruos aduersus cæsare liberos faciemus: q; tātū libertatis ip̄i habituri sumus q̄tum ip̄e cæsar nobis cōcederet: cō- gnoscamus nos ip̄os dum tps est. ueniāq; petamus a uictore: mittamusq; ad eū oēs q; illius irā deprecant. Hæc multorū uerba erant. nā reliqui uim aduersus senatores parabant: putantes si eos caperent & Cæsari darent: fore ut ita cæsaris mitigata facilius salutē impetraret. Quæ cū cato audisset: nihil hāc mutationē

reprehendit: Scipioni tamen iubæq; rescripsit: ne Vtica accederent. Cū uero magna manus equitū a pugna quæ inter Cæsare & scipionem cōmissa erat: euasisset: missi sunt ad Catonem tres legati: non tamē oēs eadem mandata habebant. Nā alii ad Iubam eundē fore censebant: alii Catonē ducē poscebāt: alii Vtica accedere formidabant. Hæc audiens Cato. M. Rubrio operā dedit: ut noīa eorū reciperet: q; seruos ad bellū mīnumittebant. Ipse uero senatoribus assumptis Vtica egressus tribunos equitū conuenit: eosq; rogauit ne senatores pderent: neq; Iubam potiusq; Catonē sequi mallent: sed in urbē accederēt: ut seipos cæterosq; seruarent: eē qdem urbē ipsam inexpugnabilē: & multorū annorū uictum habere: oīq; apparatu belli abundante. Ea cū senatores multis cū lachrymis p̄carent: p̄fecti equitum ad eqtes rettulerūt. Cato interea in quodā aggere una cū senatoribus sedens: responsa eqtum expectabat. Inter hæc. M. Rubrius accedit cū summa indignatiōe: nunciāns motū in urbe fieri. Quod cū auditū esset: aliis qdem ī lachrymas lamentatiōesq; conuersis: Cato eos cōfirmare tentabat. Nuncii post hæc ab eqtibus uenere acerba postulātes. Aiebāt. n. neq; Iubam ducē sequi uelle p̄ mercede: neq; Cæsare ullo modo timere: si Catonē habebant ducē. Vticensibus tamen ex Phœnitia p̄fectis hoībus īfidis nullo mō iter eadē mœnia sese cōiuncturos. Nā simulatq; Cæsar copias suas ad urbē admoueat: inuasuros eē Romanos atq; p̄dituros: p̄inde si uellet Cato eorū opa ad bellū uti: Vticenses oēs uel expelleret urbē: uel ītra mœnia trucidaret: qd̄ si faceret Vtica se accessuros pollicebatur. Ista Catoni aspera nīmū & intolerabilia uisa sunt: benigne tamē p̄ tpe respondit: se de ea re una cū trecentis deliberaturū. Atq; ita in urbē regressus offendit hoīes nō clā neq; latēter sed corā reclamantes: siq; cōtra Cæsare īpellat: cui neq; posse se bellū inferre neq; uelle dicebāt: nōnulli eēt uoces cōtra senatores iactabāt capiendos esse illos: Cæsariq; dedēdos. Sed ipse licet hæc audiret: tamen nō audire simulabat: & erat qdem subdaster. Ut autē equites abire nunciati sunt: timēs ne trecēti illi uiri cōtra senatores aliqd̄ molirent: p̄fectus una cū amicis: cū cerneret eos iā p̄cul abeūtes equo accepto cōsecutus est. Et eqtes Catonē intuentes cū summa læticia cōuersi eū receperunt: adhortantes ut una secū esse uellet. In hoc loco ferunt catonē lachrymasse: dū p̄ solute hoīum senatorii ordinis milites precaret: manusq; terendisse & nō nullos equos frenos captos uertisse: armaq; ipsorū tenuisse: quoad ab eqtibus extorsit: ut ea diā iuxta Vtica morantes securitatem senatoribus p̄starent. Ut igiŕ eos reduxit & alios qdem portis alios arci custodes īposuit: magnos metus plerosq; inuasit: ne pœnas darent mutatae uoluntatis. Postulabant igiŕ a catone ut eos adiret. At senatorii p̄ catone solliciti eū retinebant: neq; dimissuros se neq; p̄dituros q in tantis piculis eos seruasset: p̄dicebant. Manifestissimus. n. ut Videŕ sensus erat & zelus & admiratio uirtutis eius cūctis: q Vtica erat: cū ipse nihil simulate nihil dolose faceret. Vir q cū antea mortē sibi afferre decreuisset: igētes tamē labores & magnas curas p̄ aliis suscipiebat: ut cū cæteri oēs secure iā uiuere possent: eētq; a piculo liberati: tūc ipse demū mortē obiret: erat occulta eius deliberatio ad mortē: qd̄ p̄ cæteris affligeret. Venit igiŕ tunc ad trecētos solus: q cū sibi gratias egissent: rogassentq; ne eos ī suspitione hēret: sed fidei eorū crederet: & si oēs catones nō eēt neq; tantā magnitudinē ai p̄starent: miserendū eē eorū ībecillitati: censebāt ad cæsare mittendū potissimē p̄ catonis salute: qd̄ si cæsar nō cōcederet: ne si ipsis spōte offerrat gratiā eius accepturos: sed quoad spiritus sup̄sit aduersus eum p̄ catone pugnatos. Cato eorū snia laudata respōdit ut pro seipsis (si ita uellent) cæsarem p̄carentur: pro catone autem nullo modo faciendum. Nam uictorū quidē esse deprecari: & eorū qui errassent ueniam petere: se uero per omnem ætatem inuictum præstitisse: & cæsarem honestate atq; iusticia longe superasse. Nec eē uictum aut captum catonem: sed ipsum cæsarem qui bellum quod iā diu contra patriam parabat cum sepe id negasset: nunc tandem conuictus est aguisse. Hæc locutus abiit. Cum uero audiret cæsarem cum omnibus copiis aduentare: dii boni inquit: ut contra uiros ad nos ille: & ad senatorios cōuersus mōuit: ne differerēt: dum equites adessent: saluti suæ prouidere. Et omnibus portis præter unam quæ ad mare prospiciebat clausis: naues suis assignauit: ordinauitq; uniuersos sine trepidatione ulla aut tumultu. Egenis autem & tenuioribus pecuniam tradidit. Deinde cum. M. Octauius cū duabus legionibus haud procul ab Vtica castris positus a catone postularet: ut pro imperio diffiniretur: cato nihil respondit: sed ad amicos conuersus: quis iam mirabitur inquit: si res male gesta est: quando ī ipsa morte cupiditatem dominandi in nostris hominibus cernitis? Inter hoc audiens equites iā abire uolentes Vticensium domos diripere. cursim ad eos p̄fectus: primis spolia e manibus eripuit. cæteri uero omnes abierant: & cum summo rubore discesserunt. Post hæc Vticenses in urbem reductos orauit: ne cæsarem cōtra ciues Romanos qui Vticae erant irritarent: sed communiter pro omnibus salutem peterent: ac rursus ad mare rediens: curauit eos: qui nauigaturi erant: & amicos hospitesq; complexusq; dimisit: filio persuadere non potuit: ut una cum cæteris nauigaret: neque enim putabat ullomodo patrem esse deserendum. Erat autem etiam quidam Statilius ætate iuuenis mēte ualidus catonis imitator: huic suadebat cato ut īde nauigaret: nec cæsaris sibi inimici expectaret aduentum: qui cum se facturum negaret: respiciens Cato. Appollonidem stoicum & Demetrium peripateticum: īquit: uestrum hoc opus est iuuenem lenire & ad curam sui ipsum conuertere. Totam noctem & magnam partem diei in dimittendis amicis & pecuniis dandis consumpsit deinde. L. cæsar. C. cæsaris cognatus: Qui a trecentis ad cæsarem mittebatur: a catone postulauit: quæadmodum sibi uerba facienda uiderentur pro salute ciuium ro. Nam pro te quidem inq; & manus apprehendæ & genua amplectenda erunt cato uero nullo modo id faciendum respondit: sibi. n. ipsi si salutem petere uellet: ad cæsarem eundem fore: sed nolle se tyranno gratias agere pro iis rebus: quas contra leges per iniuriam facit. Nam salutem dat quasi dominus eorum: quibus nullo modo dominari potest: quæadmodum tamen ille preces Romanorū ciuium exaudiat: simul considerare uelle. Hæc una cū cæsare meditatū cū filio amicisq; comitatus ē amplexusq; uix dimisit: & filiū suum amicosq; reduxit.

CATONIS IUNIORIS

& cum cætera multa locutus ẽ: tum illud p̄ceptum filio dedit: ne unq̄ ad r̄p. se conferret. Nã ut iam digna Catone faceret: nullum esse locum in rep. aliter autem ut se gereret: turpe esse Post hæc cum ad uesperalce- ret: balneum intrauit: & interlauandum cum sibi Statilii in mentẽ uenisset: alta uoce Apollonidem uoca- uit: petiitq; an iuuenem demississet: eiusq; magnitudinem aĩ repressisset: & an ille nauim ascendisset se iscio insalutato. Respondente Apollonide se multa cũ illo uerba fecisse: ueq; p̄seuerare illum in sententia ut oĩa faceret: quæ Cato ipse faceret: subridens Cato: At hoc inq̄t confestim apparebit. Post lauacrũ cũ multis cœ- nauit sedens: quẽadmodũ post ciuile bellum consueuerat: neq; enĩ iacebat nisi cũ dormiret. Cœnauerunt cum eo oēs familiares & Uticensium magistratus: ac post cœnã magna & iocunda disputatio agitata ẽ. Cũ deinceps philosophiæ quæstiones p̄ponerent: quoad peruentũ est ad illa quæ paradoxa stoici uocant: ue- luti solum uigẽ bonũ liberum esse: oēs malos esse seruos: aduersus quæ cũ peripateticus pugnaret: uehemẽ- ter in ea disputatione accensus Cato extendit disputationẽ miro certamine: ita ut oēs suspicarent illũ uitæ suæ finẽ facturũ: atq; e rebus humanis migraturũ. Itaq; cũ silẽtium post uerba Catonis sequeretur: aĩaduertes Cato eorũ mœsticiã: conatus ẽ timorẽ auferre: & suspicionẽ qua ante cœceperat: remouere. Quãobrẽ curas rursus illis iniicit: p̄ præsens rebus: quasi p̄ illis qui nauigarẽt sollicitus foret: & p̄ illis qui pedestre iter facerent: cũ p̄ deserta loca & aquæ expertia transituri essent. His ille dictis conuiuũ dimisit: & facta cũ ami- cis deambulatione: q̄ illi post cœnã consueta erat: & iis q̄ excubiis præerant: ea quæ tempus poscebat locu- tus: in cubiculũ ire cœpit. Abiensq; filiũ & amicorũ quẽq; magisq; prius cõsueuerat amplexus ẽ: ex quo rur- sus suspicionẽ præbuit necis futuræ. Cubiculũ autẽ ingressus cæpit in manibus librum platonis de aĩo: & maxima parte eius libri lecta: & cũ non uideret ensẽ p̄dere: surripuerat nãq; eum filius: dũ cœnabat: uo- cato seruo: q̄s abstulisset ensẽm poposcit: At illo tacente rursus legere incepit: & quasi nõ festinaret: sed alia de causa ensẽm quæreret: ut afferret mandauit: quod cũ ille non faceret: atq; ipse iã totum librum p̄legisset rursus singulos seruos uocauit: & maiori uoce ensẽm reposceret cœpit. Vnũ ẽt ex seruis pugno p̄cussit: ex quo cũ ei manus tumefacta fuisset: grauius iã id ferẽs & uociferas se inermẽ a filio atq; seruis p̄di. nõ prius destitit: q̄ filius cũ amicis uenit: & multis cũ lachrymis se supplicẽ obtulit: Cato autẽ torue ipsũm p̄spiciens an me inquit insanũ putas: qui nõ r̄onibus sed uĩ cõpescis? Quid me uero nõ ligas patrẽ: ac tã diu i uinculis tenes: donec Cæsar occupet nullo m̄o resistere ualẽtẽ. Sed nihil agis mihi crede: nõ enim mihi ense opus est ad mortẽ. Nã si breue tẽpus spiritũ p̄clausero: & si caput parieti incussero mori possum. Nec cũ dixisset: adolescens lachrymans abiit. Cæteri ẽt amici cubiculũ egressi sunt: præter Apollonidẽ & demetriũ q̄ intus remanserunt: ad quos Cato conuersus mitiori uoce: an uos quoq; putatis retinendũ esse hoĩem grandem natu: & iuxta sedendo eũ custodire: an rationẽ aliquã habetis p̄ quã possitis ostendere turpe Catoni salutẽ ab hoste petere? Quid igit nõ uerba facitis? quid nõ arguitis me? Vt primis illis r̄onibus quibus ad hunc diẽ uiximus repulsis: & p̄ Cæsare sapientiores facti igentes illi gratias habeamus? Atqui decreui equidẽ ni- hil de me ipso: oportet tamẽ me deliberare: ita ut ea faciã: quæ faciẽda uidebũt. deliberabo igit uobiscũ: si cũ iis rationibus quibus uos i philosophiã utimini id facio. Abite igit bono aĩo: & monete filium meum ut patri uim nõ afferat. Ad hæc illi nihil respõdẽtes sed lachrymãtes abiere. Qui cũ abiissent: Cato ensẽm si- bi remissum nudauit ispexitq; & mei nunc iuris sum inq̄t: ac rursus ense reposito lectitare cœpit. Ferũt his librũ de aĩo p̄legisse totũ: atq; subinde dormisse altissime: ut ẽt ii qui extra cubiculũ erant: stertẽtẽ sentirẽt. Cũ esset circiter mediã noctẽ uocauit ad se Cleantẽ medicũ: & Butã quẽdã cuius opa ad res ciuiles plurimũ utebat. Erãt hi ambo Catonis liberti: & butam q̄dem ad portũ misit: ut sciret an oēs nauigassent: medico autẽ manũ ostendit fabricitantẽ ob eã plagam: quã: ut supra diximus: seruo isfixit. Ea res spem oĩbus præsti- tit quasi cõsilio abiecto de uita cogitaret. paulopost Buta rediit & alios oēs præter Crassum nauigasse nũ- ciauit: Crassum quibusdã ipedimẽtis detineri: cæterũ mare magnis fluctibus agitari. Quo audito igemuit Cato p̄ eorũ qui nauigarãt incõmodis & rursus Butã remisit: ut siq; cuiusq; rei idigeret. afferret. Iã erat cir- citer galliciniũ: & rursus i somnum cõuersus ẽ. Deĩde reuerso buta & cõposita eẽ oĩa renũciãte iussit eũ pul- dere: ut porta clauderet: & se i lectũ demisit: q̄si reliquũ noctis geturus. Vbi uero buta recessit statĩ accepto ense se sub pectus p̄cussit sed cũ ægrota manus mĩus alte uulnus iprimaret: nõ cõfesti exanimatus est: sed moribũdus ex lecto plapsus. Abacũ quẽdã geometriã: q̄ forte iuxta lectũ stertit: nõ sine magno strepitu in- terrã deiecit: q̄ cũ a seruis auditus eẽt: subito acclamatũ atq; cõcursum ẽ tã a ministris q̄ a filio & amicis. In- gressi itaq; cubiculũ offenderũt Catonẽ sanguine foedatũ itestĩa eius magna ex pte effusa ipm tamẽ adhuc uiuẽtẽ. Medicus igit accedẽs tẽtabat: & uiscera remitter: q̄ illesa erãt: & uulnus ligare. sed ipse statĩ atq; ad se rediit: medicũ repulit: & uiscera manu lacerauit. uulnusq; patefaciẽs e uita decessit. Vix credebat i tota do- mo auditũ: cũ iã i portis aderãt ciues Romani: quos trecentos fuisse supra diximus: & paulopost populus uniuersus. Uticensiũ occurrit: oĩum erat una uox benefactorẽ liberatorẽ solum libeꝝ solum inuictũ Cato- nẽm uocitabant: & hæc faciebant cũ iã aduẽtare Cæsarem nũciabatur: sed neq; timor neq; gratia uictoria neq; seditiones quæ iter eos erant inhibebant: quo minus Catoni honorem debitum redderent funus ori- natissimũ cũ longa p̄opa magnifice fecerunt: sepelieruntq; i littore maris: ubi nunc ẽ eius statua ensẽm ma- nu tenẽs. Funere autẽ p̄fecto ut sibi salutẽ quærerent prexerũt. Cæsar igitur a trãsfugis cognito Catone una cũ filio & familiaribus expectare: nec abiisse cũ cæteris fugientibus excogitare nõ poterat quod foret Cato- nis cõsiliũ: exercitũ admouebat. Deĩde cognita eius morte dixisse diciẽt. Inuideo morti tuæ Cato: nã & tu gloriæ meæ p̄ salute tua iuidisti. Quid tamen futurũ fuerit: si petita eẽt salus: icertũ ẽ: credunt uero me- liora de Cæsare. Mortuus ẽ Cato quadragesimo octauo suæ ætatis anno. Filius uero eius nihil mali a cæsare passus ẽ. Ferunt hunc filiũ catonis dissolutũ fuisse: & p̄cipue erga mulieres male tẽperasse. Vnde in capũ

doctia:
decer
Porci
sede an
tate p
luit ne
ration
rem o
sca:
dere
fidem

I

uterq;
la per
testate
nã sicut
differ:
ri uirtu
ait uiro
cæsus ẽ
bilis et
est qui
ac ueco
miones
pietia
phasm
tionis se
mones
ne cum
sequant
uita ma
racusan
grauibu
toq; dor
indigen
mo bell
prius cõ
ẽ noctu
nũ huic
cũ Dion
crinæ
rorẽ ei m
niuolent
tribuisse
eas res in
ac numẽ
platonẽ
discipulo
cur & ips
zqualis a
butus qu
gustauit:
posse Dic
Qui ubi
plato cur

docia: cum hospitem haberet Marphadatem quēdam regulum: cui mulier pulcherrima erat: ac diutius quā deceret apud ipsum moram traheret: talia in eum scripta sunt carmina. Cras abibit Cato post triginta dies Porcius & Marphadates una anima Marphadatis mulier, & præterea illa: Nobilis & clarus Cato regiā posside animam. Sed hæc maledicorum uerba deleuit & falsa esse ostendit gloriosa mors. Nam cum pro libertate patriæ contra Augustum & Antonium in Philippis pugnaret: inclinata iam Bruti acie nec fugere uoluit nec latere. Sed in hostem ruens magna cæde edita: & quis ipse & ex quibus ortus foret testatus: admirationem uirtutis suæ omnibus præstitit: atque ita mortuus est. Filia etiam Catonis uxor Bruti: qui Cæsarem occidit: neque pudicitia neque fortitudine inferior fuit: nam & coniurationis aduersus Cæsarem fuit conficia: & quēadmodum nobilitatem suam decebat: generose mortua est. Statiliū tunc se instar Catonis occidere uolentem philosophi qui aderant prohibuerunt. Sequenti uero tempore se Bruto Coniūgens: cum fidem & studium in bello ostendisset in Philippis & ipse mortuus est.

DIONIS VIRI ILLUSTRIS VITA EX PLUTARCHO GRAECO IN LATINVM PER
GVARINVM VERONENSEM VERSA.

PROFECTO SOSSI SENETION QVEMADMODVM TROIAM IIS Minime susceptionem fore Corinthiis ait Simonides quæ aduersus eam una cum Achiuis expeditione egerunt: quoniam Troianis etiam Glaucus quæ ex corinthiis genus ex primordio ducebat præcipuosissimum se belli socium asciuit: ita nec romanis aut graecis inculanda merito est academia qui paria ex scriptis hisce reportant: quæ bruti uitam continent atque Dionis. Ex quibus cum alter quidem Platonis consuetudinem habuerit: alter uero platonice innutritus sit disciplinis: uterque perinde ac una ex palæstea ad maxima prodiere certamina. Nec uero admirandum est eos qui similia per multa ac fororia gesserint: ipsi uirtutis duci testimonium reddidisse: quæ prudentiæ ac iustitiæ cum potestate comitem oportet esse fortunam: quo pulchritudinem pariter ac magnitudinem ciuiles suscipiant actiones nam sicut Hippomachus Aliptes cum exercitatos instructosque ab se adulescentes ferentes e foro carnes aliquando uidisset: se illos ex suis esse procul agnoscere dicitauit: sic & doctorum omnium studia ac disciplinae res eorum gestas pariter uirtutis ratione persequantur est necesse: quæ concentum quendam & simile eis aptitudinem afferant cum decore. Hæc autem uirorum fortunæ casibus quæ uoluntate magis eadem ipsorum uitas ad similitudinem una producant. Ante exitum enim cæsus est uterque: dum per multas & ingentes conflictationes nauare propositum nequissent. Quodque super omnia longe mirabilis est: utriusque genius suum significauit interitum: utriusque haud beniuolum sane Phasma metuendum se obtulit. Tametsi quidem talia prius tollentes asserant nulli sapienti simulacrum comparuisse uel genium: aut pueros mulieresque ac ueroces quosdam ex imbecillitate homines in animi horrore aut corporis imtemperie constitutos inanes & alienas opinioniones attrahere: quæ malum in seipsis esse genium superstitionem habent. Quæ si Dion atque Brutus grauissimi uiri & sapientiae studio dediti ac nullam per affectionem morbuue aberrantes aut facile captabiles ab ipso ita dispositi fuere phasmate: ut amicis ac familiaribus rettulerint: haud scio an ex uetustissimis quendam maximæ admirationis sermonem cogemur admittere: quæ uiles quidam ac maligni demones cum uiris bonis inuideant: demones eorum rebus gerendis obstant metus & perturbationes inducunt: uirtutem conquassant falluntque ne cum stabiles integrique in honestate permanserint: post supremum uitæ diem meliorem illi sortem consequantur. Verum hæc ad aliud dicendi genus referuntur. Cæterum in hac duodecima comparandorum hominum uita maiorem natu priorem adducemus. Dionysius senior statim ut in principatu constitutus est: Hermocratis Syracusani filiam duxit uxorem. dehinc cum stabilito nondum dominatu ab eo Syracusis defecissent: mulieris corpus grauibus & iniquissimis affecere uitupis: ob quæ sibi nec sponte consciuit. Dionysius recuperato postea confirmatoque dominatu: duas simul denuo duxit uxores. Alteram quæ ex Locorum gente dorida nuncupata alteram uero indigenam nomine aristomacham Bipparini filiam. Is erat inter Syracusanos homo primarius & dionysii cum primo belli dux & imperator delectus est collega. Ferunt ambas una duxisse: die incertumque hominibus fuisse utriusque congressus sit. Reliquum tempus utriusque se pariter assidue præbuisse. Solebant namque cum eum cœnes hinc cœnas inque uicinis nocturnam agere getem: quæ indigenam ac nobilem quam externam sibi plus hinc Syracusana cupet multitudo. Verum huic ad genus ad iumentum existebat: quæ iam dionysio grandiore natu filium peperat. Aristomacha uero diu cum Dionysio habitans sobole caruit: quæ de suscipiendis ex ea liberis admodum sollicitus esset: quippe quæ locum matrem: quæ aristomachen uenenasset incusans: interficit. Huius frater cum Dion esset initio quodam ob sortem ei magnus habebat honos. Postea uero cum prudentiæ iam experimentum edidisset: pro seipsum tyranni beneuolentiam contrahebat. Quocirca uniuersis edicere custodibus: ut quicquid exposceret Dion tribuerent: Ac si quid tribuissent ea die regi referrent. Cum excelsis moribus ingenii magnitudine ac uirili animo plenus esset: maius ad eas res incrementum accepit: dum diuina quadam sorte nullo hominum consilio plato in siciliam appulisset: ac nomen aliquod ut uideat eminens Syracusanis initium libertatis afferens: de quo abroganda iam tyrannide meditans platonem ex italia syracusas adduxit: & eius doctrinis Dionem adiunxit. Qui tum apprimè iuuenis cunctos platonis discipulos ingenio ac industria superans ad obeunda et uirtutis præcepta ipigerrimus & acutissimus extitit: sicut & ipse plato scribit & regum testimonia comprobant. humilibus enim sub tyranno moribus innutritus: & inæqualis ac subtrepidae uitæ consuetudine pro locupletem indulgentiam supuacuas delicias & uiuendi formulam imbutus quæ in uoluptate auaritiæque bonum poneret: ut primum disciplinam & ducere ad uirtutem philosophiam degustauit: confestim animo conflagrauit. Cumque per ipsius egregiam in persuadendis honestis potentiam idem obtingere posse Dionysio speraret: studiosissime effecit: ut ille pro ocium cum platone simul esset: eumque differentem audiret. Qui ubi conuenissent: sermonis quod summa de hominis uirtute fuit. Cumque plurimum de fortitudine disputatum esset: plato cunctos longe magis quam tyrannos fortes esse demonstrauit. Hinc ad iusticiam uersus pro beatam quod iustorum

calamitosam aut impiorum uiram esse docuit. Tyrannus haud proinde ac redargutus Platonis uerba tulit. Caeterum cum stantes homines eloquia suscipere: ac mixta immodum demulceri prospiceret: dolore angebatur tamen furis & ira percitus eum rogat: cuius rei uoluntate in Sicilia aduentasset: quo respondente se uix bonum querere: excipiens Dionysius mediussidius inquit talem nondum comperisse uideris. Dion hunc factum esse iraque exitum putans: sollicitus omittere platonem in triremi quadam curabat: quae tum in graeciam Spartanum uehebat Polli dem. Dionysius uero pollidem clanculum exorauit: ut quae maxime hominem itinerari occideret: quod si minus laboraret: eum omnino uenderet nihil detrimenti pressurum. At cum iustus existat tametsi redactus in seruitute fuerit: eum nihilominus fore beatum. Quocirca pollis Platonem aeginam deportans eum uendidisse dicitur: qua tum aduersus Athenas belligerante decretum extabat. Ut quisquis ex Atheniensibus caperet aeginam uenundaret. Nec uero Dion propterea apud Dionysium minus honoris conuectus aut fidei: Caeterum ad Carthaginenses missus maximas disponebat legationes. Singularis quoque admirationis erat: huius ferme solius sententiam interpede loquentis & dicendi libertate sufferebat: sicuti: cum illum pro Gelone acriter increpuit. Nam cum Gelonis ut fertur: principatus irrideret: ipsum quoque Gelona Dionysius Siciliae gelota hoc est risum esse diceret. Caeteris quoque dem admirari dicacem hominis morsum simulantibus grauius ferens Dion Tu sane inquit Dionysi: cum ob Gelonem fidem habeas dominaris: cui uero te prope fides habeatur alter futurus est nemo. Et profecto cum Gelon pulcherrimum uideatur ostendisse spectaculum suo moderata impio ciuitate: Dionysius certe turpissimum. Dionysius cum liberos haberet tres quidem ex Locrina quatuor ex Aristomacha: ex quibus duae foeminae sexus erant: Sophrosina uidelicet & Areta. filio ipsius Dionysio Sophrosina iunxit uxorem: Aretam uero Tharacle fratri: quo mortuo Dion coniungem cepit Aretam sibi ex sorore neptem. Egrotante deinde Dionysio ubi nulla uitae spes habebatur: eum super Aristomachae liberis Dion alloqui conabatur. Quam quidem ad rem medici ut successuro in imperio morigerarent: tempus minime praestabant. Et ut Timeus asserit: somniferam ei postulati potionem tradiderant: omnemque illi sensum ademerant: quo continuata sopori mortem efficerent. Dion tamen postea: cum apud iuniorum Dionysium factus esset amicorum conuentus: adeo pro temporis comoditate disseruit ut cunctos profecto sua quidem prudentia pueros: orationis uero auctoritate atque licentia tyrannidis seruos ostenderet. Qui plura eorum consilia demisse ac trepide ad adolescentis gratiam explicarent: eos praecipuo stupore confecit: cum ex Carthagine independentia contra dominatum discrimina formidantibus pollicitus est: si Dionysio pace opus esset se quae primum in Africa nauigaturus: & bellum optime depositurus. Sin ad belligerandum propior foret aius: ipsum sese propriis sustentaturus ipensis: bello praeterea quinquaginta ad nauigandum instructas triemes daturus. Cuius animi magnitudinem uehementissime admiratus est Dionysius: & tantam promptitudinem insuper amore complexus est. At si sese Dionis claritate argui ac potentia deiici cogitantes: captato statim initio nullis parcere uerbis: in eum instigare iuuenem: ut qui sibi pro maria principatum alliciens omnem ad aristomachae filios potentiam nauibus produceret: quae sibi nepotes erant. Aptissime & maxime ad odium & inuidiam causae aderat & uitae differentia & nulla cum admixtione seuera uiuendi formula. Illi, namque principio quidem adolescentis tyranni ac turpiter educati conuersationem familiaritatemque illecebris & assentationibus occupantes: quosdam semper amores & inania excogitabant exercitia in copotationibus mulieribus ludisque aliis inhonestis. A quibus tyrannis ipsa perinde ac ferrum demollita subditis phumana uidebatur: quae nimiam illam summitteret contentione non aliqua potius mansuetudine quam secordia dominantis obtusam. Quae obrem progressa paulatimque depascens ea iuuenem remissio adamantina illa uincula quibus alligatum se relicturus principatum senior Dionysius distabat liquefecit atque destruxit. Cum, namque inchoauit: assidue pro nonaginta: ut ferunt: dies copotabat. Interim uero la honestis uiris atque sermonibus nullum profus patefecit ingressum: debacchationes dicacitates cantus saltationes proccacitatesque cuncta tenebant. Quae admodum igitur par est: inuisus erat Dion: quod ad nihil sese iocundum aut iuuenile dederet. Quocirca uerisimilia uitiorum nomina illius uirtutibus calumniatores obiecerant. Eius namque grauitatem insolentiam & orationis libertatem pertinaciam uocitabant: comonefaciens et accusare censebatur. Cumque delictis se minime socium adscisceret: aspator putabatur. quippe cum mores non nihil natura tumidos haberet: essetque in colloquiis asper & in compellendo difficilis. Non solum, namque, florentis aetatis homini & delicatissimas ab assentatione aures habenti aduersa & nequaquam gratiosa ea aderat consuetudo: uerum etiam ex familiaribus multi cum simplices ac generosos eius diligerent mores conuersationem improbabant: quae acerbior & quam uilium regum necessitas exigebat: se difficilius adiungeret. Quibus pro rebus ad eum posteriori tempore Plato: quasi futura diuinaret: praescripsit: ut comitem ac uicinam solitudinis pertinaciam magnope deuitaret. Per id tamen tempus cum ob turbulenta sane res sua plurimi dignitas cesseret: ut is solum aut egregie labefactum attollere ac tueri regnum sat esset intellexit: se non gratia ueque necessitate & inuito quidem tyranno primum esse longeque maiorem. Quod cum ab imperitia proficisci Dion opinaretur: eum ad liberales adducere exercitationes & ad degustanda studia moralesque disciplinas cupidissime contendebat: ut cum reformidare uirtutem desisset: honestate latari consuesceret. Dionysius, namque, natura haud uilissimus ex tyrannis erat: caeterum ipsius pater ueritus ne excelsos captans aios aut prudentium hominum inita familiaritate ei quadoque tederet insidias ac principatum interciperet: idulum domi sub custodiis obseruabat. Quo tempore aliis destitutus aequalibus & regum inexpertus plaustrum caelidabra lignea sedes ac mensas fabricasse dicitur. Eo, namque, timoris senior Dionysius praecesserat: ut cum nemini fidem haberet: suspectos omnes duceret mortales: ita ut capitis crines torsorio radere cultro nequaquam auderet: pigmetarius quidam accedebat adurens carbone caesariem. Eius cubiculum neque frater neque filius: ut indutus erat: ingrediebatur. aut unusquisque suo deposito prius amictu alterum suscipiebat: ita ut eum satellites nudatum aspicerent. Frater eius Leptines cum aliquando regionis situm explicans: ab stipatore quodam suscepto spiculo locum descripsisset: illum quidem grauius obiurgauit: hunc uero qui iaculum tradidisset occidit, ab amicis quoque sapien-

tibus cauere sibi dictitabat: quādo ignarus nō eēt eos imperare malle q̄ seruire. Marsiam quēdam ab se ad dignitatem euectum iccirco necauit: q̄ is Dionysium p̄ quietem iugulare se existimarat. Ab diurna enim cogitatiōe ac cōsilio hęc illi uisa p̄ somnium astitisse. Cōtra Platonem furore p̄motus est: q̄ eum cūctis lōge mortalibus fortiozem minime p̄nūciasset: qui trepidus adeo tātis refertum malis aīum ex pauore gestabat. Eius filium & imperitia ut dictum ē corruptū & infractos mores cōspicatus Dion: ut ad disciplinā aīum cōuerteret exhortabat: principemq̄ philosophoz ut in Siciliam pueniret totis exorare p̄cibus. Eiq̄ cum aduenisset: totū se dederet: ut cōparata ex moribus uirtute ac studiis ornamento: ad diuinum & regū oīum pulcherrium sese cōfirmaret exemplar. Cui ad singula ductori cum obtemperatum est: ex turpitudine ac deformitate ornatus existit. Atq̄ uenustas p̄ multum ēt sibi foelicitatis permultumq̄ ciuibus uendicaret: quātum in p̄sentia in mæroribus & molestia commorant: modo res illoz modestia iusticia & caritate paterno curatas more p̄stans seipsum ex tyrāno regem efficiat. Nec enim ut eius pater referebat adamantina esse uincula metum uiolētiam classem aut illud ex decem milibus Barbaroz cōstitutum p̄sidiū: ueq̄ beniuolentiā p̄mptitudinem & gratiam a uirtute ac iusticia isitam. Quæ q̄q̄ superioribus illis rigidis q̄dem atq̄ durissimis molliora existant: ad regni tamen diuturnitatem magis magisq̄ ualitura. Ignominiosum esse p̄terea minimeq̄ expetendum: ut cum princeps corpus p̄ciosis ornet amictibus: delicatisq̄ & apparatus respōdeat ædibus. nihil magis consuetudine aut disciplina infimis excellat hoībus: nec ipsam animi regiam p̄ regali dignitate cōuenientiaq̄ honestatem habeat. Hęc cum multotiens Dion admonebat: & nōnullas interdum Platonis rationes interfereret: uehemens ac insanus q̄dam studioz consuetudinisue Platonis amor Dionysium tenuit: Statim igit̄ complures Athenas a Dionysio litteræ complures isuper a Dione causæ rationesq̄ puenerunt. Aliæ ēt ex Italia ab Pythagoreis: qui illum ut eo p̄ficisceretur: exhortabant: quo nouellum animum ingenti licentia & potestate uagantem corripiens intra grauiora consilia detineret. Itaq̄ Plato quemadmodum idem refert suo p̄te pudore commotus: maxime ne solis obuersari uerbis nullam aut̄ sponte opus subire uideret: speransq̄ si unum uirum sicuti principalem partem expiasset: cōctam languentem Siciliam medicaminibus curaturum: obsecus est. At Dionis inimici Dionysii p̄mutationem ueriti: ei ut ab exilio Philistum accerferet: persuaserunt: quo illum contra Platonem ac Philosophiam perinde ac obicem ac impedimentum haberet. Principio nāq̄ Philistus dum principatus constitueret: promptissimū sese p̄buerat: diuq̄ custodia arcis p̄auerat. Erat autem rumor eum cum senioris matre Dionysii congressum habuisse: haud prorsus ignorante tyranno. Cum Leptines ex alia quadam uxore ab se uiolata duas genuisset filias: alteram nihil Dionysio p̄afatus Philisto collocat. Ille stimulat̄ ira Leptinis q̄dem uxorem in compedibus continuit: Ac e Sicilia Philistum expulit. Is circa Adriam a quosdā sese hospites profugus recipiēs ibi nactus ocium plurimam historię partem compilasse creditur. Nec enim quo ad seniori Dionysio uita superfuit: reuersus est. Verum post illius mortem: ut dictū est: ab ingenti quadam cæterorum erga Dionem reductus est inuidia. Vtpote & illis longe magis idoneus: & tyrānidi stabilior futurus: Iste igitur cum primum aduenit: sese regni rebus applicuit. Cæteri de Dione calumnias criminationesq̄ ad tyrannum instruebant. De dissoluendo enim imperio cum Theodote Heraclidēq̄ collocutum. Is nāq̄ sperare uidebatur: ut aduentante Platone cum imperiosam illam e principatu nimisq̄ intemperatam acerbitatem abstulisset: mitissimum atq̄ legitimum regem Dionysium constitueret: q̄ si repugnasset aut mitigari nō uellet: decreuerat eo destructo Syracusanis ciuitatis moderamina restituere: non quia popularem collaudaret principatum: sed quia eum tyrannide multo p̄stantiorem iudicaret. In huiuscemodi rerum conditione profectus in Siciliam Plato: primis quidem occuribus mira familiaritate & honore susceptus est. Ei nāq̄ triremē egresso regius affuit currus decentissimis istructus ornamentis. Tyrannus etiam p̄inde ac maxima regno foelicitas obuēisset: sacrificia celebrauit: uerecūda deinde conuiuia ordo curiæ ipsa etiam tyranni in iure dicendo benignitas mirificam ciuitati spem de hominis commutatione p̄stitit. Erat unus omnium ad doctrinā & philosophiā ipetū. Erat p̄terea puluerulenta ut ferunt regia ob eorum multitudinem qui geometriæ figuras describēnt. Paucis post diebus intra regias ædes sacrificium de more fiebat: ubi p̄acone ut assolet orante: ut multa per tempora in cōcussum duraret imperium: Dionysius cum adesset: num desines inquit execranda nobis imprecari? Id p̄magnum Philisto mærorem incussit: cogitanti inexpugnabilem Platōis tempore ac consuetudine fore potētiam: si parua modo conuersatione iuuenis mentem & sententiam alienauit atq̄ transposuit. Haud amplius itaq̄ separatim aut occulte: sed uniuersi Dionem manifestis urgere conuitiis. Nō esse clam cum carminibus & ueneficiis per platonis eloquentiam inuasisse Dionysium ut cū ille ultro repudiarit imperiū: Aristomachæ liberos subinde constituat: quorum is existit auūcullus. Nonnulli molestissimum habere fingebant: si superiori quidem tēpore Athenienses ingentibus eo copiis tum nauibus tum terrestribus nauigantes ante profligati ac in perniciem dati sunt: q̄ Syracusas capere potuissent: nūc uero Dionysii regnum uno cum sophista destruant: cuius animum huc induxerunt. Vt e decem milibus stipatorum fugiens omittēs etiam triremes quadringentas & decem milia equitum ac milites pluries totidem tacitum quoddā i Academia bonum perscrutetur: & beatam ex geometria uitam sibi perquirat: cum interim Dioni dionysq̄ nepotibus constantē ex regno opibus & delitiis beatitudinē relinquat. Eas ob res cum primum quidē suscipio mox autem apertior ira & inimicitia cōflaretur: quædam clanculum dionysio defertur epistola quæ ad Carthaginensium p̄fectos scribens dion: petebat & cum dionysio de pace differeret: haud absque se colloquia facerent: quo per eum constantissime cuncta componerent. Eam ubi Dionysius Philisto perlegit: secum inito (ut ait Thimeus) consilio dionem ficta inuadit amicitia: & pauca quædam cōmētatus: ubi

DIONIS

secum in gratiam redisse dictitauit: solū in arcē mare uersus adduxit: cōmonstrāsq; illi epistolā uehementē increpuit: q; cōtra se una cū Carthaginēsis cōspirasset. Dionē excusationē afferre uolentē nequaquā tolerās Dionysius: statū ut erat cimbarē ipositū nautis edixit: ut delatū ad Italiā exponerent. Hoc postq; hoibus palā factū est: regiā qdem muliebris tenuit ululatus. Syracusana uero ciuitas res nouas & subitam expectās per mutationē pēdebat: tum hoc ipso Dionis tumultu: tū ceteris nullā tyrāno fidē habētibus. Quā ut dionysius cōspexit: timore anxius amicos ac mulieres solari cōcepit: haud exulasse Dionē: ac secessisse paululū peregrinationēq; suscepisse: ne illo p̄sente cōtra hoīs p̄tinaciā deterius aliqd p̄ iracundiam deliquere cogeret. Dionis inde cognatis duas exhibēs naues: qcqd pecuniarū aut mācipiorū optarent eis iponere: eūq; in Pelopōnesum cōuectare iussit. Erāt dionis opes imensae & regia p̄pmodū in uiuēdo pōpa atq; suppellex. Quā in unū collectā ad eum amici detulere: alia cōplura mulieres ac socii trāsmiserunt: ita ut ob eā pecuniā grādēq; adeo diuitias & clarus iter grācos extiterit: & exulis opulētia regni potentiā declararit. Dionysius continuo Platonē cōmigrare in arcē faciēs: honorificā illi sub humanissimā hospitalitatis p̄textu custodiā excogitauit: ne, s. Dioni comes nauigās testis iniuriarū esset. Cū ab diuturno deinde cōuictu sicuti fera qdam hoīem attingere cōsuetudinēq; ac sermones iā p̄ferre aluesset: eū tyrannico amore cōplexus est: mutualēq; solū ī amore uices a Platone cōseq; & ab eo p̄ cūctis admiratiōi haberi postulabat: res illi regni cōmittere paratus: mō ne Dionis amicitia suā anteponeret: antiquorū duceret. Itaq; Platoni qdā erūna hāc ipsa erat affectio: dū ille p̄ Zelotypiā: ut difficilis ac ip̄ortuni solēt amatores: īsaniret: breui multotiēs tpe nūc secum iratus nūc cōciliatus mō ad supplicandū uersus de p̄cipiēdis ab eo disciplinis cōmunicādi suē philosophiā negociis īmensō ferebat studio. Quiq; illū ab ea re detraebāt: ipsos p̄inde ac pestē aliquā uerebat. Ingruente iterim bello copiā Dionysius Platonē emisit: secū pactus ut ī seq̄ntis anni uere Dionē reuocaret. Quod cū statū emēritus esset: et tamē p̄diorū p̄uentus misit: ueniā subinde p̄ belli p̄tatem a Platone postulās. Nā cū primū cōfecta pax esset: Dionē se accersitūq; mō illū ut q̄etem agat exoret: & ab īnouādis rebus abstinere: seq; apud grācos nullis īsectet maledictis: hāc facere Plato cōabat. Quocirca cōuersum ad sapientiā studiā Dionē in Academia cōtinebat. Habitabat igi in oppido penes familiarē quēdā Calippū noīe agro ocii & amoenitatis gratia cōparato. Hoc postea cum Sicilia trāiceret: Speusippū donauit: cuius amicitia & cōsuetudine lōge magisq; ceterorū q; Athenis uersarent: usus est. Volebat. n. Plato cū Dionē graciōsa cōuersatione & cōuenientibus p̄ tpe iocis temperasset: eius mores dulces ac facetos reddere. Talis aut Speusippus erat. Quāobrē Timo cū de salibus scriberet: eū ad iocos atq; facerias idoneū appellauit. Dum Plato ludogē p̄fectus esset: Dion & chorū exercitatione īstruxit: & cūctā p̄soluit ip̄ensam cōcedente Platone. Quo talē erga Atheniēses magnificentiā ostenderet: q; maiorē illi beniuolentiā q; sibi gloriā afferebat. Alias quoq; Dion urbes adibat una cum optimis & excellētibus in rep. uiris ocium agēs & festos cōuentus celebrās: cū interī nihil eius uitā imodestū nihil tyrānicū nihil lasciuiū īdicaret: ueq; tēperās p̄bum forte & honestas deniq; studioq; ac philosophiā curas ac exercitatiōes. Quas ob res ex oībus beniuolētiis & aemulationē conseq; & publicos īsup honores ac ciuitatū decreta. Ab Lacedaemoniis ēt ciuitate donatus iram Dionysii paruipēdentibus: tāetsi eum cōtra Thebanos p̄ id tps promptissimū belli socium haberēt. Ferunt aliquando Dionē Pteodori megarēsis opa indigentem: eius domū puenisse. Pteodorus aut (ut ferunt) diues ac potens erat. Dion igi turbā pro foribus cōspicatus: eūq; p̄ negociorū multitudine summo cū labore colloquia & cōgressus admittentem: cum id focii grauitē ac moleste perferrent: ad eū respectans: qd istum incusamus inquit. Nam & ipsis Syracusis iis omnino similia faciebamus. Procedente deinde tempore cum grācorū erga dionem beniuolētia dionysium zelo metuue torqueret ei p̄uentus mittere destitit: ip̄ius bona propriis curatoribus erogans. Volens deinde malos aduersum philosophos rumores platonis causa de se dispersos oppugnare: complures ex iis qui eruditissimi existimabātur. Conduxit. Cū uero p̄ quādam gloriā cupiditatem uniuersos uincere disserendo contenderet: auditis a platone rebus male uti cogebatur. Eius autem desiderio tenebatur: seq; ipse damnabat: q; illius p̄sentia minime usus esset: nec quae honesta fuerant: auscultasset. Lymphantis igitur & lenissimi more tyranni ad cupiditates & omne celerrime studium approperans: ad platonem statim concitatus est. Tum omnem attollens machinam Archytā aliosq; Pythagoreos conuentorum ac pollicitationum uades & confirmatores induxit: ut ad se platonem conuocarent. Ip̄ius namq; interuentu ii primum amicitiam hospitalitēq; conferant. Missus ad eum Archedemus dionysius quoq; triremes ad platonem & suppliciter exoratuos transmisit amicos. Ip̄e etiam aperte ac dilucide scripsit: nihil se dioni quod modestum esset facturum: nisi in Siciliā aduentate platone. Eo autem persuaso cūcta facturum. Complures item ad dionem a sorore ac uxore confictae uenerūt causae: opus esse ut Dionysium prorsus audiret plato: ad eamq; rē nullam p̄berī occasionē debere. Hūc immodum ac siculi fauces freti tertio comēasse se plato referit: quo perniciosam denuo charibdin remittetur. Aduentas igitur & leticia magna Dionysium: & spe magna totam repleuit siciliā: itētā & p̄cipuo sollicitam studio ut plato quidem philistum: amor autem sapientiā uiolentam superaret imperiū. Studiosissimae in eum mulieres extiterunt: singularis illi ab Dionysio fides: qualē alius assecutus est nemo habebatur: ita ut illum indiscussus adiret. Cum grandem illi pecuniam dono multotiēs traderet: nunq; suscepisse constat. Cui dum aliquando Cyreneus interesset Aristippus: tuto inquit liberalis & magnificus est Dionysius. Qui enim pluribus īdiget. is pauca tribuit: plato uero cum nulla suscipiat: p̄ multa exhibet. Postea q; familiarissime primo congressi sunt: super dione sermones inchoate platone dilationibus primū mox conuitiis ac disceptationibus actum: clam tamen externis rem occulante Dionysio & conante insuper: ut platonem cum honore tum aliis cultibus ab dionis caritate distraheret. Nec uero superioribus ille

temporibus perfidiam & mentita uerba retexerat: usq; adeo patiens simulatam ostentarat habitudinem. His eo pacto inuicem se habentibus: cum latere oēs arbitrarent: Helycon Cyzicenus unus ex Platonis æq̄libus solis defectionē pdixit. Qua uti pfatus erat: effecta: is a tyrāno igenti habitus admiratione argēti talēto donatus est. Tum Aristippus ad alios iocās philosophos: ego quoq; mirabile quippiā habeo inq̄: qd̄ pdi- tam. Quibus ut pferet obsecrātibus: pdico igif ait Platonē atq; Dionysium breui tpe inimicos fore. Postremo Dionysius Dionis patrimonium uendens: pecuniam sibi detinuit. Platonem ī uicino adibus hor- to diuerforium habentem ad satellites traduxit: q̄ odio illū & inimicitia cōfectātes necare q̄rebant: ut q̄ Dio- nysio psuaderet: ut omiſſa tyrānide absq; stipatorū custodia degeret. Archytas ac sui ubi in huiusmodi cō- stitutum esse piculis Platonem didicerūt: cōfestim nauem cum legatiōe miserūt: q̄ uigē ab Dionysio repo- sceret: diceretq; illum: quoniam se uades ac iteſſores securitatis accepisset: Syracusas nauigasse. At Dio- nysius cum pro eorū cōtrouersiis excusationem attulisset: Platonem atē a se dimitteret: p epulas & fami- liarissima habuit officia: ad quem tale aliqd dixisse cōmemorant: Complura de nobis Plato & grauissima certe crimina tuis denūciabis æqualibus & studioq; fociis. Cui subridens ille respondit: Haud tāta discipli- narum fieri pōt in Achademia mendicitas & inopia: ut ulli de te cōmemorare uacet. Hunc immodum di- missum esse Platonem asserunt: q̄q̄ haud iis ualde cōsona sint: quæ ab ip̄o Platone ferunt. Cæterq; ea Dion- grauer patiebatur: & paulopost cum uxoris factum perdidicisset: De quo scribens ad Dionysium Plato obscurissimis insinuauit uerbis: apertum sese penitus ægit hostem. Id autem erat huiuscemodi: Diony- sius eiecto Dione cum Platonem ab se dimitteret: orauit ut eum secreto iteſſogaret: nunquid impedimē- to esse uellet: quo minus uxor alteri in matrimoniū collocaretur. Erat enim rumor seu uerus seu ab Dio- nis aduersariis fictus ingratum illud Dioni extitisse cōnubium: ut eum cum uxore discrepantem haberet conuictum. Ut igif Plato peruenit Athenas: habito cunctis de rebus cum Dione colloquio: quandam ty- ranno conscribit epistolam: cætera quidem clare quibusuis explicantem: istuc autem ipsum illi dūtaxat so- li cognitum: illa de re se cum Dione collocutum esse. Eum uehementissime declarare se moleste perlatūq; si Dionysius eam confecerit. Eo tempore cum magna de ipsorum reconciliacione spes adesset: nihil erga- sororem nouitatis intulit: ipsam autem cum Dionis filiolo habitare sinebat. Postq̄ omnis ī gratiā redeun- di adempta spes est: & Plato rursus in Siciliam profectus cū odio & inimicitia remissus erat: Aretam inui- tam equidem cuidam familiari suo Timocrati nomine nuptui dat: in hoc saltem haud patris mansuetu- dinem imitatus. Polixenus enim eius sororis Testhe maritus inimicus factus illi esse tradit. Quo propter- metum secedēte & e Sicilia pfugiente Dionysius accitam sororem incusare cœpit: & fugæ mariti conscia nil sibi denunciasset. Illa mediūfidiūsecura & omnis pauoris expers: adeo ne Dionysi ait: uilis abiecta & uirilitalis indiga uisa tibi sum mulier: ut si coniugis mei fugam ipsa præscissem: eiusdem nauigationis co- mes & fortunæ particeps esse noluissem? An nō ante habui: quoniā mihi facius extitisset Polixeni uel exu- lantis uxorem: q̄ tui dominantis sororem appellari. Hec cum ingenue ac egregia quadam licentia Testha protulisset: admiratum ferunt tyrānum: admiratosq; Syracusios tātam in muliere uirtutem: adeo ut post destructam etiam tyrannidē honoribus & regali more colore pseuerarint. Defunctæ uero funus ciues pu- blice cōfectati sunt. Hæc quidem excursionem habent haud incommodam. Deinde dion animū conuer- tit ad bellum: nequaquā interueniente Platone: tum quia hospitalitatis erga Dionysium iura uerebat tū qa- matura iam prægrauabat ætas. Cæterum Speusippus & familiares alii auxilia conferebant: simulq; exhor- tabantur: ut porrigentem manus Siciliam & p̄mptissimis receptaculis inuitantē libertati restitueret. Cū enim Syracusis Plato uerfabatur: Speusippus longe magis sese hominibus immiscuisse: ac illorum studia sententiasue perdidicisse uidetur: Qui cum initio quidem ipsius in loquendo fiduciam peride ac regis ten- tamina formidarent: eisdem tempore habuerunt. Idem nāq; omnium erat sermo supplicātium & dionis aduentum inuocantium non classē agentis non milites non equos. Ipse modo cōtra Dionysium corpus ac nomen Siculis in ministerii partem accommodaret. Hæc annuntiante Speusippo cōfirmatus dion oc- culte per alios externorum delectum habebat quo suam celaret sententiam. Conspirabant multi tum phi- losophi tum ciuiliū rerum studiosi: inter quos & Cyprius erat Eudemus: ad quem moriētem Aristoti- les suum de animo dialogum misit: itēq; Leucadius Timonides. Ei quoq; Militam Thessalū addixerūt uirum diuinationis peritum & studiorum in Academia socium. Ex iis autem quos ī exilium tyrānus ex- truserat: haud pauciores mille: quinq; dūtaxat & uiginti se expeditionis comites adsciuerunt: cæteri eum timore perculsi prodiderunt: primus belli motus e Zacynthiorum insula extitit: ī qua sese milites college- rant octingentis sane pauciores. At Celeberrimi omnes multis igētibusue militiis exercitati præterea cor- poribus strenui industria & fortitudine præstantissimi: quiq; multitudinis animos quam ī Siciliam dion habere sperabat: succendere pariter & ad audaciam incitare possent. li cum primum cnotra dionysium ac Siciliam deligi classē audierunt: iniecto stupore cœpta damnare: dionem per iram ac furias desipiētem aut propter spei melioris inopiam seipsum ad plenas desperatione res iniicere: suis inde ductoribus & q̄ eorum delectum habuerant magnopere succensere: q̄ ipsis cōfestim ex initio bellum nō prædixerāt. Tū dion habita oratione quanta regnum ībecillitate laberet: edocet: eos nō magis Syracusanorum aliorum/ q; Sicularum milites q̄ duces traicere: qui iam pridem ad defectiōem parati aderant: post dionem orauit Alcimenes: qui iter Achæos gloria genereq; primarius erat. Eorum sermone deflexi militum animi uigē- te tum æstate tenebant fretum Etesiæ: luna pleno lucebat orbe. Dion cum magnificentissime Appollini sa- crificium pararet: una cum militibus ornatas indutis armaturas pompam duxit ad templum. Post sacri- ficiū in ip̄o Zacynthiorum stadio discumbentibus dedit epulum: argenteas atq; aureas admirātibus pa-

teras & mensage splendorem longe magisq̄ priuatoꝝ cōsuetudo postulet opulētum: reputātibus ēt ut uir
 ille ætatis iam flore decurso tantarūq̄ dominus opum haud ardua p̄fecto & piculosa inuaderet facinora:
 nisi certa sibi spes & amici plurimas atq̄ ingentes illinc occasiones tradidissent. Post libamēta factasue de
 more p̄cationes luna defecit. Qua re nihil admiratus Dion: cum defectiōis limites & occurrētem Lunæ a
 Sole terræ umbram animaduerteret. Turbatis autem militibus addenda q̄dam erat cōsolatio. Cōstitutus
 igit̄ in medio Milthas uates eos bona spe esse & optima quæq̄ expectare iussit. Significare enim numina
 quēpiam defectuꝝ esse clarissimū Dionysii uero regno clarius extare nihil: cuius splēdorem ab eis ut pri
 mum Siciliam attigerint: restinctum iri: hoc q̄dem Milthas in mediū cunctis exposuit. At cum examen
 apum circa dionis naues a puppe cōspectum eēt: de illo separatim sibi & amicis explicauit. Timere, n. se ne
 res illius gerendæ cum honestate q̄dem plenæ: sint: ubi p̄floruerint: breui cōtabescant tpe. Complura etiā
 Dionysio deoꝝ portenta apparuisse dicunt: Aquilam correptum a satellite iaculum in sublime detulisse:
 dehinc in p̄fundum abiicisse. Mare quod arcem alluit: die una dulces & potu peramœnas p̄buit aquas: ita
 ut unicuiq̄ perspicuum foret. Sues illi in lucem nuper editi: cum reliqs manci partibus nō eēt: nullas ha
 bebant aures. Declarauere uates ea defectiōis & spernendōꝝ ostenta mandatorum esse: nec amplius au
 dituros imperio ciues. Maris uero dulcedinem e tristi ac scæua tempestate ad optimum regē statum p̄mu
 tationem Syracusanis afferre. Præterea ministram Iouis aquilam insigne magistratus ac potētiae iaculum
 esse deoꝝ. Itaq̄ maximā regno cladem internicionemq̄ decreuisse. Hæc Theopompus refert. Dionis mili
 tes duabus rotundis recepti nauibus & tertio quodam haud ingenti sane nauigio duo subinde tricōtori
 sectabant̄. Arma p̄terea q̄ milites gestabāt: duo clypeoꝝ milia misilia telaq̄ complura: abunde etiam uiati
 cum: ne quid eis pelago p̄ficiscētibus deesset: ut q̄ metu terræ uentis ac freto suam plurimi nauigationem
 facerēt. Philistum ēt cum classe in iapigia stationem agere senserāt. Cæterq̄ diebus duodecim raro molliq̄
 nauigātes flatu: tertio decimo Pachinum Siciliae p̄montorium applicuere. Primus gubernator eos illico
 descendere iussit. Si enim omisso sponte promontorio a terra longius abierint: complures in mari dies ac
 noctes agitandos æstiuo tempore austrum expectātes. Dion p̄pinquum hostibus descensum reformidās:
 cum ulteriora pertingere loca mallet: Pachinum trās nauigat. Tum asper incumbens septentrio longius
 a Stilia naues ingenti procella dispulit. Ex oriente tum arcturo fulgura simul & tonitrua cōcidebant per
 multam tempestatem & præcipites e cælo nimbos diffundentia. Qua re turbati nauitæ cum errare coepis
 sent: naues repēte ad finitimam Libyæ cercinam fluctibus disiectas esse uident. Ea aut̄ insula est q̄ aspera: q̄
 maximis referta scopulis in eos æquore delatos obuia p̄currebat. Parum igit̄ cum abfuisset: ne eieci saxis
 illiderentur: summo cum labore remis innixi elabuntur: donec tēpestate sædata sese ad magnæ capita sir
 tis esse cognouerunt. Iis ita disiectis & in ip̄a etiam tranquillitate mæstissimis e regione australis quædam
 effunditur aura: cum austrum nequaq̄ expectarent: eamq̄ minime fieri posse permutationem crederent.
 Paulatim crescente & ualidius flante uento tota panduntur uela. Tum doratis deis e Libya Siciliam uer
 sus medio profugere pelago. Quinto demum die facili cursu penes Mionam iactis constitere Anchoris. Id
 scilicet oppidū est Carthaginēsiū subditum potestati. Eius forte loci p̄fectus erat Synalus plurima Dio
 ni amicitia & hospitalitate cōiunctus: q̄ cum Dionem eiusq̄ classem adesse nesciret: descēdentes arcere mi
 lites adortus est. At illi cum armis excursantes occiso nemine (id enim Dion ob Carthaginēsis amicitiam
 perpetrari cohibuerat) uersisq̄ in fugam oppidanis una irrumpunt: itaq̄ locum i potestatem redigūt. De
 inde cum duces se inuicem salutantes occurissent: dion uiolato nemine urbem Synalo reddidit. Tum Sy
 nalus habitis hospitaliter militibus necessaria dioni comparauit. Præcipuam uero iis fiduciam afferebat:
 q̄ casu Dionysium foris uersari contigerat. Nuper enim octuaginta nauibus in italiam nauigarat. Iccirco
 cū dion milites diu per maritima fatigatos incommoda ibidē ad curanda corpora inuitaret: minime passū
 sunt: dum ad arripiendam temporis occasionem permagno appropere studio: syracusas adduci deposce
 rant. Superuacuis igitur armis & sarcinis ibi relictis: ac exorato Synalo: ut ea ad se ubi tēpus esset transmit
 teret syracusas itur. Proficiscente inde dione ducenti agrigentorum equites: qui Ecnomum incolebant:
 ad eum sese conferunt. Post eos Geloī. Illico fama syracusas accurerat Tum Thimocrates uxor̄is dionis &
 sororis Dionysii maritus: qui relictorum in urbe amicorum princeps erat: repente nuncium cum litteris
 ad Dionysium sup dionis aduentu mittit ipse dehinc ad ciuiles tumultus ac motus animū aduertit: uni
 uersi namq̄ pendebant. Cæterum cum rebus fides nō haberetur: inter pauorem q̄es agebatur. Tabellario
 casus quidam sane admirandus obtigerat. Nam ubi traiecit in italiam: cum iam rhexinum euassisset agrū
 in Cauloniam ad Dionysium accelerans: in familiarē quēpiam icidit: qui nuper cæsum ferebat arietem
 a quo suscepto carnis frustra iter appropere. Magna deinde pariter parte noctis absumpta: cum ob laborē
 se aliquādiu somno dedere cogeretur: ut erat secus uiam in siula quadam accubuit: secutus odorem lupus
 alligatas sacco carnes diripiens: carnes simul apportans & sacculum abiit in quo homo litteras deferebat
 dehinc cum excitatus persensisset: errore plurimo singula in cassum peruestigans: nihil inuenit. Ad tyran
 num igitur sine litteris haud proficisci decernens profugit eminus. Quocirca serus quidem ex aliis ad
 Dionysium de siciliæ bello peruenturus rumor erat. Interea comменти dioni Camerinei sese socios adse
 uere: & syracusanorum qui per agros uersabantur: non parua multitudo cōfluebat. Erāt cum Thimocra
 te Leontini atq̄ Campani qui Epipolas pro statione tenebāt: li simul ac falsus quidem a dione sermo ma
 nauit: se q̄ primum ad eoꝝ urbes copias conuersurum Thimocrate destituto abiēre opē suis allaturi. Hæc
 ubi dioni circa Matras exercitum habenti renunciata sunt: concitatis militibus per tenebras ad Ariapum
 fluuium decem ab urbe stadiis distantem peruenit: ibi sistens iter maētatis penes flumē hostiis solem ado

rati
 sacri
 mili
 le ar
 curfi
 tūq̄
 de m
 & di
 res:
 Virg
 equo
 uiden
 cidiss
 nis ar
 Relic
 dicata
 ginta
 huius
 liqui
 dinan
 missi
 illustr
 ad uer
 ces cre
 lio un
 ficenti
 dilectu
 tation
 luir: m
 Dion
 ornate
 exper
 ranni
 ultro
 ne uer
 stam o
 dabat.
 bus tur
 pparat
 rannid
 fidiaru
 ro stipe
 rato Ba
 entibus
 mum t
 satis po
 rebat: d
 mus in
 suis agr
 ad huius
 cans ma
 peum q̄
 tibus su
 e fuga r
 bere. int
 cientes a
 ex iprou
 inclinat
 tuor ac
 racusan
 a Dion
 secus er

ruit orientem: simul haruspices deos uictoriam portedere tradiderunt. Tum astantes uniuersi dionē inter sacrificandum corona insignem cōspicati: uno impetu sibi coronas imposuerunt. Erāt autē haud pauciores milibus quę: qui se Dionī intereundum comites adiunxerāt. Cæterum cum ob repētinum icursum male armis instructi uenissent: armorum inopiam promptitudo supplebat: adeo ut cum Dion castra mouisset: iicursibus icederent: clamore & alacritate sese mutuo ad libertatis dulcedinē exhortātes: Ex oppidanis qui cū gratia & nobilitate p̄stabāt insignibus ornati uestibus sese ad portas obuiam effundebāt. Cætera subinde multitudo tyrāni familiares inuadit. Tum p̄sagogide (sic enim appellari solebāt) discerpūt. Impii sane & diis inuisi hoīes iic urbem Syracusanis p̄miscui peragrabāt: singulorum dicta factaue sagacissime specularētes: deinde tyrāno cogitationes oīum sermonesq̄ denunciabāt: hi primū oīum occurrentes pœnas dedere. Virgis enim cæsos membranis exuerunt. Timocrates cum se arcis custodibus permiscere nequiret: accepto equo p̄fugus ex urbe migravit: cūcta pauore ac tumultu replens: ne mediocri trepidatiōe amisisse urbem uideret: maiorem immodum Dionis res extollebat. Accedens iter hęc Dion p̄spicuus iam cūctis erat: Lucidissimis indutus armis. Cingebāt illius latera hinc frater eius Megacles hinc Atheniensis Calippus coronis ambo decori. Ex externis militibus autem cētum erāt: quę Dionem ad corporis custodiam sectabantur. Reliquos p̄fecti ducebāt ornatissime instructo. Spectabant Syracusani: & perinde ac sacrā quādam & deo dicatam libertatis & popularis potentiaē pompam excipiebant: quę tandem post annos octo & quadraginta rediēs ciuitatem inuiferet. Per Menidas inde portas ingressus sædato per tubæ somnum tumultu huiusmodi p̄conium edidit: Dion fraterq̄ Megacles cum ad abolēdam uenerint tyrānidem: Syracusanos reliquosq̄ item Siculos liberos & tyrāno solutos reddunt. Volens ēt per seipsum hoīes cōpellare: p̄ Achradinam conscēdit Syracusani per uias utrinq̄ sacrificia mensas craterasq̄ statuerant: & quocūq̄ accesserat: missos flores frugesq̄ spargebāt: seq̄ in eum uti deorum p̄ces ac uota conuerterāt. Sub arcem & Pentaphyla illustre quoddam & ex cæsum Dionysii opus extabat horologium: huc ascēdens cōcionem exorsus: ciues ad uendicandam sibi libertatem icitauit. At ii ambos p̄ summā læticiam & festiuitatē impatores & belli duces creant. Eis insup̄ ita uolētibus ac rogātibus Syracusani collegas uiginti deligūt: ex quibus dimidii ab exilio una cum Dionē redierant. Vates illustria extare p̄digia censebant: quoniam Dion iterorādum magnificentissimum Dionysii edificium subiectum pedibus habuerat. Cæterum expauebant quia locus in quē dilectus imperator ascenderat: de solis permutatione rationem cōtinebat: ne, si, mox ullam fortunaē permutationem res illius gerendæ capefferent. Dehinc redactis iic ditionē Epipolis: cōiectos illic iic uincula ciues exoluit: murum insuper circumduxit arcem. Septimo post die Dionysius in arcem sese cum classe rettulit. Arma Dionī cum uehiculis comportata: quę Synalo ante reliquerat: hęc ciuibus dispertita. Reliqui p̄ se quisq̄ ornate instructi promptos exhibuere milites. Dionysius initio quidem priuatim missis ad Dionem legatis experiri rem cœpit. Ast illi ad liberos iam Syracusanos in medium uerba facere: iussi: humanissimam tyranni nomine concionem habuerunt. Mediocria polliceri uestigalia: militiaē requiem: excepto siquam illi ultro suscipiendam esse decreuerint. Ea Syracusanus populus irridebat. Dion legatis respondit: Dionysium ne uerba faceret: ni prius se p̄cipatu abdicasset: quem simulatq̄ deposuisset: ubi ad rem quāpiam modestam opus esset: pro eorum necessitudinis memoria suam se impensurum operam. Ea Dionysius collaudabat. At missis denuo legatis petiit: ut una cū Syracusanis aliqui ad eum in arcem commearent: cum quibus tum persuadens tum per suasus de publica utilitate differerēt. Missi ergo ad eum uiri quos Dion ipse p̄parat. Tum pluribus per Syracusanum ab arcere populum sero manabat: Dionysium relictusq̄ esse tyrannidem: idque sui magisq̄ dionis gratia facturum. At ea subdola quædam erant figmenta tyranni & infidiarum contra Syracusanos instructio. Coniectis namq̄ in carcerē ciuitatis legatis luce prima saturatos merito stipendiarios cōtra circumductum a Syracusanis murum discurrentes immisit. Tum inuadētes ex insperato Barbari multa cum audacia pariter & tumultu murum peruastāt: quibus deinde intra ciuitatē irruentibus: cum ad ferendam opem expectare nemo prorsus auderet: soli dionis milites restituere: qui ut primum tumultuantes persenserunt: subsidium attulerunt: li tamen auxilii modū intelligere exaudireq̄ haud satis poterant: adeo fuga surripientes se inde Syracusani errore ac uociferationibus inter eos p̄mixti discurrebāt: dion cum eius exaudiri uerba non possent: ad rem peragendam opere se ducem exhibere uolēs: prius irrupit barbaros. Acris circa illum atroxq̄ pugna committitur: quādo quidem nihilominus hosti quibus suis agnoscebatur. Facto enim a cunctis impetu magno cū clamore concurritur. At ille cum iam per ætate ad huiusmodi subeunda certamina grauior esset: animi fortitudine inuadentes tum excipiens tum obrūtans manum tragulla uulneratur. Ad reliqua deinde tela & inflictos cominus ictus uix thorax ipse per clypeum quoq̄ sat erat: hastis undiq̄ plurimis pulsatus & spiculis quibus perfractis collapsus est dion. A militibus subide abreptus imperatorem eis Thimonidem iicstituit. Ipse autem equo urbem circuire Syracusios e fuga retrahere: externos milites qui Achradinam pro statione tenebant: contra barbaros cōcitatos adhibere. integros quidem contra labore confectos: promptos contra spes debilitatos & iic ipso iam conatu deficientes animis. Cū enim impetu primo uniuersam pariter ciuitatē uel discurretes occupare sperassent: Ac ex iprouiso in fortes uiros & strenuos bellatores incidissent: gradum in arcem referre cœperunt. Dehinc ut inclinati sunt: incumbente uehementius græcorum agmine terga: præbentes sese moenibus includūt: quę tuor ac septuaginta ex dionis parte truncatis: cum ex suis multos amisissent. Parta adeo clare uictoria Syracusanus populus externos milites cētum minarum coronis ornauit. Ast illi aurea corona dionem: mox a Dionysio caduceatores descenderunt epistolas a necessariis mulieribus afferentes: inter quas una extrinsecus erat inscripta ad patrem ex Hipparino Ictuc ipsum enim dionis filio nomen erat: tametsi Thimeus

DIONIS

illum ex Areta matre uocatum fuisse dicat Areteum. Verum his de rebus maior habenda Thimodi fides uiro Dionis cum familiari tum cōmilitoni. Cætere in uulgo perlectæ multas ex mulieribus supplicationes p̄cesq; cōtinebant. Illam uero quæ a filio p̄scripta uidebat: cum palam solui minime p̄mitteret: Dion inuitis soluit. Ea ex Dionysio erat: q̄ uerbo q̄dem dioni re aut Syracusanis colloquia faciebat: formā q̄ppe supplicationis & exponendi p̄ se iuris habebat: ad Dionis calumniam cōpilata. Eorū siquidem cōmemoratio erat: quæ p̄ tyrānide prompto effecisset aīo: in carissima corpora cōminationes sororis filii & uxoris. Causæ et̄ q̄dam graues q̄relis & plangore cōfictæ: & quod eum maxime p̄mouit: obsecrabat ut regnū ne destrueret: uerū capefferet: neq; libertate donaret hoīes: q̄ acceptorū haud inmemores malorū magnis in eū odiis cōflagrarēt. At uero principatum iniret ipse: amicis ac necessariis tutamen exhibēs. Illis perlectis Syracusani (nō ut æquum erta) Dionis cōstātiā nullo languētis affectu aut animi magnitudinem sunt admirati: q̄ honestatis ac iusticiæ cā cōtra tot necessitudines & sanguinis coniūctiōes fortissimus perstaret: sed suspicari timereq; cōeperūt: ne cum ingens illis necessitas adesset: tyrāno parceret. Dehinc alios intueri p̄fectos: p̄cipueq; ut Heraclidem redire didicerūt: eidem magnopere affecti sunt. Erat aut̄ exul Heraclides rei q̄dem militaris gnarus homo: & ex p̄cipatu quem penes tyrannos habuerat: celeberrimus: uerū ineptus consilio & ad omnia leuis in rebus quæ dignitatem haberent aut gloriam communicandis minime stabilis. Ille postq̄ in peloponneso cum Dione dissidium actitasset: decreuit suapte contra tyrannum classe nauigare. Tribus igitur nauibus & triremibus septem Syracusas aduentans rursus Dionysium muro circūseptum offendit & suspensos animo Syracusios. Mox igitur quandoquidem ad suadēdum permouēdūq; gratiam nō nihil a natura leporis habebat: popularem ingressus est gratiam: blandimenta quæritante turba. Eos suscipiēs facilius ad se traduxit: q̄ ii Dionis rigorem & grauem & in ciuilibus duriorē officii abhorrebant. Cuius rei causa erat: q̄ parta uictoria ociosi etiam audaces facti populi duces priusquā populus eēt: sibi præesse uolebāt. Tum ad concionem ultro concursantes classis præfectum deligunt Heraclidem. Accedens eo Dion collatam Heraclidi præfecturam pristini principatus sui labefactionem esse cōquestus est. Singularem enim manere imperatorem nō euenit: ubi maritimis alter rebus p̄sident. Quocirca haud Iubentes quidem Syracusii deponēdum Heraclidem censuere. Inde Dion accitum domum Heraclidem paucis increpuit: q̄ non bene aut commode eo tempore secum pro gloria seditiones atq; discordias actitaret: cui ad inferendam cladem exiguo certe opus esset momento. Coacta rursus concione ipse classis præfectum designauit Heraclidem: ciuitati persuadēs: ut et illi quæadmodum & ipse habebat: corporis custodia præberet. Ille Dionem uerbis quidem & habitudine colens & gratias habere confessus humilis sequebatur: usq; quaq; iussis obtemperās. At multitudinem ac rerum nouarum cupidus corrumpens & clade stinis mouens tumultibus: omnibus dionem ambiguitatibus circūsidebat. Siue enim per iducias dimitendum ex arce dionysium diceret: calumniam ut illius saluti parceretur habebat. Siue ut ne quo mærorē conficeret: obsidionem quietus agere uellet: cōseruare bellum censebatur: ut diuturniore principatu percussos terrore ciues teneret. Erat Sossis homo q̄dam ob flagitia simul & temeritatē inter Syracusanos notus atq; famosus: qui quandam libertatis abūdantiā esse ducebat: ut ad usq; res huiuscemodi effrenatas uoces & procacissima emitteret obloquia. Iste dionis insidiator frequenti primum concione surgens multa in Syracusanos cōuitia ptulit: nisi ex uecordi ac temulenta liberati tyrannide uigilantem ac sobrium suscepisse se dominum intelligāt. Dehinc manifestum se dionis hostem aperiens: e concione discessit. Postridie nudus per urbem cursitans capite ac uultu sanguinolēto spectatus est ut qui persequētes plærosq; fugeret. Talis forum ingrediens paratas sibi ab dionis militibus referebat insidias: uulneratum subinde caput ostentās. Quaquidem in re compatientes sibi multos & aduersus dionem iuectos habebat illum imperiosa & graua patrare: si per cædes ac pericula liberas ex ciuitate linguas uelit auferre: Eius tamen detectæ fraudes. Dion enim tametsi indiscreta turbulentaue concio esset eo procedens purgauit obiecta. Sossidem cuiusdam ex Dionysii stipulatoribus esse fratrem demonstrauit. Eius uerbis inductū seditionibus ciuitatem ac discordia perturbasse: cum nulla Dionysio: nisi per eorum diffidētias & mutuas disceptationes superfit salus: simulq; medici sossidis plagam perdilcentes per summa magisq; profunde actam inueniūt. Ensis enim uulnera medium præsertim ex pondere premunt. Totū uero pussillum erat in sosside multa habens initia: cū is (uti par est) ictus ex dolore remitteret: & subinde rursus adigeret deinde familiares quidem inter cocionem attulere nouaculam: narrātq; commeātibus ip̄is obuium factum esse sossidem cruore stillantē: & dionianos sese fugere milites dictitatem: a quibus ea se uulnera accēpisse: qui hominem insequeretur prorsus deprehendisse neminem. Cæterum sub cauo iacentē saxo conspexisse nouaculam unde is Prodisse uisus fuerat. Has ob res facinorosus iam sossis per hæc habebatur indicia: plæriq; etiam aduersus illū serui testimonia dixere noctu solum cum nouaculā teneret egressum. Quocirca secessere dionis accusatores & populus damnato mortis Sosside in gratiam cum dione rediit: stipēdiarios autē nihilominus suspectos habebat: præcipue q̄ plurima aduersus tyrannū maritima agitabantur certamina. Postq̄ enī Philistus ex iapigia multis triremibus Dionysio subsidium allaturus aduētasset: cūq; ii externi foret milites ad nullū amplius belli usum eos esse censebant: uerum satis per se fore cum & nauticam instructi & uires ac potentiam nauibus essent assecuti: eos isuper prosper quidam maris euentus amplius extollebat ubi superato Philisto in eum crudelissime ac barbarorū ritu decassati sunt. Ephorus quidē refert eum cæpta nauī mortē sibi conscisse. Thimonides aut̄ a primordio regū gestaq; dionis socius cum ad speusippum philosophum scriberet. Philistum uiuum in potestatem uenisse tradit: in terram excedente nauī: syracusanosq; exuto thorace nudum ostentasse corpus hominis iam ætate confecti. Ei subinde per contumelias ha-

bito c
dasse.
gaton
tare
Philis
q̄ fidu
siquis
Qui a
lunt
ucep
dation
namer
ducere
opes &
listi ne
arcem
induci
nos fin
exorad
Diony
p̄ciosiss
le de se
tuit: q̄ p
nuriar
Syracu
bello in
ac agro
gestis o
tem exp
dira po
impedi
tus tun
Theatr
cæterar
uane fa
tere: qu
turos d
be dedu
Syracu
impetu
uel con
dere: rel
bilis mu
gressibu
racusan
tinos co
maris d
liū inch
suos fact
sis in ur
imparti
nē accus
cufios in
scultare
re triren
lio uict
dientes
arcē hab
gus qui
huius se
me fræt
habuer

bito caput obtruncasse: pueris corpus tradidisse: utq; per Achradinā distractū in latumias deicerent mandasse. At rursus Thimeus maioribus insultans uituperiis pueros ait Philisti cadauer claudo ex cruce deligatum per urbem iter pbra cōtumeliasq; uexasse: spectatibus iterea Syracusanis raptatū cruce hoīem dicere solitum oportere Dionysium haud equo citato: ueq; cruce raptatū e regno pfuger. Verū enim uero Philistus nō ab se sed ab alio platum Dionysio nūciat. Ceterū Thimeus haud iniusta occasione suscepta: q; fidum studiosumq; p imperio Philistum extitisse cōstabat: sese iactatis in eum maledictis exaturat. Cui si quis ea laceffitus tēpestare adusq; isensibilem iracundiam grauer inuectus ipertiēda fortassis est uenia. Qui aut res illius gestas postremo scripsere: cum in eius uita triste nihil ptulerint: hi hominis gloria refelantur: ne rumoribus aut alieno sermone fræti per cōtumelias ac pccitatem miserias obiectēt: quæ pariceps uel pstantissimos hoīes fieri modo fortuna uelit: res nulla phibet. Nec uero sanus est ephorus: q; laudationibus Philistum exornat: qui tametsi rebus iniustis & moribus prius honestas adiicere causas & ornamentoz rōnes inuenire grauer apteq; sciat: haud tamē ipse cūcta excogitās eum ab icusatione pōt abducere: ne supra oēs hoīes tyrānoz amator extiterit: & maxime oīum tyrānicas semp illecebras potentia opes & conubia beatitudinis existimatione admirationeq; sit psecutus. Sed enim abtissimus ille q; q; Philisti neq; gesta collaudarit neq; fortunas obiectarit. Post Philisti necem Dionysius ad Dionē mittit: q; illū arcem tradere uelle dicat: armaq; ac mercenarios milites & itegrum illis septenos p mēses stipēdium. Se p inducias in Italiam decessuz: ibiq; domicilium habituz: ex Giarte mō fructus pciperet. Is intra Syracusanos fines pmultus ac fertilis ager est: ad mediterraneum a mari surgens. Ea cum Dion minime recepisset exorados esse iussit Syracusios. Ast illi uiuentem Dionysiu ab se captum iri sperātes legatos repulere. Tum Dionysius grādiori natu filio Apollocrati arce tradita: uehemētē obseruās flatum pcciosissima corpora pcciosissimāq; supellectilem nauibus imposuit. Itaq; pfectum classis latens Heraclidem euasit. Qua re male de se audiens cū ciues eum magnis tumultibus circūuenirent: Hipponē factiosum quēdam hoīem istituit: q; plæbem ad diuidēdum agrum accesseret. Etenim libertatis initiū æq̄litate eē: seruitutis uero penuriam cū pdiis careāt. Huius sniæ fauēs Heraclides aduersantem sibi Dionē magis iplicat seditiōibus. Tū Syracusanis psuadet: ut hisce rebus decreto cōfirmatis externos milites mercede spolient: aliosq; subinde bello impatores deligāt: sese ab huius molestia & difficultate liberātes. Ii cōfestim dum ex tyrānide pinde ac ægrotatiōe lōgæua sese conant attollere: & uti suis restituti legibus itēpestiua factitāt: rebus ifœliciter gestis odia cōtra Dionem exercebāt: q; instar medici in accurato & modesto uiuendi ordine cōtinere ciuitatem expetebat. Ad nouoz deide creationē magistratuū cū cōuenissent: æstate media inusitata tonitrua & dira pdigia p dies q̄ndecim obuener. Ob quoz religionem surgēs assidue populus alios designare duces impediēbat. Factiosis postmodum cōstanti serenitate obseruata comitia conficientibus: bos qdam dominus tumultus haud inexperiēs neq; isuetus p id tps furore contra bubulcum agitatus e iugo pfugiens ad Theatrum citato cucurrit impetu. Quocirca surgētē illico populū nullo fugiēdi ordine passim diffudit ceteram discurret urbem petulcis cōturbās saltribus: q̄tum postea hostes occupauere. His tum neglectis & uane factis Syracusani qnq; & uiginti pfectos creant: ex qbus unus erat Heraclides: alios claculum submittere: qui milites a Dione subducerent. Eos ad se multis pollicitatiōibus prouocare: & ciuitate pariter donaturos dicere. At illi ea repudiantes Dionē fide & promptitudine cū armis cōplectentes atq; stipantes ex urbe deducūt. Violato nemine quibuscunq; obuabant multa de ingratitude de improbitate obiectabant. Syracusani cōtemptu paucitatis sese q; eos nō prius inuasissent paruipendere. Maiori igitur coacta manu impetū faciunt: ut intra mœnia superatos obtruncarent. In hoc necessitatis ac fortunæ cōstitutus dion: ut uel contra ciues dimicandū uel cū suis moriendū esset: militibus multa supplicare: manus Syracusanis tēdere: refertā hostibus arcē ostendere: qui desuper e muris cōparentes eoz facta intuerentur: Sed cū iexorabilis multitudinis incurfus eēt: etiam factionis duces ciuitatē sicuti mare uenti latetenerent: suis ut ab aggressibus abstineant: iperat. At illis perinde ac incursum facerent cū clamore arma uibrantibus: nullū Syracusanoz manere cerneret: fuga per uias decedunt insectante nullo. Dion. n. suis cōtinuo reuocatis Leontinos contendit. Syracusani picipes derisui mulieribus facti: cū ab ea sese eximere ignominia quæritāt: armatis denuo ciuibus diona persequuntur: quē ut fluuiū quendā traicientes offēdūt: abacto equitatu præliū inchoant: Ast illū ubi neq; miti animo neq; more patrio sua amplius errata suffere cōspicātur: uerū etiā suos facto agmine per iracundiam conuertentē fœdiorē q̄ antea fugam capeffentes: haud multis sane cæsis in urbē reuertuntur. Leontini dionē splendidissimis suscipiunt honoribus: militibus stipēdia ciuilitate impartiunt: ab Syracusanis per legatos postulāt: ut militibus quæ iusta sunt faciant. Sed si legatos qui dionē accusarent miserunt. Cū uniuersi deinde socii in Leontinis conuenissent: postq; multa disseruere. Syracusios iniusta patrasse censetur. Illi socioz iudicio nusq; stare: iam deliriis & insolētia & gloriari: q; nulli auscultarent: Sed seruiētibus & reformidatibus plæbē ducibus uterētur. Inter hæc a dionysio ad urbē uenere triremes Neapolitanū aduehentes Nipsiū: q; & annonā & pecunias apportabat obscassis. Facto nauali p̄lio uictōres syracusani fuere: captis ex regia classe nauibus quattuor. Ea uictoria insolentes & iā nullius audientes iperio læticiā ad conuiuia & furiosos uertunt conuentus. Adeo quæ usui erāt neglectui data: ut cū arcē haberet: se putant: ciuitatē isup amifere: Nipsius. n. ubi nullā in ciuitate partem cernit: icolumē: & uulgus quidē a luce prima i profundā usq; noctē inter modulamina ebrietatesq; detentū: præfectos uero per huius sodalitiū uoluptatē ullā temulētis hominibus adiicere necessitatē: segnes atq; pauentes commodissime frætus tempore murum aggreditur. Quo per fracto immisissis imperat Barbaris: ut quoscūq; obuios habuerint: eis p uiribus atq; libidine utantur. Statī id malum sentiūt syracusani: Tarde autem & magno

DIONIS

cum labore per stuporem auxilia conferebant. Populationes in urbe fieri: mortales interim: parietes dirui: mulieres ac pueri cum eiulatu in arcem agi. Summa rerum desperatio praefectos habebat: quod ubique promiscuos cum hoste ciues ullos ad usus habere nequibant. Hunc immodum urbanis sese rebus habentibus: cum Achradine iam propinquum discrimen esset: in quo reliqua spes inniteretur: sciebat unusquisque: nemo dicebat ob ingratitudinem & mala in Dionem consilia pudore perplexi. Caeterum uel necessitatis impendente sociorum & equitum clamor exoritur uocandum esse Dionem: & ex Leontinis accersendos esse peloponneses. Quod ubi per audaciam proferri: & exaudiri coeptum est uociferatio gaudium lachrymae cunctos tenuere Syracusanos hominis orantes aduentum: aspectum uel cupientes: haud immemores quanto interroribus robore ac promptitudine ualeat: ut non modo ipse impavidus sit: sed eos etiam audaces & in conserenda cum hostibus manu intrepidos exhibeat. Mox igitur ad eum mittunt sociorum quidem nomine Archonidem & Thelesidem ex equestri uero ordine qui tum cum Hellanico missi. Hi per totum iter equos laxatis agitantes habenis urgente iam die in Leontinos perueniunt. Tum desilietes equis primum coram Dione obortis procidere lachrymis: calamitates Syracusanorum exponunt. Nonnulli iam Leontinorum interueniebant: multi etiam Peloponneses circa Dionem congregabantur: dum hominum cum studio tum supplicationibus innouatum aliquid suspicantur. Eapropter cum prior ille ad concionem processisset: promptissime facto concursu Archonides & Hellanicus introgressi succinte malorum magnitudinem exponunt: & milites oblitterata iniuriarum memoria ad ferendam Syracusanis opem deprecantur. Quando quidem maiores ipsi poenas dederint: quam illi maleficiis irritati uoluissent. Postquam hi desiere loqui: ingens silentium totum habuit Theatrum: Surgente dione cum orare coepisset. Conplures ei manabant lachrymae: ita ut uocem teneret. Tum condolentes ei milites bono ut esset aio rogitabant. Cum igitur ex affectu sese paululum dion recepisset: uiri inquit Peloponneses ac socii hoc uos in loco ut pro uobis deliberationem capefferetis coegi: mihi haud pulchre res se habet: ut cum Syracusana uastata ciuitas: de me ipse consultem: quod si eam seruare nequero proficiscar in patria igni & ruina tumulandus. At si inconsultissimis & infelicissimis nobis opem afferre statuistis: uestrum opus Syracusanam erigitis urbem. Sin hoc propter Syracusanorum iracundiam & conceptas in eos quærimonias aspernabimini: dii uobis pro pristina in me uirtute & promptitudine dignas persoluant grates. Memineritis autem neque uos prius iniuria lacestos: neque ciues posterus calamitate uexatos ab dione destitutos. Eo adhuc differente milites cum clamore profiliunt: mature sese ad praestandam opem duci iubentes. Tum Syracusanorum legati eos amplexantes salutare: multa ab diis imoralibus dioni: multa militibus bona orare. Sedato tumultu dion illis imperat: ut confestim abeuntes apparent sese: cumque separauerint illum in locum armati ueniant. Nocturno subuenire decreuerat. Caeterum Syracusis Dionysii duces quoad illuxerat multis ciuitatem malis afflixere. Ingruentibus tenebris paucis suorum amissis in arcem decessere. Tum factionis principes recepta fiducia cum hostem obperpetrata quietem acturum esse sperarent: rursus ciues ut Dionem omitterent orabant: quem si forte cum militibus aduentarit: ne suscipiant: neque illis ut uirtute praestantioribus cederent. Ipsi uero per se urbem libertatemque saluam tuerentur. Denuo igitur praefecti qui eum reuocarent: mittunt: equites autem & familiares ciues: ut maturaret: iter: quamobrem tarde simul ac pro ocium proficiscens aduenerat. Praecedente nocte Dionis inimici ut illum excluderent: portas tenebant. At Nipsius rursus ex arce longe plures multoque praecipuos immitens stipendiarios: uniuersum confestim murum demolitus est: tum ciuitatem percurrere diripuit. Caesi non modo uiri sed etiam mulieres ac pueri direptiones modicae: ast magna cunctorum strages Dionysius enim cum desperatis iam rebus in Syracusanos grauissimis conflagraret odiis: cadentem principatum urbe tumulare uolebat. Proinde cum illi Dionis auxilium praeuire concupiscunt: quae pernicissima oium strages & conuastatio est: igne crassantur. Proxima quaeque taedis ac lapidibus succedentes Pyrobolos autem arcibus in longinqua spargentes qui profugerent: pro uias intercepti necabantur qui domos introirent igne compulsi rursus erumpent incendio complures interiire: quidam in discurrentes ferebant. Ea maxime calamitas una uociferantibus uniuersis urbem Dionem reserauit. Cum enim inclusos in arcem hostes accepisset: haud amplius gradum studio sollicitabar. Procedente die prodeuntes ei obuia equites capti secundo urbem denuntiant. Nonnulli deinde aduersariorum aderant: uelocius properare obsecrantes: latius intendente malo. Heraclides fratrem emittens de hic auunculum Theodotem auxilium supplex implorabat. Nul lum iam hostibus impedimento esse: se quoque uulneratum: parum abesse ne ciuitas euersa & concremata collabatur. Dion cum in tales incidisset nuntios procul a portis stadiis aberat sexaginta. Exposito militibus urbis periculo eisque non nihil adhortatis haud amplius pedetenti: uerum concitato cursu ad oppidum duxit expertitudine fractus per portas in urbis regionem Hecatompodon appellatam euasit: continuoque in hostes leuiter immisit armaturam: ut eorum conspectus audaciam Syracusanis adiuiceret. Reliquos munitos armis simulque confluentes ad eum ciues unaue consistentes instruxit: rectas componens turmas praefectosque dirspartiens: ut multis simul ex locis terribiliore se hostibus inferret. His itaque paratis ubi deis adoratis suos perorationibus permixtus exoritur. Liberatorem Dionem deumque compellabant: milites uero fratres atque ciues nec ullus ea tempestate tanto sui aut uitae amore tenebatur: ut non magis pro unico Dione quam caeteris uniuersis anxius uideretur: qui pro cruore igne & strata pro plateas cadauera discrimen primus inibat. Res etiam hostium formidolosa erat: quae saeuitia referti structa pro muro acie difficile ac pene insuperabilem reddebant ingressum. Ingens ab igne piculum Diomanos perturbabat milites: ac infestum efficiebat iter. Hi namque cum aedes flamme

mā depāscereſ quaqua uerſum relucētes feruida permeabant rudera: & deſcendentia muroꝝ fragmen-
 ta ancipites tranſcurrebant: multo ſimul fumo & puluere incēdentes obnixē contendebant: ne continuata
 ſcindereſ acies. Vt uero ſeſe hoſtibus imiſcuere: pauci cū paucis ob locoꝝ anguſtias & iniquitates cominus
 pugna conferunt. Syracuſanis clamore & pmp̄titudine fortius incumbētibꝫ: cōpulfus uī Nipſius pluri-
 mos ſuoꝝ in proximā fugientes arcē reduxit icolumes: deſtitutos quosdā extrinſecus & palantes ipſi Dio-
 nis milites inſectantes interimunt. Eius uictoriæ fruſtū alacritatē inq̄ atq̄ complexus: qui talia decent ope-
 ra: p̄ſens minime tēpus exhibuit. Dū ad ſuas cōuerſi domos Syracuſani in reſtinguendis ignibus q̄ ea uix
 nocte factū eſt: occupantur: ut primū illuxit: cæteri quidē factioſi p̄pria ſalute deſperata fugam capeſſunt:
 Heraclides uero & Theodotes Dioni ſeſe dedentes iniuſte p̄petraſſe fatent. Vtq̄ in eos ſe meliorē q̄ erga il-
 lum fuerint exhibeat ſuppliciter orāt. Decere p̄fecto: ut cum Dion reliquis uirtutibus nullis cōparādus ſit
 mortalibus in ipſam iracundiam etiam ipſis excellat ingratuſ: q̄ ut inferiores ſe uirtute fateant: aduentant:
 p̄ qua priores cum eo ſeditiōes accitarūt. Hæc deſcāte Heraclide amici quidē Dionem hortabant ut ne
 flagitiōſis ac iuidis parceret hominibus: cæterum Heraclidem militibus largiretur: & popularē ex ciuitate
 ſeditiōem eximeret: quā ſane furore uexatā non minorem tyrannide conſtat eſſe languorē. Quos Dion
 placabat ita p̄ſatus: cæteris quidem imperatoribus aduerſum bellum & arma plurimum exercitationis
 extitiſſe. Se autē in Academia diutius exercitatū: quo furoris iracundiæ iuidiæ oīſq̄ uictor cōtentiōis eſſet:
 quæ regē demōſtratio ē nō erga familiares & bonos uiros modēſtia: ueꝝ ſiq̄ acceptis iniuriis deliquēti-
 bus exoratu facilis mitiſue ſit. Velle autē ſe Heraclide nō tantū ptātem ac prudentia q̄tum bonitate ac iuſticia
 ſuperiorē eē. In iſtis. n. uere meliorē eſſe liquet. At res bellicas p̄ſpere geſtas & ſi nemo mortaliū certe fortuna
 ſuo iuri uendicat. Si ob inuidiā Heraclides p̄fidus nefariuſq̄ ſit: haud p̄pterea opus eſt Dionem uirtutē per
 iram furorēue corrūpere. Meritas. n. infligere penas: q̄ iniurias puocare: iuſtius eē definitur a legibus: q̄ ex
 imbecillitate natū eſt. Hominis autē iprobitas: q̄q̄ id fortaiſſe difficile: haud uſq̄ adeo ferox penitus & imor-
 talis eſt: ut non multis p̄ſæpe uicta beneficiis gratia p̄mutetur. Hiſcē frætus rationibus Dion Miſſum fecit
 Heraclidē: ad muꝝ deinde conuerſus Syracuſanis uiritim imperat: ut unam cominus foſſam extruerent.
 Illis autem noctu quieti ſeſe deditibus: milites antelocans tranſuerſis trabibus arcem circunſepſit. Quæ
 res adeo latuit ut luce p̄ria hoſtes pariter ac ciues & celeritatē & opus admirarent. Inde ubi necaros ſepultu-
 ræ mādauit: captiuoſq̄ haud certe duobus milibus pauciores ſolui: cōuocata concione. p̄cedens in mediū
 Heraclides: ut terra mariq̄ Dion imperator deligeretur: ſniam dixit. Quod cum optimates ſuſcepſiſſent &
 treandum eſſe cenſerent: nauarum & mercenariōꝝ greges fremere: e classi p̄ſectura eiectum Heracli-
 dem tondolere. Eum tamēſi reliq̄s in rebus nullius dignitatis hoīem at omnino popularē multitudinēq̄
 magis obnoxium aut mare. Hoc permittit eis Dion & Heraclidi maritimum reſtituit imperiū. Eis deīde
 ad agri ac domorum diuiſionem concitatis aduerſatus: & facta prius ſuper hiſcē decreta reſcindens moero-
 rem iniecit. Quocirca alterum ſtatim Heraclides iniens principatum ſocios nauigationis milites ac nau-
 tas Meſſanam deducens: ibi reſedit: ad ſeditiōem illos cominouēs: & contra Dionem inſtigans: quem ſi-
 bi regnum parare diceret. Ipſe clandestinas cum dionyſio pactiōes per ſpartanum Pharaſcem tranſigebat
 Quod ubi clariffimi Syracuſanorum intellexere: in exercitu orta ſeditiō eſt. Ob eamq̄ rem caritas ac penu-
 ria Syracuſas p̄mebat: adeo ut anceps dion male de ſe ab amicis audiret: Qui hominem adeo intractabi-
 lem liuoreque ac nequitia corruptum contra ſe amplificari Heraclidem. Pharaſce penes Agrigentinarum
 Neapolim metante: Dion cum Syracuſanis egreſſus ſe cum alio in tempore decertare uolebat: inſclamanti-
 bus Heraclide ac nauis: dionem iccirco nolle rem p̄ſelio decernere: quo perpetuum illi maneat imperiū
 coactus Martem conſeruit: ubi & ſuperatus eſt. Cæterum cum ob ſeditiōem: iſteſtinam p̄turbati ſeſe ma-
 gis ipſi in fugam uertiffent: iterato dion p̄ſeliū parare inſtructiſq̄ p̄ſuadere ac adhortari. Inſitiō mox no-
 ctis nuntius affertur Heraclidem tota cum claſſe Syracuſas uerſus annauigare: eo conſilio ut capta urbe eū
 cum toto excludat exercitu. Continuo igitur robuſtiſſimos & expeditiſſimos recipiēs noctu adequitat: &
 tertia demum hora diei ſeptingentis exactis ſtadiis pro portis ſtetit Heraclides: q̄q̄ nauibus certatim con-
 tēdiſſet. Vbi ſero ueniſſe ſe itelligit: reflexo curſu errabundus agenda inuadebat: Ita ex iprouiſo ſpartanus
 illi occurrit Geſylus: qui ex Lacedæmōe ut ſiculorum ducem annauigare ſe aiebat quemadmodum ſupe-
 riori quandoq̄ tempore Gelippus. Hunc ita libens uirum aſſumens ut eum perinde ac aliquod cōtra dio-
 nem medicamen adſciſceret ſe ſociis oſtendit. At p̄miſſo caduceatore Syracuſas ciuibꝫ ut ſpartiarē ſu-
 ſciperent p̄ſectum imperabat. Cui dion ſatis p̄ſectorum Syracuſanis eſſe reſpondit: q̄ ſi res ipſæ ſpar-
 tano proſus indigeant: ſpartanum ſe ciuē factum eſſe. Omiſſo Geſylus principatu ad dionem nauigas cō-
 ciliat Heraclidem fidem maximā & iuſiurandum p̄ſtantem: quo Geſylus ipſe iurauit: dionis quidē ul-
 torem & acerbiffimum Heraclidis animadueroſorem fore: ſiquid ab eo nefarie p̄petratū extitiſſet. Dehinc
 Syracuſani claſſem quandoq̄dem nihil ea opus erat diſſoluunt: quæ ingentium impēſarum ac ſeditiōis
 cauſa principibus fuerat. Ad obſidendam dehinc arcē intenti circunductum exædificāt murum. Poſtmo-
 dum circunſeſſis opitulante nullo: cum iā annona deeſſet & facinoroſi forent milites: dionyſii filius deſpe-
 ratis omnino rebus cū dione indutias agit: Ei arcē arma & reliqua tradit ipedimēta. Ipſe matre ſororibuſq̄
 q̄ receptis q̄nis onuſtis triremibus ad patrē nauigat: tuto illū emittēte dione huic ſpectaculo Syracuſano-
 rū nemo ferme defuit: at q̄cūq̄ defuerat magnis inſclamabat uocibus ea die ſolē liberis exoriētē Syracuſis
 nō inſpectaſſe. Maximū & quod ætate ēt noſtra clariffimum narrari fortunæ poſſit exēplū: fugā cōſtat eē
 dionyſii: qualis tunc illorum exiſtimāda læricia q̄lis uero illis ſenſus: q̄ minimas p̄ occaſiones ex ampliore
 q̄p̄æterita uiderint ſæcula: tyrannide deſcendebāt. Poſtq̄ uela dedit Apollocrates dion uadit i arcē. Cuius

DIONIS

Ingressum haud expectare mulieres: ad fores cursitare: Aristomacha dionis filium ducere: pone seq̄ Areta lugubris & incerta quonā modo uirum salutans compellaret: quæ cum altero cōsōrtium habuisset. Eo sororem primum dehinc filiolum saluere iubēte. Aristomachæ adducta coram Areta te quidem inq̄ exulā te Dion in magnas incidimus miseras: cæterum rediens parta uictoria nobis omnibus mœrores eleuasti hac sola duntaxat excepta: quā in foelix ego te incolumi alteri nuptā uiro coactā quidem & in uitam aspexi. Cum igitur te nobis dominum fortuna constituerit: quo pacto illam huic necessitatem iudicas? Te ne ut auunculum aut ut maritum consalutabit? Talia dicente Aristomacha Dion profusis lachrymis uxorē magna beniuolentia & caritate cōplectitur. Tradito postmodum ei filio in suam transmisit domū: in qua posteaq̄ in Syracusanorū manu arcē posuisset uitā ducebat. Progredientibus hūc imodum rebus nullū prius ex præsentī fœlicitate fructum suscipere dignum censuit: q̄ amicis gratias sotiis largitates præcipueq̄ i urbe familiaribus & militibus aliquā humanitatis & honoris portionē impertiret: animi magnitudine uires ac facultates exuperans: cum iterum ex iis quæ obuenerant sese parce tenuiter ac modeste curaret. Magna uero omnibus admiratione habebatur: q̄ nō solū Sicilia Atq; Carthago: sed uniuersa ēt græcia ad eum fœliciter ac tranquille degentē aspiceret. Cūq; nihil tantæ amplitudinis ea tempestate putaretur: nec alterius imperatoris clariorē eē fortitudinem fortunāq; cōstaret: ipse talē sese præstaret ueste famulatu & mēsa frugalē: qualē cū in Academia una cum Platone uitā duceret: nō qui inter ductores militum aut mercenarios bellatores degisse uideretur: quibus quotidiā facietates libidinesq; uoluptariæ laborum ac periculorum solatium est: ad eum perscribens Plato hunc unum aiebat ex orbe terrarum oēs intueri: cum ille ipse unum unius ciuitatis locum Academiā cernere uideretur. Eius loci uiros spectatores & iudices agnoscebat: q̄ nō rē gestam nō audaciā nō uictoriā quāpiam admirarentur: sed qui id solum animaduertent: siq; i magna reꝝ amplitudine per honestatē tēperantiam ac modestiā uti fortuna sciret. In habenda aut hominum fœcietate nihil ex elato animi tumore & seuera nimis in populū contentione auferebat: nihil ue remittebat tā& si res illius gratia magnopere indigerent: & Plato eū ut diximus increparet ac perscriberet comitem ac uicinā solitudinis esse pertinaciā. Cæterq; cū solutos nimium Syracusanos & emollitos ex illecebris retrahere nitentur: natura quadam nullo lepore aut comitate permixta uidebat uti Rursus ei Heraclides icumbit. Is primum quidē in conciliū accitus adire noluit. Cū. n. priuatus esset: nō nisi cū cæteris pariter ciuibus in concionē iturum. Dehinc accusare Dionē cœpit: q̄ arcē demollitus nō esset? Cūq; populus Dionysii sepulchrū euertere & dissiuere corpus affectaret: haud sciuerit: consiliarios ēt ex corinthio accersat: q̄ ciues dedignetur habere collegas. Re autē uera Dion Corinthios aduocabat: quoniā eis præsentibus facilius rei publicæ statum: quē aīo uersabat: constituere posse sperabat. Cogitabat. n. illum populū dominatum inhibere: qui nō ciuili forma rei sed ut a Platōe dictum est: quidā uniuersis reꝝ ciuiliū mercatus esset. At cum laconicū & cretense quoddā genus permiscens ex populari ac regio optimatū principatū cōparasset: qui superior amplissima quæq; disponeret ordinē rebus instituere decernebat. Videbat nāq; corinthiorū ciuitatē dominatione paucorū administratā haud multa ex publicis in populo agere. Cū igit his aduersaturū cōfiliis expectaret Heraclidē: alias quidē ad res turbulentū hominē seditiosum & permutatiōis auidū: quod diutius impedierat: eo tēpore necare uolentibus assensus est. Hi igitur domū irrumpentes illū obruncāt: eius mors syracusanos uehementi dolore confecit. Dion tamen ei magnifice iusta parauit. Insectante exercitu cadauer associans habita deinde ad populū concione ueniā impertierunt: haud. n. fieri potuisse: ut cum Heraclides ac Dion ciuiles agerent magistratus urbanæ seditiones pacarentur. Erat quidam Dionis socius Calippus Atheniensis: quem illi non ex disciplina uerum ex mysteriorum inductione & circuncurrētī fœcietatem notum & consuetum fuisse Plato refert. Hic expeditionis particeps magno habebatur honore adeo ut cunctis prior æqualibus syracusas coronatus intrauerit: & dimicando clarus ac insignis extiterit. Ast ubi primarios atq; p̄stantissimos Dionis amico bello assumptos cernit: & occiso Heraclide Syracusanum populum duce priuatum. Diomāos etiam sibi milites animum magnopere adiecisse: scelestissimus hominum factus est. Ex hospitis cæde præmium omnino Siciliam consequi sperans & talenta uiginti: ut tradidere nonnulli: necis mercedem ab hostibus captās: quosdam aduersum Dionem milites corruptos instituit: nequissimum ac uersutissimum agitās exordium. Nam cum aliquas semper militum uoces aut re uera deprehensas aut commenticiās illis referret: talem ex fide licentiam cepit: ut quibuscunq; uellet cōtra Dionem magna cum audaciā oculos faceret sermones: eo ita mandante ne cuiuspiam similtas lateret aut odium. Hinc euenit ut Calippus flagitiosos ac languentes cōfestim repertos adlisteret: q̄ si quis hisce reiectis sermonibus sese Dionī tentatum fuisse retereret: ille nihil turbatus aut grauiter ferens erat: perinde ac iussa nauante Calippo. Constitutis hunc imodum insidiis ingens ac prodigiosum Dionī se simulacrum obtulit. Dies uergebat est uesperā: cum ille intra domi cubiculum solus secum cogitabundus sederat. Interim e regione porticus repentino ex oriente strepitu cum lumen abesset stetit inspectans: gradem intuetur fœminam nihil uestitu aut facie ab tragica pmutatam furia. Ea scopis quibusdā mōdabat ades percussus graui pauore Dion conuocatis amicis uisum exponit: penitusq; consternatus cum extimesceret ne id denuo uidendū soli sibi aduentaret ostentum eos obsecrauit: ut cū eo pernoctantes manerent. Veniēti uero id haud rursus accidit: sed paucos intra dies filius eius: cum ferme pubesceret: ex parua q̄ppe tristitia & puerili quadā iracundia prius cā suscepta: e tecto se præcipitem deiiciens periit: in hoc reꝝ statu cū Dion esset: Calippus insidiis magis atq; magis instare. In Syracusanos rumorē edere: ut orbatus liberis Dion Dionysii filium Apollocratem uocare & heredem facere instituisset: qui uxori quidem ex fratre nepos sorori autem ex filia nepos erat iā Dionē ac mulieres eorū quæ patrarētur suspicio habebat: & undiq; nuntii

affe
qua
cui
oble
effu
hui
purp
sit: u
cre
tem
bitus
nus a
nere
enser
miss
gion
ctima
ut cur
stodil
nāq; I
deos p
extiti
praua
Haud
manic
plicia
urbe: 7
nis ite
farent
lyperc
magn
cum o
ut prin
tia cur
naui ac
nulli u
Ipse en
filias in
M
P

humile
spiratio
q̄q̄ affe
niuolus
lium re
de mach
temum
tuabāt: u
nā eos o
ipsum q̄
diores: u
deinde e
tefloru
est. Seru
rum Br
bis attig

afferebantur. At dion ut ferunt post Heraclidis interitum moerore cōfectus: quasi uitæ ac rebus a se gestis quandam inureret maculam graueret semper ac moleste degens multotiens iam se neci paratum esse & cuiq; uolenti præbiturum se iugulum dictabat: si uiuendum ei foret nō hostes mō uerumetiam amicos obseruaturus. Calippus uero cum mulieres rē diligenter iuestigare cerneret pteritus uenit ad eas. Factum effulis negare lachrymis: quāuis daturum se fidem. Illæ ut magnum iuret iusiurandum postulant. Id extat huiusmodi: Qui fidem præstat i Thesmophorum descendit templum & quibusdā peractis sacrificiis deæ purpuram induit: tum ardentem captans faculā iurat. His confectis oibus calippus iuratus deos adeo irrisit: ut eius quā iurauerat deæ diem festum expectans cædem iter ipsa perageret proserpinalia: eam nihil faciens deæ diem quā omnino uiolaret: & impie coleret: si alio in tempore dux ipse sacrorum illius sacerdotem iugulasset. Cum plures in eius cōmunicatione facinoris essent: & Dion domi quæ nōnullos habet acubitus: una cum amicis assideret: alii exterius obsidere: alii foribus atq; fenestris ad stare: Zacynthii qui manus afferre debebant tunicati sine mucronibus accedere: simulq; qui extrinsecus uersabantur attractos tenere postes. Zacynthii Dionem inuadentes ut eū tenerent opprimerentq; eniti. Quod ubi in cassum cedit: enses efflagitare: nemo fores reserare audere. Multi. n. cum Dione intus erant: quoq; unusquisq; dum eo misso de propria salute cogitat: nusquā afferre subsidium audet. Dum ita contantur: Lycon Syracusius pugionem cuidam Zacynthio per fenestras porrigit: quo retentum aliquādiu & attonitum Dionem uti uictimam obruncant. Sororem continuo una cum uxore prægnante cōiciunt in carcerem. Obtigit autem ut cum per summā calamitatem partus instaret in uinculis masculum parturiret infantem: quē placatis custodibus mulieres educare aggressæ sunt iam enī turbulentæ seditiones calippum inuoluebant. Principio nāq; Dione cæso cum famosus esset: & Syracusas oppressisset: Atheniensium ciuitati scripsit: quā secundum deos posteaq; tā abhominando se facinore cōtaminarat: uereri ac expauescere debuisset. Sed id uere dictum extitisse uides: Excellētissimos uirtute eos esse uiros: quos bonos ciuitas illa ptulerit: quos autē malicia deprauatos eos q̄ scelestissimos: quēadmodū eorū tellus & mel optimū & ocysimū necatu conium parturit. Haud tamen Calippus quoddā fortunæ deorūq; conuictum diu superstes euasit: ut qui hoīem tantā p humanitatē principatus & opulentia consecutum incuriæ aut neglectui dedisset. At digna cōfestim dedit supplicia. Siquidē catinā capere adortus continuo Syracusas amisit. Quo tempore eum dixisse ferunt amissā urbe: Tyrocnestim in ptatem redegi. Subinde Messanos inuadens maximā militum partē in qbus & Dionis interfectores perdidit. Postmodū cū nulla eum Sicilia ciuitas susciperet: uerum uniuersi p odium ppularent rhegiū occupat: Ibi cū summa degens inopia stipendiariis necessaria male suppeditat: a Leptino & polyperconte occidit. Ad ipsius necem eo forte usi pugione dicunt: quo uulneratus est Dion. Illum autem a magnitudine cognitum perhibēt. Laconicorū. n. more pbreuis: præterea artificii apparatus utpote magno cum ornamento ac subtilitate fabricatum. Huiusmodi pœnas calippus dedit. Aristomachen uero & Aretā: ut primū exempte uinculis fuere: Hicetes Syracusanus Dionis amicus suscepit: & magna fide ac beniuolentia curare uisus est. Dehinc ab Dionis hostibus inductus: eas perinde ac in peloponnesum transmissurus: nauī ad id comparata imposuit: subinde mandans ut internauigandum necatæ deiicerent in pelagus. Nōnulli uiuentes adhuc una cum puello demersas asserunt. Hunc etiam digne p audacia pœnæ inuaserunt. Ipse enim cum in Timoleontis manus peruenisset interiit. Syracusani præterea in Dionis ultionem duas filias interfecere: de quibus in Timoleontis uita singulatim perscriptum est.

MARCI BRUTI VIRI ILLUSTRIS VITA EX PLVTARCHO GRAECO IN LATINVM PER GVARINVM VERONENSEM VERSA.

MARCI BRUTI PROGENITOR FUIT IUNIVS BRVTVS: QVEM PRISCI ROMANORUM IN CAPITOLIO EX AERE FIXERUNT MEDIUM INTER REGES ENSEM STRICTUM EXERENTĒ: QUIS CŌSTANTISSIME TARQUINIOS EUERTISSET. Ille ueluti quædā fulminei enis acies durum & inexorabile ingeniū nactus adeo animi intēperantis aduersus tyrannos fuit ut tanq̄ infano ipetu uectus: usq; in liberorum suorū cædē sæuierit. Hic uero Brutus de quo nunc agit: & bonarū artium disciplina & philosophiæ studiis imbutus; moresq; suos natura graues & humiles ciuilibus negociis excitans: ad bonum & æquū modestissime ferri uisus est. Quare ēt qui ob cōspirationē: quæ in caput cæsaris acta est: inimicitia in Brutū flagrabāt: si res ea magnificum & generosum quæq; afferebat: id Bruto dabant: sin difficile durūq; Cassio. Erat Cassius in primis Bruto familiaris atq; beniuolus: sed dissimili ingenio ac uariis impurūq; Seruilia mater Bruti fuit: cuius genus ad Halam Seruiliū referunt: q̄ clam gladio cinctus Melium spurium seditiosum ciuem & sollicitatione plæbis tyrānidē machinantē in medium forum traxit: ibiq; simulato colloquio eum obsequentem ferro cōfecerat. Maternum hoc Bruti genus clare cōpertum habet paternū uero qui Cæsaris gratia odio quodā i Brutū extuabāt: nō ab eo deducunt Bruto: qui Tarquinos urbe eiecit: cū ab eo dicāt liberos supstites nullos fuisse: nā eos occiderat: sed plæbeium ipsum commemorāt: & ex quodā ipsius Bruti dispensatore genus ducere ipsūq; nuper in senatum accitū. Possidonius philosophus priorē brutū narrat geminos filios natu grandiores: ut habet historia: securi percussisse: sed tertiu unum eumq; infantē ex eo superstitē fuisse a quo uno deinde eius familiæ posteritas omnis ppagata est: præterea asserit tempestate sua quosdam claros ex ea gēte floruisse: uiros: quoq; aliqui formā ex Bruti simulacro ducere uisi sunt. De his hæc cōmemorasse satis est. Seruiliæ quā Bruti genitricē dixerimus frater fuit Cato uticēsis quē auunculum primo deinde ēt socerum Brutus i primis Romanorū oīum studio habuit: philosophos græcos ferme oēs: ut his utamur uerbis attigit: nec ullius iporū disciplinæ uel exps uel ignarus fuit platōicos tū enixe coluit nouā ac mediā acade

*Cassius
bala
bruti p*

*bruti p
enja fil*

MARCI BRUTI

miam liquens ueterem fouit, Huius sectae additus Antiochum Ascalonitam ingenti admiratione obseruauit: eiusque fratrem praestanti uirtute uigae amicitia sibi iunxit: ac uiuendi comitem fecit: Hic, n. doctrine habitu licet a multis philosophis longe abesset: uitae tamen integritate ac humanitate egregia primus adaequandus habebatur. Emphilus illi nomen: cuius Brutus in epistolis suis Brutique domestici saepius meminerunt ob amboque uictum quem commune simul agebant. Is etiam Emphilus erat orator: & de caede Caesaris opusculum quod Brutus appellat: non ignobile edidit. Latine Brutus facundiam militare bellisque accommodatam exercuit. Graecum uero graue ac sententiosum dicendi genus: & Laconum breuitatem quodammodo imitatus est ex quo in quibusdam epistolis suis graecis est adnotatus: ut in ea quam iam bello implicitus Pergamenis scripsit, ubi inquit: Audio uos Dolobellae dedisse pecunias: si sponte dedistis: fessi estis iniuriam: si inuiti hoc ostendetis si contra eas mihi sponte dederitis. Samiis: Consilia uestra nil pensi: res tarde. Quis horum finis existimate. Scripsit & alibi de Patereis in haec uerba. Xanthii beneficium meum continentem in sepulchro desperationis patriam posuere. Paterei sese mihi dedentes confisi nihil omittunt: sed omnia curant: quae in re libertatis sint, fas sit & uobis aut Patereorum finem aut Xanthiorum fortunam eligere. Huiusmodi epistolae bruti genus est: quae ex hac breuitate notatur. Nondum Adolescentiae fines egressus cum auunculo suo Catone qui in Ptholomeum aegypti regem a senatu dux fuerat designatus: in Cyprum est profectus. In qua expeditione cum Ptholomeus nece accersita se suaque simul absumpsisset: & Cato apud insulam Rhodum opportunam moram ageret: Canidius uir Catoni beniuolus ad tuandas regis opes ab eo missus in cyprum: sed Cato extimescens ne Canidius sese furto non abstineret: Bruto scripsit ut extemplo in Paphlagonia Cyprum peteret. Ibi, n. redimenda ualitudinis causa obuersabatur. Ex quibus Brutus licet inuitus Cyprum nauigat: Ibique Canidium modeste conueniens dissimulata suspitionis causa: ne a Catone adeo ignominiose improbari uideretur: eum liberaliter habuit: omnemque procurandae curam ut iunior ac uagus nihil ad se pertinere simulauit. Verum ita omni studio & diligentia rei sollicitus fuit: ut a Catone summis laudibus ornatus fuerit: & opes illas in argentum redactas apud seipsum assumens Romam adduxerit. Caeterum cum res Urbis in manifestam seditionem ruere uiderentur: & turbato senatu Caesar atque Pompeius arma proferrent: creditus est Brutus palam Caesaris partes sequi. Nam eius pater iam pridem ob Pompeium obierat. Sed ipse indignissimum ratus priuatos affectus publicis anteire: propterea Pompeii causam aestimans iustior esse quam Caesaris Pompeium secutus est: licet Anna cum obuiam illi fieret eum minime salutaret: scelus ingens aestimans cum interfectore patris habere colloquium. Pompeio igitur qui dux patriae constitutus fuerat se subiiciens legatus cum Sexto: cui Sicilia sorte euenerat: in puincia proficiscitur. Qua in legatione cum nihil gloria dignum emergere posse cogitaret: & iam Caesar atque Pompeius de rege summa certare statuisset: ex insula in macedoniam uenit: sponte uniuersum periculum patriae subiturus. Eius aduentu audito ferunt Pompeium summe laetatum: admiratumque moxque praesenti adsurrexisse: ipsumque uelut caeteris praestantior in conspectu omnium amplexatum. In castris per integros dies: nisi cum Pompeium ipsum conueniret: circa litterarum studium codicesque diuertebatur. Cui curae nondum aliud dedit tempus: sed et diem qui maximam illam pharsaliam cladem antecessit. Erat media aestas & propter loca paludosa: ubi castrametati fuerant: calor ingens: nec Bruto aderant qui celeriter tentorium attulissent. Fessus autem hac iugi cura: cum meridies aduentasset: modice unctus cum pauca comedisset: quiescentibus caeteris aut de euentu futurae pugnae anxius: hic usque in crepusculum scripsit philibii Epithoma componens. Dicitur et caesarem haud uigae hunc neglexisse: sed exercitus sui duces praemonuisse: ut illum in pugna non occiderent: sed seruarent: qui si facile se proberet liberaliter duceret: si capturae obsistere eum mitterent: nec uim aliquam inferrent sibi: Haec dicunt ob gratiam Seruiliae Bruti matris caesarem fecisse. Nouerat enim cum adhuc esset adolescens Seruiliam sibi infans amore extitisse: & quia eo tempore quo hic amor efferbuit: Brutus est genitus: quodammodo creditus est Brutus et caesare genitus. Fertur cum ardui motus catilinae: qui fere rempublicam euerterunt in senatu incidissent: & Caesar atque Cato aduersis sententiis differrent: inter haec litterulas quasdam foris delatas caesari redditas. Qui cum tacite eas legisset: Cato id aegre ferens adclamasse perhibetur: rem indignam caesarem faceret: qui colloquia qui litteras medio in senatu ab hostibus habebat. Ex quo cum plerique streperet: & Caesar litterulas quemadmodum ipse habuerat Catoni dedisset: Cato lecta impudica Seruiliae sororis epistola eam caesari proiecit: inquit: uince ebrie atque ad sententiam a praeposita oratione extemplo reuersus est. Sic ergo amor Seruiliae aduersus caesarem uulgo patuit. Caeterum expedita pharsalica clade cum Pompeius sese perundas praeriperet & castra obsiderentur: clam Brutus per paludem aquis plenam calamisque manantem noctu euasit: Latifacem sese recipit. Huic deinde cum scriberet Caesar: eius salute laetatus: est eumque iubens ad se uenire: non tantum ueniam illi dedit: sed praeter caeteros qui iuxta se forent ipsum maximo in honore habuit. Cum nemo dicere posset quo Pompeius fugeret: obque id omnes anxii forent: Caesar spacium quoddam cum Bruto ambulans solus huiusce rei sententiam Brutum rogat. Cumque uideretur ex quibusdam rationibus de fuga Pompeii Brutum optime coniectare: Caesar alias mittens iter in aegyptum arripuit. Pompeius autem sicut aestimauerat Brutus aegypto haeserat: ac fati cessit. Brutus deinde Caesarem cassio inclinauit. Praeterea cum Caesar in regem Lybiae graui ira afficeretur: & magnitudinem criminum ipsius obrueretur: pro hoc suscepta causa Brutus tum precando: tum excusando: ipsum liberauit: multaque illi partem seruauit imperii: Fertur caesarem cum primum Brutum oratione audiret: ad amicos conuersum dixisse: Adolescens iste quod uelit ignoro. Quod, n. uult: nimis uult eius enim grauitas quae non facile imo nequaquam ob gratiam flectabatur: sed ex habitu rationis tenebat ad bonum: ualido atque efficaci impetu fruebatur. Ad iniustas uero partes fuit inexorabilis. Eorumque modestiam siue turpe silentium qui sine rubore iniusta rogant: apud magnum uirum acriter improbens dicere solitus erat: quod qui nihil negare audet sibi uidentur male suum tempus instituisse. Traiecturus Caesar exercitum in Libinia aduersus Catonem & Scipionem Galliae cisalpinae Brutum praefecit: & ex quadam foelicitate puiciae, Caeteras, n. puicias & co-

tum
tus r
Italia
rem
celle
me d
cassiu
palse
cum
inque
est: n
bruto
& plu
enim
tum
caesar
huius
timef
uanda
tis: de
rer: m
ti nem
pore p
sed ca
cif. n.
tus est
ai ciu
Mega
tur. Se
ipsis h
tes. Na
adhuc
puer
uolen
bos ur
referr
rum s
eni sta
Brutu
neg: u
ctu sta
sed sec
debat
gere d
bant: f
illo pu
or con
tuisse
cente l
sed tu
te id t
bere: n
te uero
unum
cos cu
ium ap
sed do
maxim
agrot
gnū ex
Neg: f
morti

ita

aut orationis
reduis

J

tumeliis & auaritia praesidium: qui eas ueluti captiuas diripiebant: cum male administrari cōtingeret: Brutus requies & consolatio erat: oēsque accedebant in caesaris gratiā. Vnde cum rediens Caesar circūambulet Italia: dulcissimū fuere spectaculum ciuitates: quibus Brutus praesuerat: cum maxime Brutus ipse Caesaris honorem sua praesentia adaugeret gratissime. Cum plures praeturae forent: & ea quae uocatur Urbana maxima dignitate praecelleret: manifeste constabat Brutū aut Cassium eā fortiri. Sunt qui dicant eos ex aliis primis causis maxime differentes: tamē magis ex hoc inter seipsos in odiū erupisse licet affines essent: Iuniam, n. sororē Bruti Cassius uxorē duxerat. Alii contentionē hanc manuisse ex Caesare dicunt quod inter utrumque se ingerens spe utrumque pascebat. Demum irritati incensisque animis ad certamen constituti sunt. Certabat Brutus gloria & uirtute: cum multa & splendida strenuitate Cassius apud parthos comparata. Quae audiens Caesar: amicosque consules inquit: Cassium aequiora dicere: sed rei summā Bruto esse dandam: declaratus tamen secundus praetor Cassius est: non tamen beniuolentiae habens ex hac: quā fuerat adeptus: quantum iracundiae ex illius amissione. Caeterum Brutus alias ex potentia Caesaris quantum uoluit habebat. Volenti, n. fas erat amicosque omnium Caesaris esse primo & plurimum posse. Sed hic cum sodales Cassii abstraxerunt ipsumque plane in perniciem adduxere. Nondum enim ex contentione praeturae conciliatus fuerat: cum illos audiebat orantes ne sese despiceret: & a Caesare mollium Caesaris blanditiis captum: sed simulatas gratias tyrannicas & illecebras fugeret. Non, n. honore uirtutis Caesarem sibi esse praesidium: sed ut omne eius robur ad se traheret aiebant: nec tamen Caesar ipse absque huius suspitione omnino erat: nec in eum absque calumnia: sed huius uiri magnitudinē dignitatem & amicos extimescebat: praeterea eius fidebat consuetudini: cum Antonius atque Dolabella apud Caesarem primo regem innotuanda criminarentur: non inquit se a pinguibus ac comantibus illis uiris molestari sed a pallidis & macilentis: de Bruto locutus & Cassio. Deinde quibusdam calumniantibus Brutū Caesaremque monentibus uti sibi caueret: manū pectori admouens: quid inquit: non uidetur uobis Brutū posse hoc expectare corpusculū: ueluti nemini nisi soli Bruto post eius fata tantū posse liceret. Atqui in urbe omnium primus fuisse uidetur: eo tempore paruo quo tempore Caesari obsecutus suā gloriā strenue comparatam parum opprimi uel extingui permisit sed Cassius uir furiosus & priuatae magis inimicus Caesari quam publicae tyrannidi illū inflāmauit: impulitque. Dicit, n. Brutus dominationē grauius tulisse: sed Cassius odisse dominantē: & propter caetera quae in ipsum criminatus est: et leones ablatos commemorabat: quos ipse aedilibus ludis praeparauerat. Hos, n. apud Megaram relictos: cum ciuitas per calenū capta ē Caesar detinuit. Fere has feras cladē Megarensibus fuisse. Nam cum ciuitas iam caperetur Megarense carceres ferarum effregere: laxaruntque ipsarum uincula ut & mox irruentibus hostibus obicerentur. Sed Leones in ipsos huiusce rei auctores uersi sunt: inermesque uiros fugientes tot laniarunt: ut hostibus ipsis hoc spectaculū miserabile fuerit. Hanc dicunt fuisse Cassio cōspirationis potissimā causā: falsa existimantes. Nam ex initio erat Cassio naturalis quaedam impatientia atque difficultas ad omne tyrannorum genus: sicuti cum adhuc puer esset ostendit: cum ad eundem praecceptorē cum Fausto filio Syllae graderetur. Cum, n. hic intra pueros se offerret & patris sui monarchiam laudaret: insurgens in illū Cassius colaphos ipsi inflixit: quā rem uolentibus procuratoribus & necessariis Fausti ferri atque decerni iudicio: inhibuit Pompeius: puerosque ambos una coniungens de re iudicauit. Dicitur et Cassium haec uerba dixisse. Eia Fauste: aude corā hoc proferre sermonē illū: quo irritatus fui: ut os tibi iterum frangā. Talis quidem erat Cassius. Brutū uero multi amicorum suorum sermones: multi et ciues pluribus rumoribus atque litteris ad rem praecocabant: incendebantque. Apud enim statuā progenitoris sui Bruti: qui regum deleuit imperium: scriptum est: Vtinam Brute nunc uiueres: & nunc Brutus eēs: praeterea ipsum tribunal Bruti praetoris mane repertū est talibus uerbis plenum: Brute dormis: neque uere es Brutus. Horum causa erat ipsius Caesaris adulescentes: qui alios inuidiosos honores ei dabant: & non solum statuis eius coronas imponebant: cum plerisque adducerent ut pro dictatore Regem Caesarem appellaret sed secus ipsis obtigit: sicut in Caesaris uita diximus. Amicos cum praetentaret Cassius contra Caesarem respondebant omnes se assensuros: si Brutus his rebus se ducem praebere: Hoc enim non audaciae non manuū idigere dicebant: sed dignitate uiri qualis est Brutus ut si inciperet remque assereret: ius secum adesse existimabant: si abnueret in agendo animos defuturos uel postquam id perfecissent: in Scipionē uenturos. Vnde absque illo pulchram habituros causam non censebant. Haec secum reputans Cassius post contentionem illā prior conuenit Brutum: conciliatisque animis inter grata colloquia ipsum interrogabat. An idibus Martiis staret interesse senatui se enim audiuisse inquit amicos Caesaris de dominatione regia tunc relatores. Dicitente Bruto: se non affuturum: quid inquit Cassius: si nos uocent? meum est respondit Brutus non tacere: sed tueri rem publicā & pro libertate emori. Tum elatus animis Cassius: quis inquit Romanorum te moriente id tolerabis? An nescis o Brute te ipsum: uel credis tribunal tuum homines extorres uel tabernarios inscribere: non primos & optimos uiros? A caeteris quidem praeroribus largitiones spectacula & gladiatores: a te uero maiorum tuorum debitum euerisionem tyrannidis repetunt: ipsi omnia per te pati parati sunt: te unum qualem optant expectant. Inter haec illum amplexans osculatus est: deinde disiuncti ad eorum amicos cum his sese ambo uerterunt. Erat quidam, Qu. Lygarius intra Pompeii beniuolus: quem ob Pompeium apud Caesarem criminatum Caesar liberauerat. Hic uero ex crimine quo solutus fuerat gratias habes: sed dominationem ob quam accusatus fuerat grauius ferens. Erat Caesari quidem inimicus: Bruto uero maxima familiaritate coniunctus: adhuc aegrotantem accedens Brutus: o Lygari inquit: en quo tempore aegrotas? & ille confestim se cubito erigens: dexteramque apprehendens: o Brute respondit: siquid te ipso dignū excogitas ualeo. Ex hoc inter notos quibus fidebat: quosque tentauerant haec comunicare coeperunt: Neque solum delectū fecere familiarium: sed assumpserunt etiam omnes: quotquot ad bonū prius ac audaces: mortisque contemptores agnouerant. Quare & Ciceronem fide praecipuum: & apud eos beniuolentia sin-

Lygarius

MARCI BRUTI

gulari latuerunt: ne ipse q̄ natura audacia erat inops: p̄terea ex ætate similem cautelã assumpserat: ac oia
 suis rationibus ad summã securitatẽ satagebat adducere: ipsosq̄ promptitudinis robur obtunderet: q̄ celeri
 tate factosq̄ egebãt. Dimisit & Brutus ex aliis sodalibus suis Stalliũ Epicureũ & Faonũ Catõis imitatore
 quoniã e lōginquo interdiputandũ ac philosophandũ sermone circuito illoq̄ aios exptus erat. Inq̄ enim
 Faonus bellũ intestinũ dirius esse q̄ monarchiã ex lege. Stallius: Viri sapientis: nō esse ob indoctum vulgus
 & insensatũ turbari periculũq̄ subire: q̄bus cum Labeo interesset cōtradixit ambobus: Brutus uero q̄si hic
 sermo aliqd̄ rationibus difficile haberet: maleq̄ poterat solui subticuit. Deinde Labeoni cōciliũ cōmunicat
 quo annuete haud trepide uisum ē alium Brutum cognomine Labienum: nō tamen strenuũ siue audacẽ
 sed gladiatorũ copiis quos spectaculis p̄seruabat potentẽ. Cæsariq̄ fidum negociis addere. Cui Cassio & La
 beone rē aperiente nihil ille respondit. Brutus priuatim ipsum cōueniens dicensq̄ se ducem huic rei eẽ: cō
 festim Brutus libentẽ illũ fecit annuere. Plærosq̄ p̄terea alioq̄ optimos ad hoc dignitas bruti adduxit: qui
 oēs neq̄ iuramento astricti neq̄ inter se fide tradita uel accepta neq̄ quibusdã sacris obnoxii sic cōspiratio
 nem hanc apud se habuere: sic eã conticuere: sic ipsam pertulere: ut diuinationibus sacrificiis signisq̄ Deo
 rum ipsas portendentibus nulla negocio fides data sit. Cæterũ Brutus ueluti uir: qui in urbe dignitate ge
 nere ac uirtute prior erat: secum remeditans & omne periculũ secum uoluens: & i difficultatibus ipsius rei
 in morans: uxorem una quiescentem minime latuit: quod insolitæ curæ atq̄ turbinis plenus erat: q̄q̄ idũ
 solubile quoddam & male ferendum concilium apud sese mouebat. Hæc erat Portia filia ut superius dixi
 mus Catonis: habuerat hanc ab auunculo Catone Brutus i coniugẽ: nō ex pueritia sed eius priore uiro de
 functo: quã adhuc puellã & ex illo filiũ paruũ habentẽ noie Bibulũ ipse duxerat. Huiusce bibuli opuscu
 lum quoddam de gestis Bruti seruatur. Cũ sapiens esset Portia & uiri amatrix: præterea haud uanã digni
 tatis referta: nō prius est ausa uix de arcanis sui cordis interrogare: q̄ sui ipsius hanc experientiam sumeret.
 Paruũ accipiens cultrum quo tonsores auferunt ungues: omnesq̄ thalamo pedisse quas pellens: profundũ
 uulnus sibi egit in cruce: ex quo nō pauci sanguinis fluxus erupit. Deinde post paucũ uehementes dolores
 & horridæ febres ex plaga ipsa corripuere. Qua i re anxio Bruto atq̄ id grauius ferente: cum dolor acrius
 ipsam urgeret: ad eum sic e locuta: Ego Brute Catonis filia tuæ domui data sum nō quẽadmodum pellexi
 ut cubilis solum & mensæ tecum particeps fierem: sed ut cōmunicarem tecum læta cōmunicarẽ simul &
 tristia. Quæ ex tuo cōiugio mihi oino sunt queri nō habeo: quæ uero tibi ex meo sunt: quã habent demõ
 stratione siue gratiã apud te: nisi passionem tuã ipsa pariter ferã: & curas ipse dignas ego non tolerem. Scio
 muliebrem naturã fragilem eẽ ad arcana ferenda: sed est o Brute uis quædã & bonæ educationis & optimæ
 cōsuetudinis ad ingeniũ mihi: & Catonis eẽ filiã: & Bruti coniugem datã eẽ. His si hætenus minus credidit
 nunc me ipsam agnouit: ad laborẽ inuictã esse. Hæc locuta plagã ostendit: ac periculum quod de se spõte fe
 cit aperuit. Tum exterritus Brutus ac manus ad cælũ tendens: deos orauit: ut cœptis strenue sibi p̄fectis fa
 xint se uix Portia dignũ eẽ: deinde uxore solatus modeste est. Cæterũ descripto senatu: ad quẽ manifeste cō
 stabat Cæsare ingressum: cōspiratores eũ aggredi statuunt. Nã tunc insimul congregati absq̄ suspitione se
 fore censebant. Præterea oēs bonos & optimos uiros se habituros esse credebant: qui cæde perfecta conse
 stim pro libertate simul assurgerent. Videbant ex diuinitate etiam quadam locum ipsum offerri. Porticus
 enim erat unius gradus ordinem ad theatri similitudinem habens: in qua erat imago ipa Pompeii populi
 iussui erecta: cum inter cæteras porticus atq̄ theatra locus iste exornaretur. Ad hanc igitur medio mensis
 martii: quod Romani Idus appellant: conuocabatur Senatus. Vnde uidebatur fortuna quædam uirum
 hunc ad pompeii iudicium ducere. Dies ergo cum aduenisset: Brutus uxore tantummodo conscia paruo
 succinctus gladio in senatum peruenit. Alii cassio congregati eius filium tunc sumentem uirilem togã du
 cebãt in forum. Hinc deinde omnes in porticum pompeii profecti: ibi cōmorabant: ueluti confestim cæs
 sare in Senatum uenturo. In qua re qui futurum excogitasset: maxime uirorum constantiam & in tã gra
 uibus periculis fortitudinem admirari dignissime posset. Nam cum ex officio præture multis cogeretur
 dare iudicium: non quiete solum adstantes & differentes inter se uiros audiebant: sed ueluti ociosi iudicia
 diligenti cum deliberatione ac maturitate reddebant. Cum uir quidam: qui iudicium subire nolebat: pro
 uocasset ad Cæsarem: & multum exclamans ob testaretur: Brutus ad astantes aspiciens me Cæsar inquit
 facere iuxta leges non prohibet neque prohibebit. Multa etiam alia turbulenta casu quodam tum conti
 gere. Primum & maximum: q̄ procedente die cæsar in Senatum uenire tardauit. Nam male succedenti
 bus sacris a coniuge domi detinebatur præterea ea die proficisci prohibebatur a uatibus. Secundum uero
 q̄ quidam accedens ad Cascam: qui ex conspirantibus unus erat: dextra apprehensa tu inquit o Casca arca
 na nobis oculuisti: Brutus mihi omnia nunciauit. Exterrito casca: ridens ille unde inquit: o beate tam su
 bito diues factus es: q̄ ad ædiles accingens? Ferme itaque ab Amphibologia deceptus casca occulta dete
 xit. Ipsum etiam Brutum & cassium uir Senatorius popilius Lena cum auidissime salutasset placide susur
 rans: Deos inquit oro: ut quæ corde habetis recte secudent: moneoq̄ ut maturetis. Non enim res ipsa ta
 cetur. Hoc dicens non paruam illis suspicionem iniecit: q̄ omne id negocium p̄sensisset. Interea quidam e
 domo currit ad Brutum nuntians sibi coniugem suam mori. Portia eni futuri anxia: nec curæ ipsius ma
 gnitudinem ferens: se ipsam uix detinebat. Ad omne præterea murmur ad omnem uocem: ut uates quæ i
 sano furore Bacchi tenetur exiliens: quẽlibet e foro uenientem interrogabat: quid ageret Brutus: Alteros
 illuc etiam frequenter trans mittebat. Tandem cum tempus longitudine terreretur uis eius sustetari neq̄
 uit: priusquã domum sese reciperet: circundedere eã sicut erat in media porta sedentem exanimatio & in
 gēs stupor: calor mutationem accepit: & omnino uox faucibus hæsit: ad cuius rei aspectum acclamauerunt

natura au
 experts.

na de se p̄m
 sponte fuit.

Portia agna.

utrum corde
 uiciata.

A.

Portia de
 uix emen
 no.

ancil
 mor
 to sic
 ciaba
 ualre
 loate
 bur:
 uocẽ
 se i
 Cass
 dasset
 locut
 de po
 eum a
 Curu
 uerfu
 cens e
 illi fre
 omne
 Cum
 us utr
 meze
 tine cl
 multi
 manu
 inspic
 est: cū
 to Bru
 se oino
 diffim
 nore c
 cæsari
 fare as
 haben
 dum: f
 ad cōn
 mutat
 ses stri
 cursior
 des fac
 lium a
 ipsi rei
 illi in fo
 arce de
 runt: &
 nibus g
 multi
 co tiri
 causa n
 Tellur
 tantũ u
 inde di
 Brutus
 ramq̄
 cæteri
 tus ma
 de Bru
 bonio
 de testa
 mentu
 bis ani
 re capt

ancillæ. Deinde uicinis ad limen domus pcurrentibus. Statim exiuit rumor: sermoq; sparsus est: q; Portia moreret. Extemplo tamen resipiuu illa: & ad se rediit: ac a mulieribus suauissime fota e. Brutus hoc audito sicut decuit: exterritus publica tamẽ minime liq; neq; domũ ob dolorẽ accurrit. Iã Cæsar ẽt uenire nũciabat lectica delatus: deliberauerat. n. ob infauista sacra: magnũ nihil in eo senatu sancire: sed malã simulas ualitudinẽ in aliud tẽpus cũcta differre. Cũ e lectica egressus esset: occurrẽs sibi Popilius Lena ille: quẽ pauloatẽ diximus Bruto & Cassio cooptasset: ut eis oĩa diu secundarent: p multã horã colloquũ cũ Cæsare habuit: qui oĩ cum diligentia atq; fide audiebat. Ex quo cõiurati (ut eos sic appellemus) nõ intelligẽtes ipsius uocẽ sed coniectantes ex qbus antea ex illo percæperãt: id colloquũ eẽ conpirationis indiciũ: animis fracti se mutuo aspexerunt: fronte plane cõfessi nõ expectandũ esse: ut caperent: sed cõfestim potius emori. Igitur Cassio & qbusdã aliis manus imponentibus sup capulis gladiog;: quos sub ueste tenebat: cũ ipsos clam enudassent. Brutus ad gestum Popilii Lenæ aspiciens q; studiose Cæsare orabat: non quosdã criminabat: nihil locutus est ob multos alienos uiros: qbus immiscebat: sed lato ex uultu Cassii socios exhortatus est. Deinde post paucũ Lena Cæsaris dextrã osculatus inde discessit: manifeste cognitus q; pro se ipso ob aliquod ad eum attinens negocium id colloquium cũ Cæsare habuisset. Cæterẽ Senatu ad cõfessum ingresso: cæteri Curulẽ Cæsaris circumsteterẽ: ueluti quiddam cum ipso collocuturi. Cassium ferunt ad imaginẽ Pompeii uersum illam ueluti animatã orasse. Trebonius iuxta fores curiæ moratus Antoniũ colloquia se cum pducens eũ extra tenebat. Ingresso Porticum Cæsare ei Senatus assurrexit. Deinde sedentẽ statim circumstant illi frequentes: Tiliũ Cimbrum ex ipsis unum obiicientes p exilio fratris orantẽ: pro hoc orabant: & simul omnes ac cæsaris manus apprehendentes: & pectus illius & caput osculabant. Has preces atque blanditiã: Cum cæsar modeste primum morã ppulsaret: deinde nõ desinentibus illis: ui assurgendo repelleret: Tilius utraq; manu uestẽ ex humeris illius traxit. Casca primus: retro enim stabat: gladiũ exerens: eũ iuxta humerũ uulnerauit: licet uulnus haud altius penetrauerit. Deinde obluẽtate ob plagã Cæsare & magna uoce latine clamãte Scelerate casca quid facis: ille græco sermone fratrem nominans: auxiliũ sibi petiit. Cæsar cum a multis iã saucius foret: & obsistere uolẽs se circũspiceret: ut uidit Brutũ gladium in se nudatũ efferentem: manũ cascæ quã tenebat dimisit: caputq; suum ueste obtegens: corpus uulneribus liq;. Illi tamẽ iter seipos inspicienti multisq; gladiis corpus ipsius aggressi: se inuicẽ ẽt uulnerabant. Vnde brutus ẽt manũ plaga illius est: cũ cædis i cæsare uulnerũq; cõmunicaret. Oẽs tum & suo & cæsi sanguine maduerunt: cæsare exanimato Brutus pfectus in mediũ orare uolebat: & suasu suo speq; fiducia Senatũ detinere: sed ij metu acti cõfusse oino fugerũt. Vnde circa fores psequente nullo seu urgente plures præ turba illisi. Statutũ iura eos ualidissime fuerat: aliũ nõ occidere pter Cæsare: sed oẽs ad libertatẽ reuocare. Cæteris tamen oĩbus cũ de facinore cogitarẽt: placebat occidi ẽt Antoniũ uig; cõtumeliosum monarchiãq; fouentẽ. Præterea addentem cæsari uires ex usu ac rei militaris peritia: obq; id maxime: q; natura elatũ ac magis inhians cõsulatũ cũ cæsare assumpserat: eiusq; collega tunc erat. Sed Brutus his cõsiliis se obiecit. Primum æqrati innixus. Deinde spẽ habens mutationis Antonii. Nõ. n. ipsum agnouerat ambitiosum atq; tumentẽ uig; & nimis gloriæ cupidum: sed ablato Cæsare illum sperabat patriæ libertati cõuenturũ: ac ob ipsorum gratiam allectum cũ eis ad cõmune bonum occurrere. His igitur Brutus saluauit causis Antonium. In hoc rege turbine Antonius mutata ueste sub plæbeo habitu fugit. Qui uero cum Bruto erant: eo duce manus sanguine resperfi: & enses strictos ostendentes: in capitolium pfecti ciues ad libertatẽ uocant. Initio cædis ululatus manauerunt: discursionesq;: quẽadmodum unũquẽq; ex dolore ferebat casus: tumultum auxere. Veg; postq; nulla alia cædes facta est neq; rapina quædã ullius rei patrata: cũ fiducia multi senatorũ: multi ẽt popularium in capitolium ad hos uiros ascenderunt. Hic magno numero ciuium congregato: Brutus uerbis gratiæ populi & ipsi rei accõmodatis concionatus est. Quæ cũ oẽs laudassent: & e capitolio eos descendere iuberent: confisi illi in forum descendunt: alius alium subsecutus. Brutum multi insignes uiri in medio splendide nimis ab arce deduxerunt: ac in rostris constituere. Ad eius aspectum q; multi ex plæbe ad tumultũ parari procurerunt: & tacite atq; modeste rei summã expectabant. Procedente deinde ipso oẽs silentiũ indixere: q; nõ omnibus grata ea cædes fuit: tunc plane apertum ẽ: Incipiente enĩ orare cinna & accusare cæsare: cõtra ipsum multi ira prorumpere: eiq; maledicere ita perseuerauerunt: ut iteq; uiri in capitolium se receperint. Quo i loco timens obsidionẽ Brutus: optimates illuc secum qui ascenderant dimittit: existimans idignũ ut qui in causa nõ participarant: periculum subirent. Senatus nihilominus postera die cum cõuenissent in templo Telluris: & Antonius & plaucus & Cicero de abolitione cædis atq; concordia concionarentur: censuit nõ tantũ ueniã cõspiratoribus: sed sententiam de premiis sibi dandis protulit. His senatuscõsulto rite decretis inde discessum est. Antonius cũ filium in capitolium obsidem misisset: spem optimã de se præbuit. Vnde Brutus cum cæteris ab arce descendit. Quo facto cum conuenissent: alius alium mixtim complecti: dexteraq; cum dextera coniungere: cassium Antonius ad se trahens: conuiuiam domi recepit. Lepidus Brutũ cæteri cæteros: ut quisq; cũ quoq; aut amicitia aut consuetudine affectus fuerat: postera etiã die cum senatus mane conuenisset. Antonium laudibus profecutus est: q; bellum intestinum iã oriens extinxisset: Deĩ de Bruto adstantibus oĩbus multa præconia data: ide diuisæ prouinciæ: Bruto cretam cassio Lybiam Trebonio Asiam & cimbro Bithyniam designauere. Alteri Bruto galliam iuxta Eridanũ tribuere. Posthæc de testamento cæsaris eiusq; funere cum sermones inciderent: & Antonius eiusq; beniuoli censerent testamentum palã esse recitadum: corpusq; cæsaris efferri nõ occulte nec absq; decore: ne ex hoc irritarent plæbis animi: pertinacissime contradixit cassius. Orauit deinde Brutus Antonioq; cõsensit: secũdo hoc errore captus. Dum enim Antonio parcat: causa fit statuendi conpirationẽ grauem & inexpugnabilem hostẽ

MARCI BRUTI

permittens etiam: quæ Antonius iudicauerat de funere in Senatu sanciri: ab oī spe deceptus euasit. Primum
 igitur testamento cum legauisset cæsar cuiuslibet septuaginta & quinq; drachmas: p̄terea cū reliquisset hor-
 tos q̄ trans tyberim erant: ubi nunc est tēplum Fortunæ: ingens beniuolentia & admirabile desiderium oēs
 tenuit. Postea funere p̄ medium for̄ elato ac Antonio laudes iuxta cōsuetudinem p̄ rostris p̄ferente: cum
 multitudinē ad suam orationē cōmoueri uidiſſet: sermonē ad misericordiā flexit cæsar: uestēq; illius ac-
 cipiēns sanguine maculatā eā extendit: palā ostentans & ictus & uulnē multitudinē. Ex hoc dignitatē &
 decus suū nemo seruauit. Alii homicidas occidi clamabant: alii uelut antea ī funere Clodii ex officinis sedi-
 lia mensasq; diripientes & aggregātes ī unum permagnā pyram struxere. In q̄ corpus cū posuissent: ī me-
 dio multoꝝ sacroꝝ multoꝝ immolabilium sanctorūq; locoꝝ illum cremātes consecrauere. Quāprimū
 flāma eluxit: hinc inde irruēs alius atq; alius semicom bustos diripientes stipites ad domos percussoꝝ cōcur-
 rere: uti ipsas icenderent. Sed illi antea muniti effugere piculum. Cinna uir quidā erat poeticus & q̄ in hoc
 crimē nihil cōmunicauerat: sed amicus fuerat Cæsar. Hic ipse p̄ quietem a Cæsare ad cōuiuium uocari si-
 bi uisus cum abnuisset: ab ipso orari: deinde cogi: tandemq; manu cōprehēsus ad uastum & obscurū quēdā
 locum adduci: & iuitus & stupefactus illum seq̄ se uidit: qđ somnum cum hēret: obrigit: ut ea nocte febriliter
 citaret. Cum tamē efferret Cæsar funus: pudore captus q̄ nō adesset: p̄cessit ad turbā: quæ iā iritata erat:
 cognitus itaq; & ab aliquo appellatus: creditus esse. Cinna ille qui nup̄ in frequentia incusauerat cæsarem:
 trucidatus ē. Hic furor Antonii aīum mutauit q̄re Brutus ac sui metu cōpulsū ex urbe discessere: primūq;
 apud Antonium cōmorati sunt: ut q̄primū iracundia plēbis extincta siue mollita foret: ad urbē reuenterent
 qđ facile fore sperabant ex repēti atq; celerrima mobilitate uulgi: p̄terea q̄ ppitium Senatū habebāt. Vege-
 sonatus eos dimittens q̄ Cinnā trucidauerant: q̄stionem p̄posuit illoꝝ qui domos percussoꝝ inuaserant:
 eorūq; plērosq; cōphēndi iussit. Interea ob Antonium q̄ Monarchiā ferme sibi cōstituerat: enixius coepit
 Brutus desiderari: p̄terea expectari: ut spectacula q̄ ob Præturā debebat: p̄sens exolueret. Sed Brutus senti-
 ens plērosq; q̄ sub Cæsare militauerant: & ab eodē agros & ciuitates acceperant: insidias sibi parare: & paula-
 tim urbi affluere: Romā p̄ficisci ausus nō est: sed statuit ut eo absente ludi fierent magnifice nimis & sum-
 ptuose. Elephātes, n. cum emisset q̄ plures: iussit eos spectaculis dari: & parce nihil expōi: sed oīa abusiue tri-
 bui. Deinde p̄fectus. Neapolim cū pluribus Bacchi cultoribus idest histriōibus ac mimis colloquiū habuit
 de comitio quodā: qui in Theatris habebat strenuus: ad necessarios scripsit ut nō nisi uolētem illum ludis
 adducerent. Nō, n. fas esse dicebat: græcum quēquam ui cogi. Scripsit & Ciceroni ipsum orans: ut oīno his
 spectaculis interesset. Hoc ergo in statu cū res essent: alia oritur mutatio iunioris Cæsar: qui iā urbē adue-
 nerat. Hic erat filius filie sororis Cæsar & testamento Cæsar in filium adoptatus relictus. In Apollonia
 is morā ducebat: cū Cæsar occisus est: & litterarū studio operā dabat. Præterea ibi expectabat cæsarem: qui
 nup̄ expeditionē in parthos habuerat. Audita cæde cæsar: hic ad urbē accessit: ubi primum fauorem plē-
 bis alliciens: & sibi cæsar nomen assumens: argentū ēt testamento relictū diuidens ciuibus in Antonium
 seditiose se habuit: stipendiaq; distribuens: multos qui sub Cæsare militiā ægerant ad se traxit. Postq̄ uero
 Cicero Antonii odio fauebat partibus Cæsar: hoc exterritus Brutus Ciceroni scribit: q̄ dominū moleste
 nō ferebat: sed eum qui dominum oderat uereretur. Præterea in republica domesticæ seruitutis partes eli-
 geret: scribens & inquiens: q̄ uir bonus esset Cæsar: sed nostri inquit progenitores neq; dominos mites su-
 stinuerunt. Hoc tamē in tēpore neq; manifeste bellū deliberasse cognitus brutus ē: neq; plane quieturus: sed
 unum tantū modo consuluisse: nō seruire scilicet. Admirabat̄ at̄ Ciceronē q̄ bellū ciuile piculosum & gra-
 ue timeret: turpē uero concordia & infamē nō expauesceret: premiū poscens: q̄ Antonium a tyrannide eiice-
 ret: Cæsare tyrannū constitueret. Talis in primis epistolis fuit Brutus. Iāq; his ad Cæsare: aliis ad Antonium
 partitis: atq; militibus ceu sub hasta uenalibus ad eū concurrentibus: qui stipendia maiora dedisset rebus
 desperatis Brutus italiā linquere statuit: terrestriq; itinere Lucaniā ad Eleā mari adiacētē peruenit. Ex hoc
 loco Portia Romā repetitura dolores: quibus urgebatur: uiro tentauit occulere. Sed generosa ac magnani-
 ma a pictura quadā prodita est: ex græcis erat hic textus. Hector uidelicet Troiam exiens ab Andromacha
 comitatus quæ ab eo filiū susceperat oculosq; in uiro figebat. Hæc cū aspiceret Portia: similitudo passionis
 ipsam ad lachrymas liquæfecit: pluresq; Portia huc accedēs miserādos ploratus emisit. Qua ī re cū Acilius
 qđā Bruti beniuolus uersus: quos Andromacha ad Hectorē habuerat recitasset Hector tu mihi iā p̄ es tu
 frater & optima m̄ tu mihi uir dulcis: subridēs Brutus sed mihi inqt ad Portiā uersus Hectoris proferre
 nō licet Te tua pensa decēt lanas calathumq; repose: Ancillisq; iube. Corpore, n. natura deficit a uirili stre-
 nuitate mēte quoq; p̄ patria nō minus q̄ nos ipsi uirilī. Hæc ī historiis suis Bibulus Portiæ filius tradidit
 Digressus inde Brutus Athenas nauigauit: ubi a plēbe auide susceptus & honoribus & decretis ornatus
 apud hospitem quendā mansit. Audiens interea Theomnestum Academicū & cratippū peripatheticum
 philosophiæ cū ipsis operā dabat. At oīno circa id solū uacare uidebatur. Vege circa rē belli absq; suspitio-
 ne operabatur. in Macedoniā enī misit Herostatū: eos alliciens qui ibidē militarēt: præterea iuniores qui
 Athenis philosophiæ operā dabant: apud sese suscepit: in quibus ciceronis filius quē apud cæteros præci-
 pue laudat: inquiens seu uigilia ipsa seu somno ductus sit se illū admirari: ita generosum ac ita tyrānos exo-
 sum cū ad bellum Brutus se manifeste exposuisset: audiēs Romanos quasdā naues cū pecuniis q̄ multis ex
 Asia adduci: illarū ducē esse prætorem uirū iocundū sibiq; notū: apud caristū obuiā sibi factus ē. Colloquio
 deinde cum eo habito: cum ipsum persuasisset acceptis nauibus festum splendidius duxit: eoq; maxime
 q̄ hac ipsa in die primum in lucem editus fuit. Ut ergo ad portum peruentum est: libationes factæ atq; læ-
 ticia de uictoria Bruti & de populi Romani libertate. Hic cū cuperet Brutus magis rē ipsam lætificare: p̄

magnum cratera exposcit: quo accepto nulla motus occasione uersum hunc pertulit: Sed me fors misera & latonæ perdidit ifans. Præter hæc in historiis reperit: Brutum in ea pugna: quã in Philippis ultimã ægit: Apollinem in signum militibus tradidisse. Vnde existimabãt eam pñuciationem huius ifortunati confli- ctus fuisse portetum. Cæteræ Antistius ex qbus adducebat in Italiã qngenta milia æris Bruto dedit. Quot quot milites ab exercitu Pompeii in Thessalia uagabant: auide ad Brutum cõfluxere. a Cinna eqtes qngẽ- ros abstulit: q Dolobellæ in Asiam ducebant. Cum demetriada applicuisset: q̄ plura arma q̄ Antonio fere- bant nactus est. Iussu enim prioris Cæsaris hæc parthicum parabant ad bellum: Hortensio Prætorẽ Mace- doniam sibi tradẽte. Præterea reges ac principes circũuicini cum ipsius adderent partibus: nunciai Caius Antoni frater ex Italia pfectus: ad copias q̄s Epidauri & Apolloniæ Gabinus cõtinebat: celeriter adueta. Vnde desideras Brutus ipsum iuenire & p̄occupare milites puocatis comitibus suis p̄ loca grauia atq; aspe- ra celo et affluere niuibus pficiscẽs: cum Epidaurũ accessisset: ex labore ac frigore defecit. Hæc passio maxi- me cõtingit ex frigore niuali tpe iumẽtis & hoibus lassis: seu q̄ calor cũ his ex frigore & obturatione mea- tum intus in corpore comprimĩt: cõfestim cibum stomachi cõsumit: seu q̄ rigidus & acutus qdam spiri- tus ex niue pcedens corpus allidit: corrumpitq; caliditatem: quæ ab ip̄o foras egredit. Huiusce enim mor- bi sudores caliditas p̄bere uidef: quæ circa corporis cutem extincta est frigiditas obuiam sibi facta. Hæc i cæ- teris animalibus dubia magis sunt. Cum defecisset animi Brutus: nullusq; in castris ad uescendum cibus haberef: eius comites coacti sunt ab hostes cõfugere. Vnde cum ad portas ipsorũ pfecti forent custodes ci- bum petiuere: qui audito bruti casu aduenerũt: & ipsi bruto cibum potumq; ferẽte: ex qbus brutus ut ur- bem nactus est: nõ solum istos sed cæteros omnes huiusce urbis horum causa summa humanitate tracta- uit. Caius enim Antonius ut Apolloniã applicuit: illuc milites q̄ uicini fuerãt cõuocat: sed postq̄ nouit eos Bruto deditos: prætereaq; Apolloniates sensit Bruto obsecuturos: urbem relinquens buthrotum pfectus est: primumq; in itinere ip̄o cohortes tres amisit a Bruto cæfas: deinde loca quæ circa billidem ualide p̄- occupata fuerant superare conatus prælium cum Cicerone committens uicif. Hoc enim duce tum Bru- tus utebatur: multaq; per eum strenue gesta pertulit. Cum Caium nactus essent in locis paludosis lõge di- stractum manus conferere passus non est: sed circũequitans suis iubebat ut abstinerent: ueluti hostes con- festim ppria præda futuri essent: quod cõtigit ita ut dixit. Illi seip̄os cum duce dedidere: unde iam magna potentia Bruto fuit: tempus uero nõ paucum Brutus Caium in p̄cio habuit: & insignia suæ dignitatis nõ abstulit: licet (ut ferũt alii) q̄ multi ac Cicero ipse a Roma scripserint: illumq; occidi iusserint. Verum cũ ice- pisset clanculũ conuenire cum ducibus: reiq; innouandæ studuisset: nauis impositus custodia traditus est. Cæterum militibus Caii ab duce deficientibus & in Apollonia uocantibus Brutum: nõ inq̄ Brutus hæc esse Romanorum consuetudinem: sed oportere eos ad p̄cipem proficisci: & apud eum orare ueniam: & ea quæ perpetrauerint excusare delicta: ut principis ira emolliatur. Ex quo cum aduetaissent illi ueniamq; rogassent: eam Brutus idulsi. Interea cum esset in Asia profecturus: e Roma rettulit nũcius mutationem rerum ibi fuisse. Iunior enim Cæsar aduersus Antonium nitebatur: qui cum ex Italia eum eiecisset iam se timẽdum omnibus præbuit: ad cõsulatum aspirans præter legem ac exercitum alens urbe huius impen- sã nõ indiga. Aspiciens igitur has ob causas senatum grauari. & ad Brutum foris oculos flectentem: præ- terea inclinantem Bruto sentẽtias ac ei prouincias confirmantem: extimuit: confestimq; ad Antoniũ mit- tens ipsum ad amicitia puocauit. Deinde copias urbi sistens cõsul factus est nondum adolescens ætate p̄- fectus sed uigesimalium agens annũ: quẽadmodum ipse in suis cõmẽtariis dixit. Hoc factõ statim aduersus conspiratores de patrata cæde p̄posuit: quia uirum dignitate maximum indemnatum occidissent. Accu- satores Brutum cõstituit. L. Cornificium Cassi. M. Agrippam. Qua in re cũ illorum causa respõdente nul- lo deserta foret: coacti iudices sunt proferre sententias. Fertur cum præco (ut consuetũ extiterat) e tribuna- li Brutum uocaret ad iudicium: uulgus manifesta duxisse suspiria: optimatesq; oculis defixis i terram silẽ- tium ægisse. P. uero Silitium lachrymauiffe: moxque parua interiecta mora ex proscriptis unum neci dã- natum. Post hæc trium uiri conciliati Cæsar Antonius & Lepidus prouincias partiti sunt ac cædes proscri- ptionẽsq; ducentorum uirorum fecere: in quibus Cicero ipse occisus est. Hæc cum nuntiarentur i Mace- donia: coactus Brutus Hortensio scribit: ut Caius Antonius occideret in Bruti Ciceronisq; uidiãtã. Huic enim amicus Brutus alteri autem genere propinquus extiterat: His igitur ex causis antonius: cum Hor- tensium postea in Philippisprehẽdisset: eum monumento fratris iugulauit. Brutus causam cædis Ci- ceronis erubuit magis: ut inquit: quam de nece doluerit. Qua in re amicos suos Romæ icusabat: qui ex eo rum causa magis seruirent quam culpa tyrannorum. Præterea præsentẽs atq; uidentes eos spectare posse dicebat: quæ sibi tolerabilia auditu non erant. Cum exercitum iam amplum & splendidum traiecisset in Asiam: classem in bithynia & apud Cizicum liquit: terrestriq; itinere proficiscens ciuitates sibi confirmat inrerq; illarum p̄cipes siquid oportuerat iudicauit. In Syriam etiam mittit ad Cassium: ipsum reuocans ab ægypto. Non enim aiebat seip̄os ob principatum errare: sed ob patriæ libertatem copias comparare: q̄ bus tyrãnos opprimerent. Oportere igitur seip̄os dicebat memores esse p̄positumq; seruare: neq; ab Ita- lia longe abesse: sed eo festinare ciuibusq; succurrere. His cum pareret Cassius: inde abiens Bruto tunc ob- uiam iuxtaq; Smyrnas in mutuum colloquium euenere. Tunc primum ex quo a Pyreo Atheniẽsi disun- cti: Cassius Syriam & Brutus Macedoniam petiuit. Læticia ergo utrisq; ingens fiduciaq; præterea ob copi- as quas uterq; ductabat. Cum enim ex italia egrederẽtur: similes fugitiuis exulibus uisi iopes inermes nõ solam unius ordinis nauem non militem unum non ciuitatem unicam habentes: ide paruo nimium tẽ- pore elapso conuenere nauibus peditatu equitibus opibusq; ita copiosi: ut digni iudicarentur pro Roma

125711 122

Cæsar 20
Sic' annu
factus.

MARCI BRUTI

na libertate certare. Cæterum uolebat Cassius æqualem honorem Bruto tribuere: sed pueniebat huius rei Brutus: q̄ ut plurimum accedebat ad Cassium: q̄ ætate pcederet corporisq̄ labores nō æq̄liter secum toleraret. Erat opinio in re militari Cassium aptissimum esse iracūdia asperum metuq̄ extimescēdum cū domesticis quoq̄ risui pronum & scomatibus auidum Brutum ferūt uirtutibus suis a plæriscq̄ amatū ab amicis desideratum: p̄terea admiratum ab optimis ipsiscq̄ hostibus nō exosum: et maxime clāmens fuit atq̄ magnanimus ab omni iracūdia uoluptate auaritiq̄ itactus: mētem et rectam & inflexibilem ad bonum & æquum cōseruās maximam sibi gloriam auxit: & fidei adiuuētum in electione partium quam assumpsit: Non, n. magnus ille Pompeius si Cæsaris uictor euasisset: sperabat utiq̄ dignitatem atq̄ potentiā suā ex legibus dimissurus: sed semp̄ rex potiturus noīe cōsolatus ac dictaturæ aut alia mitiori dignitate plæbem cōsolaturus. Hunc uero Cassium impetuolum atq̄ iracūdum uirum ac plærūq̄ q̄stus gratia a recto deuium ferme existimabāt oēs errare atq̄ i armis esse ac piculis: q̄ dominationem quādam sibi machinaret nō patriæ libertatem: Cæteri etenim ea per tempora quæ hæctenus p̄cesserunt Cinnæ Marii ac Carbones p̄mum in medio p̄damq̄ scilicet patriam ponentes ferme (ut ita loquar) pro tyrānide patriæ certauerunt. Bruto nec et hostes hęc mutationis labem imposuere: sed cōstat nōnullos ab Antonio audiuisse dicente: q̄ solum putabat Brutum iuasisse Cæsarem a splendore & bono patriæ ductum: cæteros uero ex iudiā atq̄ odio in uirum cōspirauisse. Vnde Brutus nō potētia rātum quātum uirtutibus notus erat. His, n. innixus iam iam piculo uicinus scribit ad Atticum optimo in statu mentem suam locatam esse. Aut enim uictor Romanam rēp. liberabo: aut moriens a seruitute euadam. Alii licet uitæ certitudinem atq̄ securitatem sibi p̄ponant: tamen incertum est: an cum libertate uicturi sunt siue morituri. M. Antonium iquit meritam p̄nam datūq̄ q̄ cum posset in Brutis & Cassiis atq̄ Catonibus numerari: seipsum Octauio addidit: q̄ licet tum alio modo nō superet: post paucum tamen cum illo pugnabit. Hęc q̄dem optime de uenturis Brutus diuinasse uisum est. Cæterum pecunias quas Cassius q̄multas Smyrnæ collegerat: secum ut participaret petebat Brutus. Quæ enim Brutus habuerat cum struxisset classem: qua omne interius mare subiecerat: expenderat. Nō permisere tamē amici Cassii illas dari: dicētes æquum non esse ea quæ parceret: & cum odio cōgregasset: Brutum accipere: & cum ipsis magnum apud populū fieri gratiosumq̄ militibus eē. Nihilominus Cassius partem oīum illarū tertiam illi dedit. Post hoc iterum disiuētū p̄ agēdorum diuisione: cum Cassius insulam Rhodum uicēpisset: nō ut decuit rebus usus est & circa inclāmētiam maxime. Huius autē ingressi insulæ cum appellaret rex atq̄ dominus: respōdit: se neq̄ regem neq̄ dominum esse sed regis atq̄ domini interfectorem. Brutus uero Lycios pecunias exercitumq̄ poposcit: sed Naucrates q̄ princeps erat in populo: postq̄ persuasit ciuitatibus Bruto dissentire: & colles quosdam tanq̄ aditum clausurus præmuniri fecit: Brutus cum primū prudentibus ipsis equitatum immittit: a quo sexcēti trucidati: deinde loca atq̄ castella expugnans captiuos omnes absq̄ redemptione dimisit: uel ut illos ad suam beniuolētiam addicturus. Sed hi pertinaciores facti sunt: iracundiam augentes ex dānis quæ passi fuerant: clāmētiam & humanitatem omnino cōtempserunt: quousq̄ Brutus eorum bellicosissimos persecutus apud Xanthum eos obsedit: qui iuxta ciuitatem labente flumine subnatantes in mœnia quæsi uere euadere. Capti in rætibus plærūq̄ fuere quæ usq̄ ad ima aque emittebantur. Summitates enim rætiū tintinabula quædam appensa habuere: quorum sonitu plane cognoscebatur subnatātem in rætia incidisse: Cæterum cum Xanthi machinis quibusdam Romanorum irruissent ignemq̄ ipsis iniecissent: a Romanis cogniti ut se recæpere in mœnia inspirante in eos ualidissime uento ex facibus flāma ad ligneas turres delata est: ac deinde ad uiciniores ciuitatis domos ingressa. Ex quo timens Brutus urbis incēdium militibus suis iussit: ut ad extinguendos ignes hostibus auxilio forent. Lycios deīde impetus quidam durus & dictu incredibilis ad desperationem accæpit: quam desiderio mortis p̄similem quis iudicaret: Liberi, n. & serui cum filiis atq̄ cōiugibus suis præterea omnis ætas ac omnis sexus hostes ad comprimēdos ignes immisos e mœnibus reiciebant: eosq̄ perire haud cessabant: ipsiq̄ calamos ligna omneq̄ ignis fomentū afferentes ignes in urbem inducebant: omnem materiam ipsi præbentes omniq̄ quo poterant modo triturantes incēdiū: ut late flāma se sparsit & per ciuitatem circūplexa undiq̄ multa eluxit: eos miseratus Brutus foris circumequitans auidissime auxilium ipsis optulit. Deīde & manus extendēs ipsos orabat: ut sibi ipsis parcerent: urbemq̄ saluarent. Sed hi nihil his uerbis intenti: sed omnimode seipsos perdentes non solum uiri ac mulieres sed pueri paruuliq̄ cum clamore atq̄ ululatu igni insiliebant. Quidā uero ab excelsis seipsos muris præcipitauerūt: alii suorum patrum ensibus iugulum nudum porrigebant: orabātq̄ ut se ferirent. Consumpta ciuitate inuenta mulier est: quæ laqueo se appenderit: quæ paruum infantem manibus strangulauerit: quæ incensis ardens lampadibus domum combusserit. Hoc spectaculum ferme tragicum uidere Brutus passus non est: uerum in eius auditu collachrymauit: cōstituit præmium militibus suis qui hominem Lycium saluassent. Dicunt hos tantum centum & quiquaginta fuisse: qui salutem suā minime effugerunt. Xanthii ergo: ut iusserunt fata: per multa tempora suæ euerfionis cursum consecuti simili audacia progenitorum suorum cladem innouauere. Illi enim eādē urbem bello Persarum similiter incendentes seipsos absumpsere. Verum Brutus Patereorum ciuitatem aspiciens contra seipsum initis eam inuadere noluit: similem desperationem & crudelitatem timens. Habens autem quasdam ipsorum mulieres captiuas: eas non redemptas sed omnino liberas dimisit. Quæ coniugibus ac patribus qui insignes in gente Patereorum erant de Bruto narrantes: q̄ uir esset cōtinentissimus & iustissimus: eos Bruto cedere suaserunt: ciuitatemq̄ tradere: Ex hoc & alii hos imitati seipsos Bruto cōmiserunt: potiti duce optio & præter spem uiro beniuolo. Qui cum Cassius Rhodios ferme per eādē tempestatem coegisset: ut au

rum
lege
tis e
res
peiu
fare
sent
rhet
ut
iu
Hu
toric
Cæsa
ad ig
Cora
Brut
rator
causi
liger
nariq
admi
tur ac
quad
repre
atq̄ p
sed qu
ceptu
cessit:
deind
lis ips
Hinc
obliu
luc ue
cibus
qui su
infam
delict
babat
eum a
sum a
rent. C
quam
tis. Cæ
tura q
tium
quiesc
sensus
noctis
giliam
confue
da & fe
bāt cas
aspicie
interro
sti: ad
nō exte
uocem
uisione
Noster
pibile
cto nu
& ficta

ingenit
ms

mulieris

rum & argentum quod quisque priuatim sibi possederat ipsi afferret: ex quo circiter octo milia talenta collegerat: publice uero ciuitatem in quingentis aliis talentis damnauerat. Ipse a Lyciis centum & quinquaginta talentis exactis: cum his nihil aliud fecisset iniuriarum: in Ioniam profectus est. Multa quidem digna hoc tempore fecit: honores poenarumque in benemeritos statuens. Vnum quo & ipse & Romanorum optimi laetati sunt exprima. Cum Pompeius magnus aegypto atque Pelusio propinquaret: quando illum magnum principatum amiserat: & a Caesare fugiebat: curratores regis quod adhuc puer erat cum beniuolis suis in senatu frequentes erant: non iter se eadem sentientes. Quibusdam enim uidebat ipsum recipi: aliis ab aegypto repelli. Theodotus uir quidam Chius in rhetorica facultate mercedis gratia regis preceptor: cum ex inopia meliorum rogatus fuisset: ut consiliis adesset: utrosque consultores errare ostendit: eos scilicet quod Pompeium recipi iudicabant: ac eos quod repelli eum ab aegypto iubebat. Vnum enim utile esse inquit: ut receptum occiderent: addens consiliis hominem mortuum non mordere. Huic sententiae cum senatus inclinaret: incredibile & inexpectatum fuit exemplum Pompeius magnus rhetoricae Theodoti atque facundiae: sicut ipse orator iactare postea non est ueritus. Paucum deinde post tempus cum Caesar iuauisset aegypto: illi ob iudicium suum pessimum pessime extincti sunt. Theodotus uero forte quidam ad ignobile & miserum quoddam tempus reseruatus errabundus Brutum non latuit. Cum Asiam exercitu petiuisset Coram Bruto itaque adductus atque datus magis ex morte nomine quam ex uita adeptus est. Cassium iterea Brutus uocauit in Sardis: quo accedente Brutus cum amicis illi obuia fit: utrosque armatus exercitus imperatores appellauit. Quae admodum aut in rebus magnis & amicis multis ac ducibus contingere solet: hi ex causis quibusdam inanis atque calumniis ante caetera omnia confestim ex itinere ipso in parte quidam hospitii sese colligere. Ibi amoris procul arbitris & foribus clausis ad mutuas querelas deuenere: deinde sese arguere criminarique coepere. Ex his cum ob utriusque uehementiam ad lamentationes lachrymas audaciamque fluxissent admirati eorum beniuoli asperitatem uocis & tonum extimere: ne ex hoc ulterius prederent. Iniussi igitur ad eos ingredi ausi non sunt. Marcus autem Faonius Catonis imitator neque doctrina magis quam ubertate quadam & infano ferme affectu philosophans intro profectus est, quaquam a domesticis inhibitus. Operae precium quippe erat nancisci Faonium intra cuiusque generis litigantes. Vehemens enim erat in omnibus atque promptissimus. Verum hac in re non existimabat se dignum inter hos Romanos duces consultorem sed qui audacia quadam cynica: ut alias non semel altercantium iras extigueret: cum iocunditate risuque rezeptus ui itaque cum per praesentes manibus sibi locum uedicans portas irrupit: & composita uoce ad eos accessit: carmina recitans quae Homerus Nestori dedit: sed credite nobis ambo etenim iuuenes magis estis. deinde ut sequitur: cassius in risu est ductus: Brutus ipsum foras eiicit: uere falsum canere graecis uocabulis ipsum appellans: & nihilominus hoc tunc finem illorum altercationibus dedit: statimque disiuncti sunt. Hinc cassius cum coenam apparuisset: Brutus amicos conuocat: qui cum omnes discubissent: Faonius ex obliuione dimissus ubi se lauauerat inter coenandum accessit. Sed attestante Bruto illum non accersitum illic uenisse & ob id in infimam spondam deduci iuberet: Faonius ui profectus in medium discubuit. Inde tibus potusque non iniocundum risum atque iocum exhibuit. Postero die Brutus. L. Pallam ciuem romanum qui sub ipso militauerat: sibi iam fidus fuerat: sardianis furti ipsum criminantibus publice damnas ipsum infamen censuit. Quam rem grauius Cassius tulit. Ipse enim antea dies paucos duos amicos suos eisdem delictis redargutos priuatim admonitos palam dimisit: eisque tum etiam utebatur. Vnde Brutum improbabat: quod nimis austerus atque seuerus foret: eo tempore in quo humanitate atque clementia opus erat. Sed ille eum admonebat: ut idus martias in memoriam sibi duceret: in quibus Caesarem occiderunt. Non enim caesum aiebat: quod omnes homines undecumque uexaret: sed quod sustentaculum ac columen illis foret: qui id facerent. Quare si qua occasio laudari potest: ex qua negligenter iustum fatius fuerit Caesaris amicos tolerare quam eos qui coram seipsis delicta patrarent. Illis enim in humanitatis crimen inponitur: nobis iniquitatis. Caeterum cum ex Asia digressuri essent: dicunt admirandum signum seu portentum Bruto fuisse. Natura quidem erat somni parcissimus hic uir: somnumque & exercitio & continetia ad parui temporis spatium producebat. Interdum dormiebat nunquam: noctu tantum quantum neque quicquam facere: neque cum quoque colloqui quiescentibus caeteris omisisset. Instante bello hic rerum omnium summam habens in manibus praeterea sensus omnes rebus futuris exponens cum primum in sero ex cibus somnesceret: quiescebat: deinde reliquum noctis tempus necessariis rebus dabat: si uel superabat tempus uel negocia illa deficiebant: usque tertiam uigiliam litteris operam praebat. Iuxta enim eandem horam Centuriones atque tribuni secum conuenire consueuerant. Cum ergo ex Asia discessurus foret: exercitumque traicere uellet: nox equidem erat profunda & ferme media: lumen uero splendidum nimis contubernia non habebant: & silentium undique tenebant castra. is itaque secum aliquid reputans sibi ipsi intentus aliquem ad se ingrediendum praesensit: ad introitum aspiciens horrendam & monstruosam aspexit imaginem corporis feri atque terribilis silentio sibi adistere interrogare tamen eam ausus Brutus: Quis inquit hominum aut Deorum es: quid tibi uis: quod ad nos uenisti: ad quae sum murmurauit ille: Tuus o Brute malus Genius sum in Philippis me uidebis. Tum Brutus non exterritus uidebo respondit: Verum cum euauisset imago: accersitis pueris atque his dicentibus se nullam uocem audiuisse: atque nullam uidisse imaginem: Brutus accubuit. Deinde suborta luce uersus ad Cassium uisionem ei narrauit. Tum Cassius rationibus Epicuri innisus consuetus & alias in his cum Bruto differre Noster inquit o Brute hic sermo est: quod non omnia uere patimur: neque uere uidemus: sed mutabile ac deceptibile quiddam noster sensus est: praeterea intellectus est perspicax ad mouendum sensumque illum e subiecto nullo mutare ad omnem formam. Imaginatio enim carae similis est. Animae uero hominis: quae fingens & ficta pariter habet: facillimum est per seipsam idem uariare componereque. Hoc ostendunt somniorum

MARCI BRUTI

mutationes: quas breui momento fantasia uertit in multiformes passiones & imaginum species. Moueri semp naturale hoc est. Motus aut uel fantasia est uel qdam intelligentia. Tibi o Brute corpus natura triste eleuat intellectum atq; diuertit. Dæmones nullo pacto esse: credibile. Neq; si sunt. Hoium habet formā aut uocem siue potētiam: q̄ ad nos pertrāseat, quælem o Brute hoc eē: ut nō solū armis eqs nauibus sed Deoz suffragiis fideremus: qui optimoz operum ac sanctissimoz duces sunt. His sermonibus Cassius brutum emolluit. Cum milites ad prima signa egrederēt: ut duæ aquilæ simul impetu magno delatæ iuxta castra euolauere usq; Philippos a militibus cōtinuo enutritæ: ex quo loco ea die q̄ pugnam antecessit: abire uisæ. Cæterz plærāsq; uicinas his locis gētes Brutus sibi sub ægit. Siqua ciuitas aut dux ipsis obsisteret: tunc oēs illuc copias cōducentes tantos totq; expugnauerunt: ut usq; mare ad urbem Thasium pgressi fuerit. Hinc iuxta Norbanum in locis q̄ difficillima atq; angusta sunt castra ponētibus isultantes in ipsos hostes eos ut absisterent: coegere: & dimissis locis fugauere. Qua in pugna cum cæsar ob ualitudinem abesset: ne copias Brutus caperet: pagz affuit: nisi auxilio & breuitate moræ cōtra Brutum cæterosq; hostes incredibili celeritate Antonius succurrisset. Deinde post decem dies uenit & Cæsar: castra disposuere aduersus Antonium Brutus: & aduersus Cassium Cæsar. Campi q̄ in medio eoz adiacebant: Philippos Romani appellauerunt. Hinc tūc maxime Romanoz uires utriusq; cōuenere: Vegez multitudie Bruti copiaz nō pagz distabāt a militibus Cæsar: sed ornatu & armoz ipsoz cultu splēdidior Bruti exercitus apparuit. Ex auro enim plærāq; horum arma uidebant: argētumq; inter eos abunde exuberabat: licet in cæteris ex singulari qdā Brutus modestia ductores sui exercitus parce & modice assuetos cōtinuisset. Cēsū enim: quem circa manus & reliquum corpus habebāt: existimabat in uiris honore cupidis qdam dignitatis ac elationis adducere. Præterea huiuscemodi ambitiosos atq; cupidiores uiros bello asperiores fore: si amorē & fiduciam in armis perinde ac diuitiis eorum posuissent. Cæterz cum Cæsar castra lustrarent: paucum tritici & quinque drachmas uiritim ad sacra diuiserunt. Quam rem milites Bruti cōtempserunt ex parsimonia seu ex pusillanimitate. Inde ipso sub diuo quemadmodum est cōsuetudo lustrare exercitum: atq; pro sacrificiis cui libet secūdem eoz cōubernia frumentum debitum & quinquaginta partiti drachmas & ex beniuolētia & auiditate pugnadi longe magis beniuolos suos adepti fuere. Nihilominus in hac castrorum lustratione memorant peltiferum quoddam de Cassio uisum. Coronam enim in uersam ac dilaceratam eius satelles sibi attulit. Dicitur & antea in spectaculo quoddam uictorie signum ex auro conflatum: cum sibi apportaretur cecidisse: labente illo qui id afferret: præterea uolatilia plura quæ carnibus pascunt quotquot diebus in castris apparuisse: Examen etiam apum circa locum quendam intra uallum insedis: quem locum augures superstitione commoti clam exclusere a castris. Hoc etiam Cassius ex Epicuri rationibus subduxit: sed eius milites omnino preterriti. Vnde non uehemēter optabat Cassius impræsentiarum rem ferro decerni: sed cēsuit milites q̄ auro dicebat esse uberiores: numero uero deficere ab hostibus: prælii moram terere. Brutus autem festinabat id expediri: q̄ celerrime ab hostibus aut libertas patriæ expediretur: aut uiri omnes qui impensis militia & imperiis uexabantur: his malis liberarētur. Dumq; hæc animis reputaret: aspiciens Brutus equites suos: qui iam initia pugnz acceperant: præualere: & aduersus hostes salubriter p̄sperari: dum magis mentem attollit: defectiones etiam quædam ad hostes calumniæq; & suspiciones in castris innatæ: plures ex amicis Cassii ad sententiam Bruti uerterūt. Verum Attelius unus ex beniuolis Bruti ipsi aduersabatur iubens ad pugnam hyemem expectandam omnino esse: quem cum iterrogasset Brutus: quid expectatio illa in alium annum conduceret: respondit: plus tamen temporis uiuam: Ad hoc Cassius indignatus est: sed nihilominus Attelius & alios simili sermone dicaci haud mediocriter læsit. Decretum est igitur postera die prælium committere Brutus iterea optima spe fractus ac phisicis rationibus in nixus peracta cœna nulla quieuit. Cassium inquit Messala cœnauisse: secumq; in cœna ex domesticis habuisse q̄paucos & præter naturæ suæ consuetudinem secum meditantem tunc conspectum fuisse: ac silentio pressum: deide amota mensa refert: eum cum suam manum apprehendisset: hæc uerbis græcis iactas (ut consueuerat) protulisse: te o Messala testor: hæc Pompeio magno coactus præbui ut: una in pugna pro patria iacta alea: sit mentem tamen bonam habemus cum ad fortunam intuemur: cui etsi malum cōsiliū iniimus: diffidere haud iustum. Hæc locuto Cassio refert Messala illum tuuc ultimo se cōplexum: deinde ab ipso se in posterum diem conuiuiam uocatum: in qua eius natalitiū celebrabat. Vt uero illuxit dies: utriusq; castris Bruti & Cassii certaminis signa imposita sunt: pallium rubeum: ipsi in medio cōuenere castrorum: Deinde Cassius utinam Brute inquit nobis uincere datum sit: simulq; per omne tēpus mutua foelicitate coniungi. Cum autem maxima rerum humanarum incerta sint: & præter utriusq; mentem euadentes prælio nō facile ē ut uos itez mutuo uideamus: quid autem de fuga aut de nece decernis? Ad Hæc respondit: Brutus: adhuc cum iunior essem Cassii & rerum inexpertus: nescio quomodo in philosophia sermonem edidi magnum: in quo aduersum Catonem sum inuectus: q̄ seipsum peremisset: tanq̄ nefas & inhumanum esse fatis cedere: neq; intrepide recipere quæ contingunt: sed ea fugare: nunc diuersæ sententiæ in casibus fio. quare si deus præsentia nō tueatur: iterum alios apparatus: iterum alias spes redarguere non est opus: sed a fortuna liber euadam idus martias laudans in quibus libertatem patriæ dedi: alibi uicturus ob patriam liberam & gloriosam & splendidam uitam. His uerbis subridens Cassius brutum complexus Hoc inquit proposito in hostes irruamus. Aut enim uincemus: aut uincentes nō timebimus. Post hæc p̄sentibus eorum amicis destruendis aciebus iter eos sermo exortus est. Brutus Cassium postulauit: ut dextrum sibi cornu cōcederet: qd̄ & ob peritiam rei militaris & ob ætatem magis uidebatur Cassio pertinere. Nihilominus hoc Cassius concessit. Præterea Massalam hoc in cornu bellicosissimam partem militum

philippi

174

hab
ha
re
fes
mu
effu
Bru
nen
per
a M
tes
cus
rel
cet
helo
runt
re: de
habe
latus
nō or
tia re
perat
pisse.
dente
rea C
mod
aliu
fuerit
iam c
tera o
erant
teos i
parat
horti
castr
ter asp
placu
Quar
meba
nere t
poris
unde
su heb
Brutu
tur: ex
tes ad
ti salu
na car
ptum:
tristis
cladib
gulum
cedem
hæc ha
uero e
ensem
intelle
summ
fore: ip
Quo p
liatos: f
recreat

habentem locari iussit: quo pacto Brutus equitatum eduxit omni ornamento maxime cultū: iuxta quos haud segnius pedites instruxit. Antoniani uersus paludes ubi castra posuerāt: uallum iniicere: iterq; ad mare Cassio p̄cludebant. Cæsar inter hæc iocabatur absens ipse ex mala ualitudine. Sed eius copiarū q̄ aduersus hostes pugnaturæ haud nimium uidebant: sed incursionibus tantum pro tpe usuræ: q̄ leuibus sagittis atq; tumultibus insilētes aduersarios perturbarent. Parum hi intēti cornuū opposito Bruti clamorem q̄ circa uallū effundebat admirabant. Non. n. huius cām scire poterāt: & hic cōtinuus multusq; efferebat. Interea cum a Bruto Thessara p̄diret: ex qua p̄lii signum ducibus dabat: ipseq; Brutus eques legiones ambiret: admonens uti spem bonam haberent: pauci expectare potuerunt: ut signum sibi datum acciperent: Alii uno impetu ingenti clamore in hostes p̄siluere. Perturbato igit acierum ordine ac legionibus hic inde distractis: a Messala primum deinde a cæteris sinistrum Cæsar's cornu p̄termissum: unde parum in hoc latere ferētes in media castra p̄currunt. Ex his Cæsar: ut ipse in commētariis suis scripsit: cum qdam Artorius Marcus inter domesticos Cæsar's primus in somnis eēt admonitus priori nocte uti Cæsar inde abiret: castraq; relinqueret: antea parum excefferat. Creditum tamē est eum tum occisum fuisse. Lecticam enim ipsius licet uacua pilis ensibusq; cum p̄forarent: hinc laceram abstraxere. In castris inde fit magna cædes cōprehensog. Præterea duomilia Lacedæmonioꝝ q̄ nuper in auxilium Cæsar's aduenerāt cæsa: nō enim ambierunt Cæsar's copias: sed recta irruentes facillime perterritos auerterūt: strictisq; gladiis tres cohortes fudere: deinde fugiētes alios impetu p̄secuti in castra sunt uincendi cupiditate detenti brutumq; ipsum ducem habentes. Cæteræ id quod uictores ipsi haud aduerterūt: cæsar ipse uictus ostēdit. Nōdū enim & scissum latus aduersæ phalangis: a qua dextrum cornu bruti disiectum erat. Dum insequuntur mediam eorū aciem nō omittūt: sed magno conatu in ea detinent: Sinistrum uero Cassii & ex cōfusione militum & ex ignorantia reꝝ quæ obtigerāt in castra cum fugauissent: illos intra uallum p̄secuti cūcta diripiūt p̄sente nullo imperatoꝝ. Antonium etenim dicunt initio pugnae hostium cōgressum euitauisse: atq; in paludem sese recepisse. Cæsar uero necubi manifestus erat. Nam uallum exierat. Quidam p̄terea Bruto enses sanguine madentes ostentauerunt: iactantes se illum interfecisse effigiem oris ac ætatem in qua fuerat referentes. Interea Cæsar's media acies strage suprema cæde oppressa fuerat: & omnino Brutus uictor apparebat quēadmodum Cassius uictus. Hoc uero solum horum res ī perniciem duxit: q; Brutus Cassio ueluti uictor auxiliū nō tulit. Cassius brutum ueluti uictum expectare nō potuit: deinde q; Messala uictoriæ metas posuerit: q; tres aquilas & plura hostium signa comprehēderit ipsiq; nihil amiserint. Verum rediens Brutus iam deleto Cæsar's apparatu: admiratus q; copias Cassii sicut censuerat in loco nō uideret excelso: neq; cætera ordine suo eē: rapta etenim extēplo atq; dilacerata fuerunt ab irruentibus hostibus: q; uero iuxta ipm erant: aciem acutiorem habentes sibi rettulere: sese multas uidere cassides fulgentes: multos clypeos argenteos intra uallum Cassii deferri. Vnde apparere sibi neq; eundem numerum: neq; eundem armatoꝝ apparatus eē: quos reliquisset. Nihilominus nec se uidere cæsorū multitudinem qualem fas foret tot cohortibus ui deuictis. Hæc primum mentem Bruto præbuere cassianæ cladis. Reliquens igit præsidia in castris hostium milites reuocat: eosq; coegit tanq̄ laturos cassio auxiliū. Sed res cassii sic ierant: neq; libenter aspexit cassius primum ingressum militū bruti: q; sine signo q; sine iussu irruissent in hostes. Neq; sibi placuit q; hi uictores cōfestim ad rapinam procurrissent & ad quæstum: contemnentes hostes circundare. Quare dilatione sua atq; ignauia magis q̄ consilio & impetu ducum a dextro hostium cornu circūopprimebatur. Moxq; ut equites inclinare uidit: & uersus mare de fuga cogitare: subfugiētes etiam pedites retinere tentauit: signumq; ab euadente milite uno rapuit: & illud ante pedes fixit. Sed militibus qui circa corporis sui præsidium locati fuerant: haud sponte manētibus: coactus cassius cum paucis in editum collem unde castra spectari poterant: euadit. Sed præter castra ab hostibus capta hic nihil prospexit. Erat enim uisu hebetior. Equites uero circumstantes aspiciebantur. Multi qui ad ipm aduentabāt: hi erāt illi quos nup Brutus in præsidium sibi miserat. Sed credidit cassius hos cohortes hostium esse: qui ipsum aggredentur: ex præsentibus unum tamen dimittit nomine Titinium qui cūcta specularē. Hic ergo profectus eques aduenientes minime latuit: sed ut eum uidere uirum amicum & cassio fidū læticia exultat: inde cōsueti salute data ex equis defiliere dexteratq; iunxere. Alii ipsum ambientes ex magno gaudio cū plausu pæna cantabant: q; maximum malum euitauissent. Interea cassius uere existimauit Titinium ab hostibus captum: cumq; hoc dixisset: ob salutem nostram spectare potuimus uirum amicissimū ab hostibus captū tristis in solo quodam tabernaculo sese recepit: ex libertis unum nomine Pidarum secum trahens: quē ex cladibus crassi in hos extremos casus sibi apparauerat. Tunc cassius chlamyde obducta caput obtegens iugulumque enudans sese ferendum præbuit. Auulsum ab humeris caput repertum est. At Pidarum post cædem hanc nemo hominum uidit: ex quo plerisq; scrupulum dedit: q; iniussus uirum iterfecisset. Post hæc haud longe equites manifeste cogniti sunt: & ticinius corona redimitus ab his redibat ad cassium. Ut uero exploratu & amicorum sese affligentium questibus & ululatibus rē intellexit & errorem ignorantia: ensē diripuit multumq; in suam tarditatem inuectus seipsum iugulauit. Brutus cōflictum etiā cassii cū intellexisset: appropinquans iuxta uallum mortem ipsius audiuit: corpus deinde cum exornasset luctibus: ac summum Romanorum uirum omnium eum appellauisset: asserens nullum iam posse ciuem talē ī urbe fore: ipsum decenter ornatū thassum mittit: ut in exercitu eius funus turbæ atq; moestitiæ causa non esset. Quo peracto ipse cassianos milites cogens eos solatus est. Præterea cum aspexisset omnes necessariis spoliatos: Pro rebus amissis cuiuslibet Duomilia Drachmarum pollicitus est. Milites ad huius orationem spe recreati sunt: magnitudinē largitionis admirati. Deinde abeuntem eum cum læto clamore sunt comita-

ti: ipsum laudibus efferentes quod ex quattuor imperatoribus solus ipse uictus fuerit. Factum enim res ipsa docebat & plio tunc bene secum peractum esse constabat. Nam cohortibus paucis aduersarios omnes fugauit: si omnibus copiis usus esset in pugna: nec plurimi omissis hostibus ad hostilem praedam corruissent nulla profecto pars ipsorum inuicta ut credit remansisset. Horum octo milia caesa cum domesticis: quos Brutus Brigas appellare solitus erat. Aduersarios refert Messala se aestimare plures quam in duplo cecidisse. Quapropter magis extimescebant illi: antequam Cassii seruus nomine Demetrius nocte imminente ad Antonium uenisset. Is enim e cada uere chlamydem rapies atque enses ad Antonium est profectus: quibus delatis ita confidere coeperunt: ut prima luce copias ad pugnam ducere statuerint. Caeterum cum uterque exercitus apud Brutum satis cum piculo fluctuaret: suae etenim copiae captiuas honestae diligentiori praesidio egebant. Cassiani uero mutatione ducis non facile ferebant: sed aduersus uictores inuidia quadam ac odio flagrabant. Milites in armis esse iussit: pugna tamen abstinuit. Captiuorum deinde quod serui fuerant: & in armis suspecti uersabant: occidi iussit: liberos a uinculis soluit: inquires obstare se ut ab hostibus magis caperent & apud eos captiui & serui fierent: apud se, nisi ciues & homines liberos esse non posset. Quam rem cum aspiceret duces & proximos suos moleste ferre: eos occulte taciteque saluauit: clam eos e stationibus proripiens. Inter hos uiri quidam erant Volumus Mimus & Saculio Histrio captiui: quos cum Brutus in aliqua sorte non poneret: eos adducetes amici coram Bruto ipso criminabant quod et tunc neque dicere neque carpere contumeliose abstinere. Quocirca tacite Bruto aliis implicito curis: Messala Coruinus cesuit uti eos uirgis caesos nudos traderet hostium ducibus: ut uiderent qualium uirorum in exercitu egeant com potatorum atque dicacium. Publius Casca is qui primus Caesarem percussit: non belle inquit defuncto Cassio cum risu iocorum sacra facimus. Tu uero Brute clare ostendes: qualem animam habeas circa Collegam ducem: si hos punieris mordaces ac contumeliosos uiros aut in uinculis detruiseris: quod ei male dicere haud cessabant. Ad haec indignatus Brutus: quid ergo inquit o Casca me interrogatis: cur non ipsi iuxta libitum facitis uestrum? Hoc responso captasse uisi Bruti mentem aduersus miserimos hos uiros ipsos inde abductos perdidere: Brutus deinde dona promissa militibus tradidit: moxque pauca questus: quod nuper pugnae signum non audissent: quod uniuersi immoniti atque confusi in hostem erupissent: Pollicitus ipsis est si uictoriam proximae pugnae reportarent: duas ciuitates in praedam liberam sese concessurum: thessalonicam & Lacedaemonem. Hoc solum in uita Bruti inter caetera crimina quibus arguitur inexcusabile haberetur: licet longe his grauiora praemia militibus suis Antonius atque Caesar promiserint: italiam ferme totam exclusis antiquis habitatoribus ac possessoribus eius: ut ea loca illi praeterea ciuitates integras nihilum sibi pertinentes acciperent. Sed illis quidem dominari ac uincere propositum erat: & hic erat belli ipsorum finis. Brutum ex sola uirtutis gloria neque uincere neque saluari creditum est nisi cum bono aequo. Haec igitur concessit post excessum Cassii: qui a plerisque accusabatur: quod Brutum ad iniusta quaedam & uiolenta adduceret. Sed quoad modum in naue temone effracto conantem alia ligna figere & iuxta necessitatem operi adaptare: licet male id possit: sic Brutus in tot & tantis copiis haud nimium re fortunata Collegam ducem non habens: qui pari lance responderet: rebus cogebat praesentibus uti praeterea multa facere ac multa dicere militum suorum arbitrio. Quare uidebatur omnia illa concessurus: Quae Cassii milites placatura erant. Intractabiles enim hi erant in castris ex amissione ducis asperi & effraenes: aduersus hostes ex conflictu percepto ignaui ac timidi. Nihil uero melius Antonii ac Caesaris se res habebant: qui necessario utebantur (ut aiunt) foro: & ex castrorum concauitate asperrimam hyemem expectabant. Paludibus enim impliciti praeterea post pugnam autumnalibus pluuiis copiosi limo omnia contubernia impleuerant: aquaque quae ex frigore in glaciem densabatur: Dum hoc in statu sese utrique habent: de clade pelago accepta nuntius in castris Caesaris refert. Plures etenim copiae militum quae ex italia Caesari ducebantur a nauibus Bruti assumptae sunt. Horum pauci hostes effugientes ex fame uela rudentesque mandentes superstites tamen fuerunt. Haec audientes Caesar & Antonius festinauerunt rem ferro decerni antequam Brutus uictoriam praesentiret. Eadem namque die obtingit: ut terrestris pugna commissa fuerit atque naualis. Verum quodam ex casu magis quam ignaui eorum quod nauibus praesidebant ignorauit Brutus uictoriam partam: cum iam uiginti dies abiissent. Non enim pugnam conseruisset secundam: cum per multum tempus res necessarias pro castris reparauisset. Praeterea ipse in locorum opportunitate tenebat exercitum: hyemis expers nec facile hostibus inuadendus: uicisse mari uicisse etiam continenti ad spem magnam Bruti dignitatem eleuauisset. Sed cum res ut uidetur iam a multis regendae non essent: sed ad monarchiam aspiceret Deus: & mutare & abducere cuncta quae uelit potes: Bruto fortunam hanc laetam abstulit: licet iam iam ita propinqua foret: ut eum uix latuerit. Ea namque die quae pugnam praecessit: ferme sub noctem Clodius quidam sponte e castris hostium ad Brutum uenit: nuntians quod quia sensisset Caesar classem ab hostibus superatam pugnare festinat. Quae cum dixisset: hic uir fidem non habuit: nec ad conspectum Bruti accessit: omnino spreus seu quod uerum nihil audisset seu quod ob gratiam falsa nuntiaret. Verum in ea nocte dicunt terram illam imaginem Bruto apparuisse: quae cum eandem faciem repraesentasset: nihil dixisse: sed mox abiisse dicitur. Publius Volunius uir philosophus: qui ex initio Bruto commilitauerat: hoc non commemorat signum: sed aquilam primam apud plenam conspectam fuisse refert: & ex tribunis militaribus quendam repente brachium mira suauitate rosei odoris manans ostendisse: quod cum plures absterfissent nihil deliisse. Duas etiam refert aquilas in medio utriusque exercitus spacio ante praedium congressas simul pugnauisse: quas cum uidisset omnes in praedium profectas: silentium ambo castra tenuerunt: permagnum & incredibile ferme cessisse tamen aquilam e partibus Bruti profectam atque fuisse narrat. Praeterea Ethiops uulgo sese ostendit: qui apertis castrorum portis aquilam ferenti obuiam factus a militibus auguria captiuis gladio caesus est. Brutus acie educta cum eam ex opposito hostium

statuisset: permultum spatium immoratus est. Nam suspiciones multæ & indicia quædam disponenti exercitum a quibusdam præbita. Præterea egtes uidebat pugnae initium haud auide inire: sed continuo operam peditum expectare: deinde uir quædam bellicosus & haftenus maxime fortitudine sua celebris iuxta Brutum ex equo descendens defecit ad hostes. Camulatus is uocabatur: quem cum uideret Brutus abeuntem: grauissime indoluit partim ob iracundiam partim ob maioris mutationis conditionisq; metum. Circa horam deinde nonam inclinante iam sole aduersus hostes Brutus mouit castra: quæ ea militum parte quam ducebat ipse uicit urgens sinistram hostium cornu: quod irruenti sibi cedebat. Equites enim corroborati una cum peditatu hostes uel repulere. Altero uero cornu ne ambiret ducibus ipsam in hostes adducenibus quæ numero erat breuius, per medium scissum est. Unde inualidius factum aduersariis minime obstitit: sed primum aufugit. Tum hostes illud feriendo persecuti pertinacissime Brutum circumdederunt. Sed ipse quotquot opera uel imperatoriae uel militaris uirtutis & manu & mente in re tam graui atque piculosa tum ostendit. Sed quæ priore pugna sibi profuerat: in hac eum offendit. Tum enim quicumque ex hostibus uicti erant: confestim perditum fuere: præterea e militibus Cassii fugatis pauci caesi. Qui uero euaserunt antequam conflictus undique fieret: reliquam exercitus partem tumultus atque timoris repleuerunt. In hoc autem proelio præter cæteros, M. Catonis filius inter optimos ac generosos iuuenes pugnas defessus haud fugit siue cessit: sed strenua manu usus dicens quæ esset & sese a patre denominans in plurimis caesorum corporibus cecidi. Ceciderunt & aliorum fortissimi Bruti gratia omnia piculo sese obiciētes. Inter bruti domesticos erat uir quædam optimus nomine Lucilius: hic barbaros quosdam egtes uidens in persequendo aliorum nullam rationem habere: sed in solum Brutum cum magno impetu ferri: statuit piculo suo quæ primum se illis obicere: omissus ergo ab ipsis paucum cum iterum coram adesset: se inquit Brutum esse: Credidere illi: quoniam orabat is ut ad Antonium seipsum adduceret. Nam Cæsarem extimescebat: in Antonio uero spem lætam habebat: cum illi uirum complexi & admiranda quadam felicitate se frui existimantes nocte iam imminente ad Antonium illum ducunt: præmittentes e suis quosdam quæ hæc Antonio nunciaret. His lætatus Antonius obuiam fit adducenibus uirum: nonnulli et aliorum audientes Brutum uiuum haberi ducunt: percurrerunt. Si fortunæ casum miserabant: alii dignitatis suæ ipsum arguebant: qui uendi cupiditate barbarorum quædam se fecisset. Cum appropinquasset: substitit Antonius mentem uoluens qualiter Brutum recipere oporteret. Lucilius igitur ductus Antonio perniciem fidens: Marcum inquit Brutum o Antonio nemo cepit: absitque ut ipsum quisque capiat hostis: ne fortuna tantæ uirtutis uictrix sit: sed ille aut uiuus inueniet: aut mortuus digne seipso usus. Ego milites decipiens ad te ueni ob hoc nihil pati abnuens intolerabile. Hæc locuto Lucilio exterritis omnibus Antonius ad eos qui ipsum adduxerant uersus: Nempe o com milites hunc errorem grauiter fertis: eludi existimantes: sed scitote meliorem uos uenationem adeptos. Dum enim hostem quaeritis: amicum nobis adducitis. Viuo quidem Bruto per deos ignoro qua in re uter: his amicis utinam magis quam hostibus potiar. Cum hæc dixisset Antonius: Lucilius amplexus tunc illum quædam ex familiaribus commendauit. Postea uero illo in omnia fido atque diligentissimo continuo usus est. Cæterum pertransiens Brutus rupem quædam arboribus densam atque præruptam iam nocte obscura haud multum processit: sed in loco concavo & præ magnam petram habente sedens presentibus paucis & amicorum & ductorum exercitus & primum ad caelum stellis ornatum inspiciens duos locutus est uersus: quorum alterum Volunius scripsit: ista iouem haud lateant: quicumque horum est causa malorum. Versum alium se oblitum fuisse commemorat. Paulopost peracta pugna Brutus inter comites cæteros amissos quælibet nominans maxime in Flauio atque Labeonis mentionem suspirauit. Erat Labeo ipsius legatus: Flauius opificum præfectus. Interea e proximis quidam sitiens cum Brutum aspiceret simili auiditate detentum galleam accepit: & ad fluuium currit. Sed strepitu e parte altera facto Volunius speculatum accessit & cum eo Dardanus scutifer. Hi post paucum regressi de potu pconctant. Ad quæ modeste nimis subridens Brutus: Volunio inquit absorbitus est: sed uobis aliis afferretur. Idem igitur destinatus ferme comprehensus ab hostibus sauius uix euasit. Existimanti Bruto non multos in certamine cecidisse pollicitus est Statilius id per hostes uadentem se sciturum. Alias enim fas non erat eorum castra conspiceret. Facem accensam igitur hic eleuaturum se si euasos a caede inueniret: reditu promisso eo profectus est. Cum ergo in castra peruertum esset: facemque eleuata plurimam horam terente Statilio: inquit Brutus: si uiuit Statilius ueniet. Obtigit autem ut cum rediret: in hostes incidere periretque. Cæterum nocte procedente Brutus accubans ut sedentem tulerat casus: ad clitum eius familiarem alloquitur. Quot tacente atque allachrymante Dardanum scutiferum ad se ducens sermonem quendam priuatim cum ipso agit. Tandem Volunium ipsum graue quibusdam orationibus exemplisque comonefaciens orat ut manu enses uulneri adaptaret simulque impelleret. Sed Volunius id ab animo Bruti euellere tentauit: cæterique haud dissimiliter id conati sunt. Verge dicente quodam ex primis manere non oportere: sed fugere: surgens Brutus: nempe inquit fugiendum est non pedibus sed manibus deinde dexteram cuiuslibet superimponens iocunde nimium se lætari inquit gaudio summo: quæ amicorum suorum nemo sibi meritus erat fortunam uero patriæ accusare. Se quippe ipsum magis beatum existimare quam uictores suos: neque heri tantummodo neque ante: sed nunc uirtutis gloriam relinquentem quam nec armis nec potentia relinquunt illi qui uincunt. Iudicio namque meo uiros iustos iniqui & optimos pessimi perdunt & præter leges fasque dominant. Hic eos obtestans obsecransque: ut salutem ipsorum curent: cum duobus illorum aut tribus longius recessit. In his fuit & Strato in facultate rhetoricæ quondam domesticus. Hinc Stratonem Brutus apud sese constituens ac enses nudum ambabus manibus super capulo erigens: cuspidi incubuit uitamque finiuit. Sed aliquid dicunt Stratonem ualidissimis Bruti precibus oculos aliorum inflexum enses sibi subiecisse: Brutum uero impetu pectus præbentem uiribus propriis usum quæ primum obiisse. Stratonem hinc Messala bruti beniuolus cum postea caesa

COMPARATIO DIONIS AD BRVTVM

ri esset conciliatus in praesentiam aegit: Lachrymas enim o Caesar inquit: hic est qui meo bruto gratias ex-
tremas subministravit. Quare Caesar ipsum suscepit: eumque in laboribus socium habuit. Deinde in agonibus
apud actium ex optimis graecis unum & ipsum duxit. Messalam etiam dicunt postea a Caesare laudatum
quod licet in campis philippis Bruti gratia accerrimus hostis sibi fuisset: in actio tamen promptissimum sese
praebuit. Ad quae & ille respondisse fertur: Ego tibi o Caesar semper melioris atque iustioris partis honorisque
fui. Caeterum Antonius Brutum defunctum inueniens: corpus ipsius in preciosissima suae uestium iussit in-
uolui. Hanc uestem purpuream cum deinde furto ablatam cognouisset: furem occidit. Reliquias uero ad
matrem Bruti Seruiliam misit & uxorem Portiam. Nicolaus philosophus & Valerius Maximus narrat:
cum mori statuisset: & nemo amicorum assentiebat: immo diligenti cura id prohibebant: ex igne ardentes pru-
nas arripuisse atque bibisse: deinde os claudentem sic uitam extinxisse. Atque epistola quaedam Bruti inuenitur
aduersus necessarios conquerentes atque lamentantis: quae ab ipsis Portia ita neglecta fuisset: ut ex morbo uitam
finire magis elegisset. Videat igitur Nicolaus tempus ignorauisse postquam & passionem mulieris & affectum &
modum necis subintelligere praebuit epistola: si epistolam uere Bruti fuisse dicimus.

COMPARATIO DIONIS AD BRVTVM.

HIS Itaque hominibus cum multa bonorum adsint genera: illud quod inter primates amplis-
simum minimas per occasiones facti sunt Dionis pulcherrimum extat. Neminem enim habet
qui ullam rerum ab eo gestarum partem sibi uedicet: sicuti Brutus Cassium qui uir licet
in uirtute gloriae haud similem meruerit existimationem: ad bellum tum audacia: forti-
tudine tum etiam gerendo non minora profecto momenta praebuit. Quippe cum non
nulli sint qui totius exordium operis adscribant: & hunc ipsum suscepti contra Caesarem consi-
lii ducem asserant. Dion uero sicut arma naues militaremue potentiam: ita & amicos & socios & ad rem
peragendam adiutores ipse uideat ab se comparasse. Nec uero Dion uti Brutus ex bello rebusque gerendis ul-
las habuit opes aut potestatem: caeterum proprias ipse bello facultates attulit: quem exilio comitatum habe-
bat ad liberandorum ciuium usum erogans. Praeterea Brutus & Cassius cum patria eiectione Roma tutum age-
re nequiret ocium. Quinimmo capitali damnati crimine a persequentibus peterentur: ad bellum necessa-
rio confugere: & seruanda armis corpora commendantes: pro se magis quam ciuibus pericula subire. Dion au-
tem cum securiorem ac iocundiorum exulans quam qui extorrem illum fecerat tyrannus uitam degeret: in tan-
ta discrimina pro Sicilia salute se ultro coniecit. Haud certe Syracusis atque Romanis par fuit. Illis ut ab Dio-
nysio his ut a Caesare absoluerentur. Ille enim se tyrannum esse non inficiebatur: & Siciliam infinitis iam
refererat malis. Caesaris uero potentia dum constituebatur: quidem non modicas aduersantibus turbas atque
molestias praebuit. Postquam uictis suscepta est: nomen & opinio dumtaxat apparuit. Nullum ex ea crudele faci-
nus nullum denique tyranicum extitit: sed rebus signari indigentibus principatu se clementissimum quasi
medicum a numine datum ostendit. Quapropter Romanus continuo populus adeo Caesarem affectauit
ut infestus & inexorabilis illis fuerit interfectores. At Dionem uel hinc maxime ciues: quae e Syracusis eua-
sisse Dionysium sinisset: & prioris sepulchrum tyranni funditus non euerisset: incusarunt. In re igitur bel-
lica Diona inculpandum fuisse imperatorem liquet. Rebus enim quascumque uoluit optime functus est: quae ab
aliis infeliciter gesta sunt recuperans: meliorem in statum constituit. Brutus cum de summa rei postremo
decertaret: neque prudenter iniisse neque re postea male gesta rectum comperisse remedium uidetur: & fracto
animo spem prorsus abiecit. Haec quantum Pompeius ipse contra fortunam audentior iit: & quod maius
maiusque est: ingens sibi spes restabat in armis: & omnem maritimam oram classe uictor constanter obti-
nebat. Maximum Bruto crimen obiciunt: quod cum caesaris gratia conseruatus: in super quoscumque uellet ex
captis conseruasset: eiusque non solum amicus existimatus uerum etiam pluribus antepositus foret: ipsius cor-
pus confoderit. Hoc aduersus Dionem dicere nemo poterit. Verum e contra Dionis sic namque amicitia &
propinquitate coniunctus res illius administrabat unaque tuebatur. Patria uero eiectione & in re laceffit uxore
ria: bonis insuper spoliatus manifestum instituit bellum: iure legitimo indictum. Sane istuc ipsum primum
modo se habet opposito. Quod enim uiris maximam cedit in laudem: id sincerum purumue consecutus est
Brutus. Nam cum nulla in re caesarem priuatim insimularet: pro communi libertate picula tanta suscepit
At Dion nisi mala ipsa pertulisset: nullum profecto bellum intulisset. Quod platonice declaratur epistolis
quibus perspicuum est eum ab regno non discedentem sed reiectum destruxisse Dionysium. Rursus Brutus
cum hostis caesari & aduersarius esset: quid Pompeio etiam conciliauit: nisi bonum publicum utilitasque com-
munis: ut qui unico amoris & odii termino ipsa uidelicet iusticia uteretur: Dion ad gratiam per multa Dio-
nysio ministrabat: quoniam constans illi permanebat. Caeterum fide sibi detractata per iracundiam bellige-
rauit. Quocirca nec id uniuersi quidem credidere familiare eum quamprimum Dionysium expulisset: re-
gnum sibi minime stabiliturum: cum per mansuetius tyrannide nomen ciues subduxisset. De Bruto autem
& ipsi dictabant inimici solum ex conspiratoribus caesaris ab initio usque in rerum exitum unicum sibi pro-
posuisse signum & rectis intendisse studiis: ut solitam Populi Romani rempublicam restitueret. Praeterea con-
tra Dionysium ac Caesarem haud simile profecto certamen extitit. Nam qui Dionysium non floccifere-
rit: neminem uel ex eius aequalibus fuisse constat: quod plurimum per ebrietates aleas scortaque temporis exi-
gebat. Ad Caesaris uero perniciem mentem adiecisset: nec illius potentiam uires ac fortunam expauisset: cu-
ius etiam nomen ipsos Parthorum & indorum reges somnum capere non sinebat. Id animi natura praer-
stantissimi fuit qui per metum nihil ex propria summitteret excellentia. Eapropter cum primum in Sici-
lia conspectus est. Dion: non pauca hominum milia contra Dionysium confluxere. Caesaris autem uel ca-

dentis gloria amicos erexit. Quique illius functus est nomine ex imbelli porro adolescente per id adeo in sublime peruectus est: ut princeps confestim Romanorum factus aduersum Antonii vires & inimicitiam quasi quoddam auxiliare medicamentum fuerit adhibitus. Dicit quispiam: per ingentia Dion Certamina tyrannum extrusit: Cæsarem Brutus nudum ac nullis munitum præsiidiis interfecit. Hoc ipsum excellentis industriæ & imperatoriæ uirtutis opus extitit: Virum tanta circumspectum potentia inobleratum nudumue deprehendere. Nec enim illum repente solus aut cum paucis inuadens occidit: ex quibus eum nemo fefellit. Aut enim illico delegit optimos: aut fidos sibi deligens strenuos effecit. Dion uero siue male iudicari nefariis sese credidit: siue dum utitur tales eos ex bonis redidit quorum neutrum ad prudẽtem certe attinet. Eum quoque Plato uehementer increpat: quod tales sibi delegerit amicos: ab quibus in perniciem datus sit. Cæso dione nullus ei ultor apparuit. Brutum hostis etiã Antonius honorifice sepulturæ mandauit. Cæsar suos illi conseruauit honores. Mediolani namque cisalpinæ Galliæ urbis ærea illius stabat imago. Hanc posteriori tempore Cæsar Bruto perquãsimilem generosissime laboratam conspicatus præteruectus est paululum. Deinde subsistens auscultantibus multis: Cum principes accersisset, Fidisfragam sese illorum ciuitatem deprehendisse dixit: Quæ se penes suum teneret hostem. Initio quidẽ (ut par erat) inficiabantur: seque inuicem intuentes quẽnam diceret percontabantur. Conuersus ad statuam Cæsar uultu contracto: nonne iste inquit interdũ hic manet hostis. Maiore rursus stupore perculsi conticuerunt. Cæsar subridens Gallos collaudauit: quod amicis & præter fortunas cõstantes adessent: & ut statua eodem in loco permaneret: imperauit.

DEMOSTHENIS VIRI ILLUSTRIS VITA EX PLVTARCHO GRAECO IN LATINVM PER LEONARDVM ARETINVM VERSA.

DEMOSTHENIS PATER DEMOSTHENES (VT THEOPOMPVS HISTORICUS tradit) i primis honestus ac pbus uir fuit. Cognominatus ẽ aut Macheropius ab officina gladiatorum: quã Athenis egregiam multisq; artificibus seruis istructam habebat. Quæ uero de matre eius dixit Eschines ex Gilone quodam ob proditionem ex Athẽis pulso & Barbara muliere natam fuisse: ea nescimus utrum ad ueritatem uel ad falsam calumniam orator obiecerit. Relictus autem a patre septem annorum abundante patrimonio (parum enim aberat a. xv. talentis) tutoribus male administrantibus cũ partim subriperet eius bona: partim negligerent: nec præceptoribus pueri saluarium persoluere curarent: non solum in patrimonio cladem accepit: uerum etiam liberalibus artibus quẽadmodum decebat imbui non potuit. Accedebat ad hæc imbecillitas corporis: quam uerita mater ipsum onerari laboribus nõ permittebat: nec pedagogi cogere ac uiafferre audebant. Erat enim ab initio tenui ualitudine: & ex hoc batali cognomentũ: quod aduersarii in eius contumeliam frequenter usurpant: a pueris illi inditum est. Fuit aut Batalus tibicinis nomẽ: in quẽ ob ifractũ ac distortum corpus Aristophanes poeta uersus perscripsit. Alii poetam lasciuorum carminum fuisse Batalum tradunt. Videtur insuper quædam ex his corporis partibus quæ honeste nominari nõ possunt: tũc apud atticos Batalus appellata. Argas uero: nam hoc etiam cognomẽtum fuisse Demostheni traditur: aut ex feritate morum illi inditum est: quod augure nonnulli poetæ Argam Apellat: uel ex duritia sermonis per quam non mediocriter auditores obtundebat. Est enim Argas nomen latoris legum malarum quidẽ ac durarum. Ad oratoriam uero facultatem per hũc modum applicuisse animũ Demosthenes traditur. Callistrato oratore causam Oropi acturo permagna erat hominum expectatio: cum propter oratoris famam tunc maxime florentem: tum propter iudicium rei per id tempus satis uulgatæ. Cum itaque magistri & pedagogi affore statuisent: postulauit Demosthenes a pedagogo suo: ut una secum duceretur. Ille habens cum publicis ministris qui iudicia aperiebant familiaritatem: locum facile obtinuit: in quo puer clam collocatus sedens audiret. Cũq; ea die Callistratus egregiæ orasset: magnamq; præbuisset admirationem sui: gloriam eius Demosthenes adamauit: utpote quem uidebat magna hominum multitudine comitate inter ingentes appalatus magnis cum laudibus domum reduci. Admirabatur itaq; illũ Demosthenes: sed multo magis orationis uim potestatemq; admirabatur: ob quam omnia pfici ac mitigari posse cernebat. Quare omissis Cæteris disciplinis ad unum sese ipsum comparauit atq; exercuit: ut dicẽdi facultatẽ nancisceretur. Et ad eam quidem rem præceptorem habuit. Iseum: quanquam floret tunc maxime Isocrates siue ut quidem aiunt mercedem præstare Isocrati non ualens: erat enim præcium decem minarum: siue quod Isei sermonem ut efficaciorẽ cautioremque magis probauit. Hermippus tamen scribit se in commentaria quædam sine auctore incidisse: in quibus scriptum erat Demosthenem fuisse auditorem platonis: magnamque exinde utilitatem ad dicendum suscepisse. Refert etiam Ctesebium apud Galliam Syracusanum & quosdam alios dixisse. Isocratis & Alchidamantis artes clam habuisse. Demosthenem ac didicisse. Ut igitur per ætatem licuit: Tutoribus suis diem dixit: Multaque in eos uarie subterfugientes scribẽs & se in his rebus exercens: Tandem non sine periculo & industria superauit: A quibus quãq; exigere quantum sibi subreptum erat non potuit: Tamen id assecutus est: ut audaciam indicendo & consuetudinem nactus: gustata causarum orandarum dulcedine famæ ac potentia: statuerit prodire in medium: & ad rei publica certamina se conferre. Et quemadmodum Orcomenium Laomedonta scribunt ob uitandum splenis morbum ex consilio medicorum longissimis cursibus uti consuesse: atque exinde habitum currẽdi nactum post recuperatã ualitudinem certaminibus intendisse: Cæterosque uelocitate currẽdi superasse: sic Demostheni euenit: primo necessitate recuperandi patrimoni ad dicendum uenisse: atq; ex hoc peritiam nacto in reip. curriculum tanq; certaminibus quibusdã cæteros anteisse. Atq; ab initio populũ alloquẽs

DEMOSTHENIS

turbas strepitumque concionum ferre non poterat: spernebaturque ab auditoribus: quod eius oratio confusa circuitibus & superfluis argumentis elaborata uidebatur. Voce præterea & lingua laborabat: ob quod non modicoriter turbabatur oratio: nec mens eius intelligi poterat. Cum itaque desperatione quodam hæc rex mærens in Pyreum secessisset: increpitus est uehementer a Thnasio Ennomio tunc admodum sene: quod cum eius sermo perlimilis esset Pericli: seipsum perderet ob ignauiam atque securdiam: nec strepitus concionum præferre auderet: neque corpus ad certamina præpararet: sed mollicie quadam animi seipsum abiiceret. Rursus igitur orare aggressus cum apud populum concidisset: & confusus domum abiret: assecutus est eum Satyrus Histrion: apud quem cum de suo casu (erat enim illi cum Demosthene familiares) grauiter quereret: quod sibi maxime omnium diligentiam tempusque adhibenti & quasi omnes uires corporis in eo studio consumenti soli eueniret ut apud populum nullam in dicendo gratiam assequeret: nautis & indoctis hominibus aures & silentium a populo præstari: se uero reici ac repelli: pollicitus est illi Satyrus (si modo aliqua sibi Euripidis aut Sophoclis carmina pronuntiare uellet) se medicinam adhibiturum. Quod cum Demostheni placeret & faceret: sic uocem eius & actionem Satyrus emendauit formauitque: ut non prior Demosthenes sed alter uideretur. Intelligens ergo quantum gratiæ & ornatus pronuntiatio apta locutioni afferret: subterraneum locum qui usque ad nostram extat ætatem sibi ædificauit: in quem per dies singulos descendens gestum ac motum corporis fingebat: uocemque exercitabat. Sæpe etiam duos uel tres menses continuos domi inclusus non cessabat: abrasa parte capitis: ut exeundi facultatem sibi ipsi præperet sermones insuper & negocia foris agitata ad studium referebat: confestim siquidem domum rediens & in subterraneum descendens res ipsas recitabat: & rationes cur ita fecisset adiungebat: Sermones et repetens sententiis locisque non sine magnis mutationibus transformabat. Atque ex hoc putatus est non multum natura & ingenio sed labore & exercitatione ualere. Huius rei signum uidebatur: quod non facile reperiebatur quod Demosthenem ex tempore dicentem audisset: quem et sæpe a populo nomine compellatum cum sederet in concione assurgere noluisse constabat: nisi rem de qua dicturus erat iam antea cogitasset. Quod & alii quidam tunc clari uiri irridebant: & Pyreas aliquando inquit Demosthenis enthymemata lucernam olere. Et huic quod non sine amara cauillatione Demosthenes respondit: non eandem sibi & illi lucernam constare. Aliis uero non penitus insitabatur: sed nec omnino scripta nec omnino non scripta ab se dici asseuerabat. Atqui populari hominem esse ostendit dicendi studiosum. Gratia enim placendi & inseruendi populo eloquentiam comparari. Negligere autem studium eloquentiæ eorum esse: qui dominari populo querunt. Non enim suadendo: sed cogendo per uim operam dare. Timidum autem fuisse Demosthenem in dicendo ex tempore illo quoque probatur: quod Demades orator sæpe ex tempore assurgens demostheni indigenti opitulatus est. Demosthenes autem illi nunquam. Quomodo igitur dicet quispiam? Eschines audacissimum in dicendo fuisse demosthenem affirmat. Quomodo Pythoni byzantio aduersus Athenienses inuecto solus respondit? Quomodo aduersus Lamachum mirrenum laudes Alexandri & Philippi quas scripserat Olympiæ recitantem: & in eis multa contra Thebanos & Olinthios dicentem: assurgens & quanta bona Thebani & Calcidenses Græciæ fecissent ex historia & probationibus ostendens: & contra quorum malorum causa fuissent assentatores Macedonibus blandientes subiungens: sic tandem audientes commouit: ut Lamachus ipse obtimorem clam aufugeret. Sed uidetur hic uir morem Periclis in hac parte imitatus non faciliter nec de omni re ad dicendum profuuisse sed maturitatem quandam: ut auctoritatem tueretur obseruasse: & ob hoc non temere fortunæ & temporis existimationem suam committere uoluisset. Nam audaciæ quidem plus habuit quam scripta eius ostendant: ut Eratosthenes & demetrius Phalereus & comici quidam probare uidentur: quorum Eratosthenes tradit ipsum in dicendo nonnunquam ueluti furore quodam correptum debachasse demetrius autem quodam loco imane illud iusiurandum iurasset dicit per terram per fontes per amnes per undas fluentes. Comitorum uero quidam ropoperitram ipsum nominat. Alius sic recepisse eum ut accepisse cauillatus in demosthene: quod hoc uerbo usus sit frequentius: cum de Holoneso consultaretur: quam non capiendam sed recipiendam esse a philippo suadebat. Omnes sui temporis oratores sine controuersia superauit: præter unum demadem: quem naturali ingenio fractum insuperabilem fuisse & præstitisse demostheni omnes fatebantur. Aristochius in historia rettulit quoddam Theophrasti iudicium de oratoribus. dicit enim Theophrastum rogatum qualis sibi orator demosthenes uideretur: respondisse dignum ciuitate Athenarum sibi uideri: subinde qualis demades interrogatum respondisse: supra ciuitatem. Idem philosophus scribit Polientum sphictium unum ex his qui tunc in re publica uersabantur solitum esse dicere: maximum fuisse oratorem demosthenem: sed plurimum uim in dicendo Phocionem habuisse: multas eum sententias paucis uerbis complecti solitum. Quinetiam ipsum Demosthenem quotiens assurgebat Phocion ab eo dissentiens familiaribus dicere consueuisse uerborum eius securum assurgere. Hoc tamen incertum est: utrum ad uim dicendi uel ad integritatem uitæ & auctoritatem Phocionis demosthenes referebat. Plærumque enim probatus uir & fidem apud populum habens uno uerbo uel nutu longas aliorum orationes exuperat. Aduersus impedimenta quibus laborasse Demosthenem supradiximus: hæc: ut Phalereus Demetrius scribit: remedia adhibuit. Refert enim se a Demosthene ipso iam sene audiuisse hæsitantiam linguæ coniectis in ore lapillis. emendasse: uocem autem curando scandendo interpronuntiandum exercuisse habuisse domi magnum speculum ad quod seipsum uidens gestum formaret. Dicitur confugienti ad se cuidam narrantique plagas accepisse: cum patrocinium eius imploraret: respondisse. At enim ex his quæ tu narras: nihil perpeffus es. Quod cum ille altiori uoce & indignatione quadam magis asseueraret: putauit Demosthenes hoc ad fidem faciendam plurimum attinere: & multitudinis quidem eius pronuntiatio uehementer placebat: politioribus autem hominibus fingentem quoddam lene ingenerosumque uidebatur: ex quorum numero Demetrius Phalereus est. Refert Hermippus cum esset

quæsitum ab Esio de superioribus oratoribus & qui suæ ætatis fuissent: quid ipse sentiret: dixisse admira-
 bilem in illis ornatum maiestatemque dicendi: cum ad populum loquerent fuisset: scripta tamen demosthe-
 nis multum cæteris antecellere. Quanquam uero ex lectione orationum suarum durus quod & austerus Demosthenes
 uideatur: tamen: & ioco nonnunquam usus est: ueluti aduersus Demadem cum ille dixisset: me Demosthenes sus Mi-
 nerua: At ista inquit Minerua nup in adulterio deprensâ fuit. Rursus aduersum quendam ferreum nomine qui de
 furto suspectus erat: cum ille uigilias & lucubrationes Demosthenis in iurgio carperet: Scio inquit Demosthe-
 nes tibi molestum fuisse: quod ego lucernam per noctem habuerim. Vos autem uiri Athenienses nolite iam admirari pluri-
 ma furta in hac urbe committi: cum fures quod ferreos: parietes uero luteos habeamus. Sed hæc licet plura in hoc
 genere possumus referre: omittamus. Reliquos autem eius mores ex rebus gestis contemplerur. Contulit se
 ad rem publicam sub tempore phocæis belli: ut & ipse dicit: & ex philippicis orationibus deprehendi potest. Constat
 autem duos supra. xxx. natum annos fuisse quando Mediâ accusauit: quo tempore nec potentiam nec auctoritatem aliquam
 in re publica habebat. Idque ut credo ueritus: pecunia accepta ab accusatiõe destitit. Neque enim benignitate aut magni-
 tudine animi iniuriam contempsit: cum esset pertinax & pronus ad ulciscendum: sed cum uideret non esse poten-
 tiæ suæ uigæ diuitiis eloquentia & amicorum copia suffultum euertere: concessit mediatorum precibus. Nam pec-
 unia illa quam ob deserendam causam accepit: non mihi satis ualuisse uideatur ad acerbitatem eius obtundendam: si supe-
 rare posse credisset. Nactus autem in re publica materiam uberem & honestam per grecorum libertate aduersus philippum: &
 in ea præclare decertans: confestim nomen & gloriam assecutus est: Nec solum ut desertus uerum et ut fortis uir
 circumspectebatur: ut admiraret ipsum grecia: obseruaret persarum rex: plurimus apud philippum sermo esset:
 confiterentur aduersarii sibi aduersus præclarum uirum esse certamen. Talia enim Eschines & Hyperides de
 illo dixerunt. Itaque discernere eandem non ualeo: qua ratione motus scribat Theopompus mutabilis & inconstans
 animi Demosthenem fuisse: nec eisdem rebus neque eisdem hominibus satis longum tempus uti potuisse.
 Constat enim quas rei publicæ partes ab initio suscepit: in eis usque ad finem constantissime perseverasse: nec solum
 in uita non mutatum: sed ipsam uitam ne mutaretur abiecit. Non enim ut demades qui mutationem suam in
 re publica excusans: dixit se sibi quidem ipsi contraria sæpe dixisse: reipublicæ autem nunquam. Nec ut Melanopus qui aduersus
 Callistratum rem gerens: sæpe uictus pecunia dicere solebat ad populum: uir sane inimicus est mihi: tamen
 reipublicæ uincat utilitas. Sed ut Nicodemus Messenius qui Cassandro prius fauens deinde cum demetrio senti-
 ens: non inquit se contraria dicere: sed idem semper uictoribus scilicet parere utilius esse: sic Demostheni licet
 dicere. Non enim uerbum nec actionem unquam deflexit: sed in uno atque eodem limite usque ad finem perseverauit: Pa-
 netius philosophus ostendit ex Demosthenis orationibus plerasque ita esse scriptas: quasi sola honestas per
 se ipsam sit expetenda: ut contra Eschinem per Ctesiphontem: ut contra Aristocratem. Ut de immunitate aduersus
 Leptinem: ut in philippicis quibusdam: in quibus omnibus non ad uoluptatem aut utilitatem ciues hortatur: sed ubique se-
 curitati & saluti honestatem & gloriam anteponit: Quod si generositati eius in dicendo & proposito in re publica
 uirtus bellica & incorrupta actio respondisset: non cum Miricleo & Poliencto & Hyperide: sed cum Cimo-
 ne & Tucydide & Pericle foret merito collocandus. Nam Phocion quidem unus ex iis qui temporibus De-
 mosthenis fuit: licet non probatam rei publicæ partem secutus: sed ad Macedones inclinari uisus: tamen per fortitudinem ac
 iusticiam nihilo inferior habitus est Ephialto aut Cimone aut Aristide. Sed Demosthenes ipse nec bello
 fortis nec aduersus corruptelas pecuniarum omnino purus erat: sed a Philippo quidem non accipiebat: a
 rege autem persarum accipiebat. Itaque laudare maiorum facta poterat: sed nequaquam imitari. Cum oratores
 quidem sui temporis uno phocione excepto non solum eloquentia sed uita quoque superauit. Videtur autem
 Demosthenes magnam semper fiducia in concionibus fractus libertatem reprehendendi maxime omnium
 exercuisse. Scribit uero Theopompus iussisse aliquando Atheniensem populum Demosthenem: ut quendam
 accusaret: At illum recusasse. Ut ergo aduersus eum reclamatio populi quemadmodum consuevit facta est:
 surrexit Demosthenes & inquit: Vos me uiri Athenienses consultorem habetis etiam inuiti: Calumniato-
 rem uero nec si uelitis quidem. Præcipui potentatus eius actio in re publica fuit: cum Antiphodem a populo de-
 misum ipse persecutus cepit: & consilio Ariopagi iudicandum tradidit. Nec ueritus est quod populum in hoc
 offenderet: sed ipsum conuincens promississe Philippo naualia incensurum: summo supplicio ut afficeretur
 obtinuit. Dicitur orationem illam qua Apollodorus contra Thimotheum usus eum damnari fecit: Demo-
 sthenes scripsisse: quemadmodum alias orationes Phormioni & Stephanio subministravit. Pro quibus me-
 rito infamiam subiit cum ueluti ex gladiatoria taberna uendere pugiones: quibus se inuicem confoderent
 aduersarii: uisus sit. De publicis quoque orationibus illa quæ est in Androtionem: item quæ in Tinocratem
 & in Aristocratem aliis sunt scriptæ. Ipse nondum per id tempus ad rem publicam se contulerat. Videatur enim. xxvii.
 aut. xxviii. suæ ætatis anno orationes edidisse. Nam quæ est aduersus Aristogitonem ipse orauit: & quæ est
 aduersus Leptinem de immunitate: ad quam actionem descendit gratia Ctesippi Cabriæ filii: ut ipse idem affir-
 mat: matrem pueri (ut quidam tradunt) sibi desponsatam: non tamen eam uxorem habuit: sed cuidam Samiæ
 se coniunxit: ut Demetrius Magnesiensis in synonymis scribit. Nam oratio illa quæ est contra Eschinem falsæ
 legationis: incertum est an orata unquam fuerit. Quanquam asserat idomeneus a. xxx. dicitur absolutum fuisse Es-
 chinem. Sed non uidetur id uerum: ut ex utriusque orationibus in causa Ctesiphontis scriptis coniectari licet:
 in quibus nulla mentio huius iudicii neque clare neque obscure habita est. Sed hæc alii solertius diiudicabunt
 Propositum autem Demosthenis in re publica etiam in pace prospicax erat omnibus Philippi conatibus præ-
 cipue aduersari. Cuncta enim eius coepta patefaciens ac redarguens: mentes Atheniensium in regem accen-
 debat. Quare apud Philippum magnus erat de Demosthene sermo: & quando unus ex decem legatis in
 Macedonia peruenit: licet singulos audiret Philippus: tamen: maiori cum apparatu & diligentia Demosthe-

DEMOSTHENIS

ni respondit. In aliis autem honoribus non similiter eum prætulit: sed Eschinem & Philocratem magis cõplexus est. Itaq; laudantibus postea illis Philippum ut eloquentissimũ & pulcherrimũ ac festiuũ & promptũ ad potũ: coactus est Demosthenes cauillari: q; partĩ sophistæ partĩ mulieris: partĩ spõgiæ huiusmõĩ laudes eẽnt: iperitoris uero nulla ĩ eis eẽt cõmendatio. Sed cũ ad bellum res iclinasset: Philippo gescere nequeunt: Atheniẽsibus uero ĩ demosthenẽ iritatis primo ĩ Eubœam p tyrãnos philippo summissam Athenienses cõcitauerit: quo illi transeuntes macedones expulerunt. Deĩde bizantiis & pnithiis a macedonibus p id tempus laceffitũ auxiliũ ferre persuasit: oblitterata memoria eorũ quæ bello sociali utraq; ciuitas gesserat: post hæc ipse legatus abiens monẽdo & cohortãdo oẽs ferme græcas ciuitates in philippũ conuertit: ut foret numerus copiã peditum quidẽ. xv. eqtũ uero duorũ miliũ absq; urbanis copiis & stipendiõrũ conductis militibus promptissima cõtributio. Eiecta igit Græcia ad futurũ belli exitũ Eubœa Achaia Corintho Megaris Leucadia Corcyra simul confœderatis maximum restabat demostheni opus Thebanorũ. s. aggregatio ad cõmunem societatem. Habebant, n. Thebani regionem uicinam: & gloria militari maxime oĩum græcorũ per id tempus florebat. Cæterũ difficile uidebat Thebanos in philippũ concitare posse: deuinctos ob eius recens beneficium phocensi bello acceptum: accedebat uicinitas: quæ ut sit cõtentiones & similitates inter ciuitates peperat. Sed licet his difficultibus obsistentibus: tamẽ cum philippus ob ea quæ circa Amphisseã pspere gesserat elatus: subito elatiam inuasit: trepidantibus atheniensibus nec ullo suggestum ascendere audẽte: surrexit demosthenes: & ad Thebanos conuertendos aĩos persuasit. Deĩde ipse cũ quibusdam aliis legatus a Thebanos missus ẽ. Misit etiam philippus ut Marsyas inquit: & amyntiã & Cleandrum Macedones daochũ & Thessalium & Trasiem contra demosthenẽ apud Thebanos conatuos. Et uilit: s qdem nõ latebat Thebanos: sed belli incõmoda ante oculos uersabant: recentibus adhuc phocensium uulneribus. Sed oratoris uis (ut inquit Theopompus) iram mitigans & mentes accẽdens ad honestatem & gloriã aĩos traduxit: cæteris uero respectibus tanq; tenebras ĩfudit. Itaq; illi uelut furore quodã correpti post demosthenẽ pperarunt. Tantũ uero momẽti hoc pclarum oratoris factum rebus attulit: ut confestim caduceatorẽ miserit philippus ad pacẽ deposcendã: nec solũ duces belli demostheni parebãt: sed & magistratus Thebanorũ eius iussũ nõ minusq; athenis cõciones administrabãt. Amabat, n. apud utrosq; & plurimum poterat: nec ĩmerito neq; ĩdigne: ut Theopompus ostẽdit. Veg; fortuna aliqua ut uideẽt libertati græcorũ finem imponens: demosthenis cõsiliis aduersabatur: multa; erant signa futuri euentus inter quæ responsa apollinis & sybillina carmina circunferebantur uetusta: pugna apud Thermodontẽ p̄dicentia Fertur aut Thermodon esse fluuiolus quidã apud nos in Theronia fluens in Cephisum amnẽ. Sed nos hodie nullum habemus fluuium ita uocitatũ. Credimus tamẽ coniectura quadã Hemona apud antiquos Thermodontẽ appellatũ fuisse: Fluit enim iuxta Heraclium: ubi tũc Græci castrametati sunt. Cõiectamur autem: q; ex illa pugna sanguine & cadaueribus repletus fuerit: appellationem cõmutasse. Duris uero tradit non esse fluuium Thermodontem: sed cum tentorium quoddam in castris figeretur: repertã fuisse statuatam lapideam paruam cum sub scriptione thermodontis tenentem amazonam uulneratam. Hæc itaq; ut se habeant pscrutari difficile est. Demosthenes græcorum armis ac tanta & tam prompta uirorum potentia confusus: nec mentẽ adhiberi oraculis neq; uaticinia exaudiri permisit: memorans Epaminundã & periclem illa semper formidinis & ignauia uelamenta putasse: & hucusq; uir fuit egregius. Sed cum ad pugnam deuentũ est: oblitus: eorum ad quæ cæteros animabat: turpiter abiectis armis statim aufugit: nec ueritus est superscriptionem clipei (ut inquit pithea) in quo litteris aureis inscripserat. id est bona fortuna. Philippus igitur uictoria elatus & in cadauera cætorum uiolentus illudens: cecinit principium psephismatis demostheni: in pedes diuidens hoc modo: Demosthenes demosthenis peaniens sic inquit. Sed paulopost ad mẽtem reuersus: & magnitudinem periculi per quod uno tempore de imperio simul ac de uita certare coactus fuerat: contemplatus oratoris uim potestatemque per quam ad tantum discrimen compulsus erat: perhoruit. Penetrauerat huius belli fama usq; ad persarum regem: scripseratque ille ad satrapas: ut pecunias demostheni traderent eique parerent: ut Macedonem coercere a Græcis tribunationibus ualeret. Hæc postea deprehensa sunt in epistolis quas apud susas alexãder inuenit: ĩ quibus etiam modus pecuniarum demostheni tradendarum erat expressus. Tũc ergo accepta prælii clade: oratores qui per contrariam factionem demostheni aduersabantur in eum assurgentes: alius alio modo in iudicium traxerunt: a quibus populus non solum ipsum absoluit: sed etiam in honore præcipuo habuit. Itaq; cum ossa illorum qui in prælio ceciderant: ex cheronea delata tumularentur: commissum est demostheni ut publica oratione eos laudaret. Ipse tamen quasi fortunam suam expurgare uolens: sponte se decretis abstinebat: donec iterum ob necem Philippi animum recepit. Mortuus est autem Philippus non multum post uictoriam in Cheronia habitam: & hoc significauisse oraculum uidetur ultimo illo carmine cum dixit. Flet quidem uictus: uictor autem interiit. Cognita demosthenes philippi morte: cum populum præoccupare uellet: lætus in senatum uenit per somnum se uidisse affirmans maximum quoddam bonum atheniensibus futurum. Nec multopost aderant philipi meritum nuntiantes. Satim ergo sacra diis ob ea quæ foeliciter nuntiabantur: fecerunt: pausania & corona decreta. Et processit demosthenes corona & splendida ueste septimo die post interitum filia (ut inquit Eschines) eius duritiem & odium natorum accusans. Ipse uidelicet ingenerosus & mollis si humanitatis & amoris indicia fletus & lamentationes esse putabat: leuiter autem & indolenter ferre improbat. Ego autẽ ob interitũ regis ita moderate uictoria fræti coronandum aut imolandum nunq; censerem. Nam & odibile & ingenerosum est quẽ uiuũ colueris & ciuẽ feceris: ab alio necatũ eẽ imoderate lætari. Quod tamẽ relictis domesticis lachrymis quæ reip. utilia erãt:

Demosthenes fecerit: commēdo & magni animi esse iudico: semper ad remp. respicientis & postponentis domestica. Ciuitates græciæ post mortem Philippi Demosthene auctore rursus cōspirauere. Thebani p̄sidiū regis aggressi multos necauerūt. Atheniēses ad ferēdū Thebanis auxiliū se p̄pararūt Demosthenes suggestū tenebat & cūcta ex illius decretis agebant. Scripsit ēt præfectis regis persæ: qui ī Asia erāt: ut bellum aduersus Alexandrum mouerent: puerum & imbellem appellans. Sed cum Alexander cum exercitu ī boetiam uenisset: fractis Atheniensium animis & Demosthenis ardore extincto: Thebani ab Atheniensibus deserti & per seip̄os pugnare coacti urbem amiserunt. Magno inde athenis timore exorto: missus est Demosthenes una cum aliis quibusdam legatis ad alexandrum: qui cum citeronē ad usq; p̄fectus esset: reuoluens secum alexandri iram & eum formidans: deserta legatione retrocessit. Sed alexāder statim misit ad ciues deposcendos decē: ut Idomeneus & duris tradunt: ut aut̄ alii plurimi scriptores: octo: demosthenē Polyenctum Ephyaltum Lycurgum Myroclē damona Calischiem Caridemum: quo in tempore ferūt eam fabulam quæ est de lupis & ouibus & canibus demosthenem retulisse: ciues qui cum eo postulabant canibus pro populo certantibus: alexandrum uero Lupo Assimulans. p̄terea ut mercatores inq̄t uidemus signa ci r̄cunferentes modica tritici parasside magnos uenundare acruos: sic in tradendis qui petuntur ciuibus: uos ipsos traditis. Hæc aristobolus Cassandreu s̄cribit. Cōsultantibus ergo atheniensibus nec quose uerterent scientibus: demades pactus mercedem quinq; talentorū legationem suscepit: quod & tandem apud regem obtinuit ciuitatemq; reconciliauit. Abeunte igitur alexandro demades ac cæteri alexāderi amici plurimum athenis poterant: demosthenis potentia oīno suppressa. Quanq̄ haud multo post agide spartiatata res nouas moliente motus aliquis athenis fuerit: sed statim refrixit: atheniensibus operā minime nauantibus agide oppresso & spartiatatis contractis: per id tempus agitata est contra Cresiphontem accusatio fuerat enim dies dicta sub Cheronda prætoꝛe parum ante cheroniacam pugnam. Iudicata est autem causa post annos decem prætoꝛe aristophonte. Hoc est iudiciū illud famosum: ut nullum aliud ex publicis tum propter oratorū excellentiā tū propter iudiciū magnanimitatē: qui accusatoribus demosthenis per id tempus in rep. maxime potentibus nequaq; gratificati sunt: sed ita præclare absoluerūt: ut quintā calculorū partē Eschines non ferret. Eschines ergo in exiliū eiectus circa Rhodum & Ioniā rhetoricā docuit: nec multo post Harpalus alexandrum ex conscia rerum male administratæ & ex ira regis qua cōtra amicos defæuere conspexerat: fugiens ex asia athenas peruenit. Qui cum ad populum se contulisset: & cum nauibus & pecuniis eorū arbitrio se summitteret: alii oratores ad pecunias respiciētes aduocati Harpalo erāt: suadebā q; populo: ut supplicem reciperet tutareturq;. At demosthenes primo repellendū esse hominem: & cauendū ne per eum bellū suscitarent ex minime iusta causa suadebat. Paucis uero post diebus cum pecuniæ & uasa inspicerentur: uidens eum Harpalus opere barbari cuiusdam uasculi delectatum: formāq; & artificiiū diligentissime contemplantem: iussit ut uas appenderetur. admirante uero demosthene pondus auri: & quātum traheret postulante: arridens Harpalus: talenta inquit uiginti tibi trahet. Atq; ita noctu uas cū. xx. talentis demosthēi clam mittit. Erat Harpalus (ut uidetur) callidus hoīs auri cupidi per oculorū motum mētē dinoscere. Non enī restitit demosthenes: sed largitione percussus: quasi arcē p̄diens Harpalo cōcessit: itaq; cum postea de recipiendo Harpalo ageretur: lana & uictis collū circūfariēs in cōcionē processit: iussusq; dicere renuit: quasi gulæ morbo loqui ip̄dideretur. At uiri urbani qui aderant: rē intelligentes ridebant: nō gulæ morbo sed auri per noctē constrictū uocē pedidisse demosthenē clamitātes: Ob eā corruptelā paulo post apud populū patefactā: cū nec excusationē demosthenis susciperēt: nec dicentē audire uellent. Harpalū expulerunt. Veriti autē ne ratio pecuniæ ab oratoribus acceptæ: a ciuitate reposceret: inquisitionē habuerunt diligentē: perscrutati ædes cūctorū præter q̄ unius callidis aronidi. Huius enī: q; nuper uxore duxerat: non permiserunt athenienses: ut Theopompus scribit: domū in qua noua erat nupta perquiri. Sed demosthenes obuiā incedens ad populū tulit: ut conciliū areopagitarū de ea re cognosceret: a quibus cum ipse in primis cōdemnatus quinquaginta talentis: & in carcerē ductus esset: parti iudicii grauitate parti ībecillitate corporis: cū carcerē ferre nequiret: clam aufugit: & dicitur in illa fuga cū non longe ab urbe eēt: uideretq; aliquos aduersæ factionis homines post se currentes: occultare primo se uoluisse: deinde ut illi benigne appellantes uiaticum offerebāt: cōsolabaturq;: ingemuit ille magis & inquit: Quomodo fieri potest ut non grauitate feram hanc ciuitatem relinquere: in qua inimici tales sunt quales ī alia reperire amicos difficile est? Tulit autem exilium grauitate in ægina & Trizina moram trahens: & ad atticam cum lachrymis respiciens: uocesq; emittens ingenerosas. Ferunt etiam dum fugeret respexisse ad arcem: ac dixisse: O palas urbium custos cur tribus infestissimis bestiis delectaris; noctua dracōe & populo: adolescentes etiam se adeuntes monere solebat: ne ad remp. se conferrent: affirmans: si duæ eēt uia ab initio propositæ: Vna quæ ad rēp. altera quæ ad interitū aperte ferrent essentq; manifesta illa quæ gerentes res. p̄subire oportet formidines inuidias odia calūnias sumultates contentiones certamina: illā potius electuros esse hoies: quæ ad interitū ferret. Eo exulante obiit alexander: cuius cognita morte: rursus ciuitates græciæ conspieauerūt antipatro in Lamia urbe a Leosthene fortiter obfesso. Pytheas igitur orator & Calimedon ex athenis profugi antipatro ad hæserunt: & cum amicis & legatis eius circūeuntes ciuitates in fide continere adnitebantur demosthenes uero legatis atheniensium: qui contra mittebantur secutus eos iuuabat suadēs ubiq; insurgendum esse aduersus Macedones eorūq; dominatum depellendum. Et in archadia quidem etiā iurgium quoddam iter pytheam & demosthenē fuisse scribit philareus illo pro Macedonibus hoc pro Græcis ī concione dicente. Quo in loco cum pytheas dixisset: ut domū in q̄ uenale lac īportatur: malū aliquod habere putamus: Sic ciuitatem necesse est morbosam esse in quam atheniensium inerat legatio. Retor

fit Demosthenes id exemplum: q̄ & lac uenale pro sanitate ægrotantium importare: & Athenienses pro salute ciuitatum adessent. Quæ cum Athenis renunciata fuissent: adeo grata fuerunt: ut statim ipsum ab exilio reuocarent. Damon Peanieus Demosthenis nepos de eius reductione ad populum tulit: populūq̄ sciuit: missaq̄ est naus una longa in Aeginam illum aduectura. Profecti obuam magistratus & sacerdotes cuncti. Ciues etiam alii læte suscepturi gregatim exiuerunt. Qua die scribit Demetrius Magnesijs Demosthenem sæpius tetendisse manus ad cælum: q̄ præclarior q̄ Alcibiadi sibi reditus in patriam fuerit p̄ suas ciuibus non coactis. Multam uero aduersus eum inflictam: neque enim remittere illam licebat: in aram Iouis conuertendam statuerunt: consueti siquidem in festo Iouis Seruatoris pecuniam pro ornanda ara conferre. Ad hoc perficiendum quinquaginta talenta Demostheni statuerunt: quæ erat poena damnationis suæ. Non tamen multum tempus patria fræctus est: sed haud multo post reditum rebus Græciæ cō fractis: maio quidē mense pugnatū est apud Cranonā: iunio autem præsiidiū acceperunt. Iulio deinde motem obiit Demosthenes in hunc modum. Cum nunciatum esset Antipatrum & craterum Athenas aduectare: Demosthenes & qui cum illo sentiebant: urbe profugerunt: populus autem auctore Demade capitis eos condemnauit. Quibus uarie dispersis missi ab Antipatro satellites eos persecuti sunt. Princeps satellitum erat Archias quidam natione Thirus actor tragœdiarum: cuius discipulus fuisse traditur Pollus ille qui cæteros omnes histriões superauit. Hermippus autem Lacriti rhetoris discipulum fuisse Archiam dicit Demetrius uero Anaximenis familiarem fuisse tradit. Hic ergo Archias Hyperidem oratorem & Aristonium Marothonium & Himercum Demetrii & Phalerei fratrem. qui in Aeginam ad Eacum cōfugerant: per uim detractos in deonas misit: ibiq̄ ab Antipatro necati sunt. Hyperidis insuper lingua euulsa. Inde cum audisset Demosthenem in calabryam ad templum Neptuni confugisse: nauigans illuc cum satellitibus suis (thracæ hi erant) templum ingressus est: ac primo suadere Demostheni cœpit ut una secum ad antipatrum pergeret: nihil molestum ab illo perpessurus. Demosthenes ea nocte per quietem uisus erat cū Archia tragœdijs in theatro certare: & cum illum superesset: tamē defectu apparatus ab illo uinci. Itaq̄ Archiam tunc multa humaniter locutū intuens: nihil est Archia inquit quod coneris nec enim i scæna mihi unquā placuisti minus: neque nunc persuadebis legatus. Cūque archia hæc audiens se per uim detractus esse diceret: Tandem inquit Macedonica oracula aperuisti. Nam prius: quidē tanq̄ histrio simulabas. Vegage: parumper expectādum pauca domesticis scribo. Hæc fatus in interiorē templi partem concessit: captoq̄ libro quasi scribere uellet: calamus ori admouit: ac mordicus tenuit: ut in cogitando scribendoq̄ facere consueuerat. quod ubi per aliquod spatium fecisset: demum ueste se tegens caput inclinauit. Satellites qui pro foribus adstabant: hæc intuentes uelut timidum ac uecordem Demosthenem irridebāt. Sed archias ipsum adiens ut assurgeret cohortabatur: repetēs illā prius ab se dicta: fore scilicet ut ab antipatro humanissime susciperetur. Iam Demosthenes senserat uim ueneni uitalibus implicitam: itaq̄ aperiens caput: archiamq̄ prospiciens: nō anteibis me inquit in Creonte simulando abiiciendoq̄ in sepulchrū corpus. Ego autem Neptune uiuus adhuc ex tuo sacrario excitor. Antipater autem & Macedōes ne templum quidem tuum iuiolatū reliquerunt. Hæc fatus ut se caperent iussit. Iam tremor ac uacillatio cōspicua erat: uixq̄ dū ara detractus cecidit: suspiransq̄ emisit animam. Venenum ex calamo illo quem mordicus tenuisse supra diximus sumpsisse aristo tradit. Pappus uero quidam cuius Historiam Hermippus repetit: inquit: cū apud aram cecidisset Demosthenes: repertum fuisse i libro quem manibus tenuerat principium epistolæ i hūc modum: Demosthenes Antipatro: nec quicquā amplius. De celeritate autem mortis narraffe satellites illos qui pro foribus steterunt: uenenum ex manu fufum bibisse. Ancilla uero quæ sibi ministrabat dixit: longum tempus id uenenum Demosthenem secum habuisse: quasi præsidium quoddam & liberationem si quid accidisset Eratosthenes in circulo quodam concauo: quem circa brachium ferebat: uenenum seruasse se dicit. Tradunt & alii aliter: quorum opiniones (munti enim sunt scriptores) non est necessarium referre nisi q̄ Democares Demosthenis familiaris non putat ueneno interisse: sed deorum beniuolentia ex Macedonum sæuitia ereptum subito ac facili genere mortis. Obiit. xv. die mensis iulii: qua die omnium mæstissimam agentes diem apud deam ieiunant mulieres. Huic paulopost honorem reddens Atheniensis populus statuum: utq̄ maximus natu sui generis publice stipendia haberet decreuerūt. Adscriptum est statuæ epigrāma illud uulgatum: Si pares ingenio uires Demosthenes habuisses: nunq̄ Græciæ dominatus fuisset macedo. Demadem haud sane multum tempus gloria fræctum Demosthenis iudicium in Macedonia traxit: quibus turpiter adulabatur: ab eisdem iuste supplicio affectus. Inuentæ sunt litteræ eius in quibus Perdicā ad capeffendā Macedonia seruandāq̄ Græciā hortabatur: a putrido ac uetusto filo: hoc enim de Antipatro aiebat pendentē. Ob quæ Dinarcho corinthio accusante irritatus Cassander i eius complexu filium trucidauit: deinde ipsum necari iussit maximis calamitatibus expertum proditores in uendeda patria se ipsos prius uenundare. Quod sæpe prædicenti Demostheni credere noluerat.

MARCI TVLII VIRI ILLVSTRIS VITA EX PLVTARCHO GRAECO IN LATINVM PER LEONARDVM ARETINVM VERSA.

VLLIORVM FAMILIAQVE ET CICERONIS POSTEA COGNOMENTVM recepit: ex municipio Arpinati originem traxit. Principium uero generis in Tullium uolscorum regem satis constanti opinione hominum referebat. Sed quanquam a regibus orta: tamen: ut res mortalium fluxæ ac labiles sunt procedente tēpore claritate noīs extincta ignobilitatem adusq̄ cōsensuisse uidet: non tamen adeo demersa: qn̄ & Romæ supra uulgus emergeret: ac equestre locū qui medius inter patres & plæbē habebat: obtineret. Qui

primus ex ea familia Cicero cognominatus est: in extrema nasi parte eminēs quiddam in figurā ciceris ha-
 buit: a quo sibi cognomen inditum ac p̄ eum in posteros gentilesq; transfusum. Ex hac itaq; familia Cice-
 ro orator natus est patre Tullio matre Olbia: q̄ & ipsa hostis parentibus orta memorat̄. Natum illū ferunt
iii. nonas ianuaras. Q. Cepione & Sertano consulibus. Nec multo post nutriri eius phantasma uisum dixit
se magnā reip. salutē ab illa nutriri. Hæc aut̄ ab initio spreta & p̄ nugis habita ipse mox uera fuisse oracula
 ostendit. Nā ut primum discendi p̄ ætatem capax fuit: extēplo magnitudine indolis inter æq̄les excellens
 tātam ingenii famā cōsecutus ē: ut pleriq; graues uiri rumore puerorū cōciti ludum aduſq; p̄ficiscerentur
 ad eum Ciceronē: de quo tam multa audiuerant: intuendum. Pueri aut̄ tanto ī honore illum habebant: ut
 constet quosdā ex nobilitate romana a parentibus rusticioribus obiurgatos q̄ honoris causa mediū p̄ uias
 traducerēt. Primas eius commendatio circa poeticū eluxit. Nā & puer adhuc libellos quosdā uerlibus edi-
 dit: & fuit eius studiū prima ætate ad carmen poetasq; ardētius. Crescentibus mox annis solutam orationē
 utpote ampliorē & disertiorē & naturæ suæ magis cōsentaneā adamauit: p̄ceptaq; dicendi auidissime p̄-
 secutus ē. Sed & cæteris litterarū studiis ita inhæsit: ut nihil p̄mitteret quod ad īstitutionē summi futu-
 ri uiri p̄tinere uideret̄. Puerilibus studiis peractis philosophiæ & iuri ciuili operā dedit: & in philosophia q̄
 dem Philonem acadēmicū Clitarchi discipulum tunc Romæ cōmoratē p̄ceptorem habuit. In iure aut̄
 ciuili a Murio Scæuola iurecōsulto uiro præstātissimo īstitutus est. Post hæc sub Sylla duce marſico bello
 militauit: p̄seuerassetq; in armis diutius nisi euerſionem reip. & Syllæ dominatū iam inde prospiciens im-
 probasset. Finita igit̄ militia ī urbem reuersus exitū reip. getus expectabat: donec Sylla iam reip. potito Sex-
 Roscium parricidii reum & ab ipso Sylla uehemēter oppugnatū in iudicio defendit. Hanc primā causam
 publici iudicii ægisse ferunt tres & uiginti annos natum: ut Cornelius nepos tradit: ut aut̄ alii quidā scripse-
 runt. vii. &. xx. cum tamē annum ante causam priuatam pro Quintio apud Gallū Aquiliū iudicem di-
 xisset. Ego Cornelio Nepoti utpote cōætaneo & in primis familiari & cum diligētia hoiem obseruati ma-
 gis crediderim. Metuens īde Syllam: quē in rosciana defensione offendisse cognouerat: in Græciā abiit dis-
 simulata causa ueluti curandæ ualitudinis gratia proficisceret̄. Res opportuna uidebat̄: q̄ gracilis & ualitu-
 dinarius erat ob stomachi debilitatem nō nisi leuia quædā cibariola & ea sero tandem admittentis. Ut igit̄
 Athenas puenit: Pedotrius & gymnasiorū magistris se tradens: corpus ad robur ualitudinēq; rededit: uo-
 cem etiā quæ sibi prius asperior fuerat: ad dulcedinē: ornatūq; emendauit. Ibi studiis ardentius incumbens
 Antiochum Aſcalonitem audiuit: eius ī dicendo copia suauitateq; p̄lectus. Nā illa q̄ is philosophus inno-
 uare īstituerat: haud quāq; probabat. Iam enī Antiochum deserta Acadēmia stoicorum inuenta plerūq;
 fouebat. In his itaq; studiis egregie florentem & iā philosophiam profiteri ac perpetuo ī ea persistere medi-
 tantem nunciū de obitu Syllæ & frequentes amicorū litteræ ad remp. reuocātium excitarūt. Ipse quoq;
 Antiochus grauissimis adhortationibus remp. capeſſere suadebat: quibus tādē uictus: cum redire ad ci-
 uilia certamina statuiſſet: organū illud rethoricū quod per philosophiæ studia intermiserat: rursus tempe-
 rare ac renouare aggressus: oēs dicendi magistros qui per id tempus Athenis erant: diligentissime audiuit
 seq; apud illos exercuit. Nec iis contentus in Asiā & Rhodū nauigauit: ut clarissimos rhetores qui in iis
 locis erant conueniret. In Asia itaq; Xenocle ad Ramytinū Dionysiū Magnesiū & Menippū Carē: in Rho-
 do Apolloniū Molonis clarissimū dicendi magistrum & Possidonium philosophū audiuit. Per tot ille ui-
 ros tam lōga itinera tā uarias regiones tanto exercito tanta cura tātis laboribus eloquentiā persecutus est:
 & tamē sibi ipsi interdum non satisfacere in ea arte fatetur: At nostræ ætatis homines si semel libellos lege-
 rint: si iterum ac rursus pulpitem ascenderint: oratoriam facultatem se possidere arbitrantur. Fertur Apol-
 lonii insigne illud ac memorabile de Tulio iudicium. Nā Cū Rhodū aduenisset: ac rogatu Apollonii (quo-
 niam latine nesciret) græce declamasset: cæteris qui aderant in stuporem tantæ eloquentiæ adductis certa-
 tim eum laudantibus: Apollonius ipse nec eo dicēte signum aliquod lætitiæ præ se tulit: nec perorata cau-
 sa utiq; laudauit: sed diu secum tacitus perſtitit. Cum itaq; ut par erat: Apollonium intuerētur: ac iudiciū
 eius expectarent: tandem rupto silentio sic inquit: Ego te laudo equidē & miror Cicero: Quod aut̄ te dicē-
 te causa etiam perorata diutius tacuerim: dolor & commiseratio quædā effecit. Repetebam nāq; ipse me-
 cum superiora tempora: & armis & gubernatione rerump. & institutis domesticis græcos præ cæteris na-
 tionibus floruisse: Quibus in rebus nobis Romani palmam iam pridem uera & incredibili uirtute supe-
 rates cōfessione omnium abstulerunt. Reliqua una ac sola supererat doctrinæ & eloquentiæ gloria: quā
 & ipsam per te nobis auferri & ad Romanos transferri uideo: ut nihil iam præcipuæ laudis apud nostros
 reliquatur. Hæc Apollonius grauiter simul diuineq; locutus est. Sic enim re uera fuit. Cæterū cum pera-
 ctis studiis in Italiam rediens ingenti spe plenus ad rempubli. Properaret: oraculo Apollinis delphici pe-
 ne auersus est. Consulenti siquidem quemadmodum maximam sibi gloriam pararet: respondit si natu-
 ram suam non opinionem multitudinis ducem uitæ sequeretur. Quod ille reputans per prima sui reditus
 tēpora ualde pigre & diffidēter rempubli. attingebat: & magistratus sibi commissos quodammodo hor-
 rere formidareq; uidebatur. Græcum deniq; & scholasticum: ut uulgo solet: plerique uocitabant. Cum
 autem cupiditate honoris & ipse per se natura ardens & a parente amicisque incensus causis orandis ani-
 mum appulisset: non gradatim ut cæteri: sed repente omnibus qui in foro uersabantur post se relictis: ad
 fastigium euasit. In actione tamen non minus quam Demosthenes laborasse fertur: donec per Roscium
 comœdiarum & Esopum tragœdiarum actores præbita illis diligenter opera uocem & gestum corporis
 emendauit. Quæstor inde factus & Siciliam sortitus summa cum integritate & diligentia magistratum
 gessit: prouincialibus gratus: ciuibus Romanis: q̄ ī Sicilia negociabant̄ benignus: erga oēs comis & iustus

Romam uero per id tēpus penuria rei frumentariae laborantem tantū frumenti transmisit: ut caritatē an-
 nonae sua diligentia subleuaret: Excogitati erant a Siculis in memoriā eius q̄sturae honores quidam noui.
 Itaq; & conscientia benefactorū & secundo fauore rerum suarū tanta spe plenus e puincia decedebat: ut pu-
 taret apud populum Romanū nulla de re magis q̄ de quaestura sua sermonē haberi: & iam oēs magistrat-
 us sibi ultro deferri. Qua de re quā se ipse falleret: mox intellexit: p̄ ea quae sibi paulopost ridicula euenerūt.
 Nam cum Sicilia decedens Puteolos uenisset: audiuit esse multos ciues romanos q̄ lauandi gratia in ea lo-
 ca conuenerāt: a quibus pro illa trāsmiissione frumētaria & subleuata penuria populi romani cæteraq; suae
 quaesturae fama ita se receptum iri existimauit: ut oēs sibi gratulabundi occurrerent. Egressus itaq; nauis &
 circa balnea p̄fectus ciues in corona stantes colloquentesq; offendit. Illi statim in eū utpote tunc primū ue-
 nientem conuersi quaesierunt: qua die Roma exisset: & nunq̄d ibi esset noui? Ad hāc indignans cum nō
 ex urbe sed ex puincia sua uenire respondisset: q̄dem ex iis qui aderant: an nescitis inq̄t iustum iam annum
 in Aphrica quaestorem fuisse. Hāc ab initio eum turbarāt uehemēter: postea uero seipsum ridens q̄ spem
 in beneficiis uulgo collatis posuisset: stomachari destitit: & unum se fecit ex iis qui ad balnea uenissent. Cæ-
 terum aiaduertens hoc habere populorū naturam: ut praesentia quidē acriter intueant: absentia uero non
 multum discernant: statuit de cætero in oculis populi romani uiuere: externos autē magistratus ut minus
 efficaces ad gloriā omittere. Hinc itaq; robustius ad rēp. uersus turpe quidē existimauit: si opifices ipsi noīa
 & uim instrumentorū omnium quibus in officina utuntur: cognoscerent: ipse autem nomina & res ciuiū
 suorum quibus tanq̄ instrumentis quotidie uti habebat: ignoraret. Itaq; & homines & familias & propin-
 quitates & cliētelas mores deniq; & uitam uniuscuiusq; curiosissime didicit: nec erat ulla italiae uia: de qua
 non facile referre posset: cuius uillae cuius agri cuius clientelae per eam essent. Mortuo patre domū paternā
 Qu. Ciceroni fratri concessit: ipse quo facilius aditus ad eum foret: circa palatium habitauit. Adeuntium sa-
 ne multitudo tāta erat: ut nō plures crassum p̄ diuitiis aut Pōpeium p̄ summa potentia frequentarent: Cir-
 ca ualitudinem curandam ita diligentissimus fuit: ut non solum iteruallis horarum uerū etiam deambu-
 lationibus enumeratis passibus uteretur. Raro ante occasum solis discumbebat: nec id ob occupatiōes ne-
 gociorum tātum: q̄rum ob stomachi cruditatem. Per hunc modum habitudinem domans ad multos &
 magnos labores sufficiens corpus effecit. Edilis inde factus & mox post aedilitatem praetura petens oīum
 competitorum: & erant quidem multi ac magni uiri: primus suffragiis populi romani praetor creatus est.
 Cūq; urbana sibi obuenisset: ius dixit summa diligētia: nec minori itegritate: ita ut nec timore cuiusq; neg-
 gratia flecteret. Sed cū iā auctoritatis i eo tātum esset: ut ad petēdum cōsulatum idoneus uideretur: omni
 diligentia adhibita ad petitionem amplissimi honoris descendit. Ardebat tunc maxime ambitio petenti-
 bus simul nobilissimis uiris. P. Galba. L. Catelina. C. Antonio. Q. Cornificio. Ciceroni uero in ea petitione
 uariae spes uariaq; cōsilia fuerunt: Nonnunq̄ enim Catilināe magis adhæsit: eūq; tūc iudicio ipeditum de-
 fendere statuerat. Verba eius i epistola q̄dam ad Atticum ista sunt: Ego de meis detractoribus scripsi antea
 diligenter. Hoc tēpore Catilinam cōpetitorem nostrū defendere cogitamus: iudices habemus quos uolu-
 mus: summa i accusatoris uolūtate. Spero si absolutus erit. Cōiunctiorem illum nobis fore i ratione peti-
 tionis. Credo q̄ nōdum orta erat cōiurationis suspitio: quae paulopost itellecta uel praecipue suffragata Ci-
 ceroni putat: q̄ eius prudētiam sufficere credebant ad omnia quae imminere uidebātur pericula propellē-
 da creatur itaq; consul una cum. C. Antonio. M. Antonii oratoris filio. Hic est ille gloriosissimus consular-
 tus: per quem Cicero pater patriae primus oīum Romanorū appellatus est: quā appellationē Romani im-
 peratores postea usurparunt. Sed Ciceroni libera adhuc ciuitate & nō ab hoc uel illo adulatore: sed ex snia.
 M. Catonis hic tantus honor accessit. Prima eius industria circa depulsionem legis agrariae cōspecta. Nam
 res quidem Catilināe ab initio consulatus in occulto adhuc manebāt. Cæterum magni quidam motus in
 rep. parabantur. Et enim proscriptorū dudum a Sylla filii ad honores restitui postulabant: nō tā in iuste q̄
 alieno tempore: & tribuni plæbis ob hāc & alia legem promulgarant de decē uiris cum imperio creādis
 His quicquid publici erat agri per Italiam Syriam Asiam diuidendi: delectus habendi: stipendia soluendi
 in exilium eiciendi potestas per legē dabatur. Huic legi nō solum plæbs i spem nouarū rerum erecta uege-
 etiam quidam amplissimi fauebāt uiri: & in primis. C. Antonius cōsul sperans si lex ferretur: facile se unū
 ex decē uiris futurum. Videbatur etiam de coniuratione quae circumferebant nō inuitus audire p̄pter ma-
 gnitudinem æris alieni. Igitur ad comprimendam hanc reip. turbationem conuersus Cicero ante omnia
 collegam a cupiditate rerum nouarum retrahendum & sibi ac reip. uindicandum ratus: repudiata Gallia
 puincia: quae sibi ultro delata fuerat: ut Macedonia Antonio decerneretur: efficit Sanato per hunc mo-
 dum collegae animo: & i suam uoluntatem traducto: iam posthac fortius rem aggressus tribunos plæbis
 ferendae legis auctores in senatum uocatos sic fragit: ut uicti obmutescerent: nec respondere quicq̄ aude-
 rēt. Sed cum iidem tribuni paulopost eum apud populum accusassent: & irritatis multitudinis animis in
 concionem uocassent: nihilomags deterritus secutis patribus in concionem descendit. Ibi quāta in eo fue-
 rit eloquentiae uis: manifeste apparuit. Habita siquidē graui oratiōe sic mētes hominū mutauit: ut plæbs
 ipsa deposita cupiditate legem improbaret: & auctorem feriēdā omnino defereret. Per hunc modum lex
 agraria: quae primū a Ti. Graccho introducta & per singulos ferre annos tribunitiis furoribus & summis
 contentionibus agitata patres & plæbē assidue collaēdebat: per Ciceronis prudentiā & eloquētiā facile so-
 pita. Huic egregio ac memorabili facto aliud lōge gloriosius & memorabilius adiunxit. Pulso ex urbe Ca-
 tilina & focus deprehensis atq; necatis: qua de re quia uulgaris historia est: & ab optimis auctoribus dilige-
 tissime scripta: non erit mihi curae nisi pauca & ea ipsa quae singulari aliqua notatione digna uidebuntur

reper-
 bant
 inua-
 optal-
 qui p-
 tes au-
 P. Len-
 rea m-
 rap-
 eosq;
 cuple-
 arripe-
 iurati-
 p quo-
 q̄ eius-
 nis sag-
 tendo-
 Catilin-
 aut ref-
 frustra-
 de offi-
 cidere-
 Postre-
 bat: ap-
 tiens C-
 die arm-
 esset: q-
 circūst-
 iterum
 cere ac
 urbe re-
 Cicero
 non an-
 li cōm-
 stas: &
 patus in-
 tatis: Ca-
 magna
 romani
 per Fulu-
 in mod-
 di siue s-
 ipse aut-
 mū uel-
 tum ad-
 tū possit
 p̄mittit
 Lentulu-
 rebus id-
 primū c-
 quereret
 lum inc-
 portuna
 ad cædē-
 are alien-
 ti eorum
 iducantu-
 cinio ute-
 imperat-
 hbeant. l-
 ferant. N-
 teras obf-

repetere. Coniurauerāt cōtra rempublicam corruptissimi ciues & suæ amentiaē ducem Catilinam habebant. Is enim cupiditate dominādi post Lucium Syllam icensus & iam pridem quemadmodum rēpubli. inuadere posset meditatus: oēs cuiuscūq; generis hoies qui uel publice uel priuati fortunæ ifensi res nouas optabāt: in suam amicitiam familiaritatemq; pellexerat. Itaq; oēs qui dānati iudiciis: qui ordinibus amoti qui pro commissis iudicia formidabāt: q; patrimonia assumpserant: postremo oēs perditos infames egen- tes audaces facinorosos ad se traxerat. Inter hos erāt senatorii & equestris ordinis complures: & in primis. P. Lentulus Sura uir patricius ex gente cornelia: q; post cōsolatum probri cā senatu amotus fuerat. Præte- rea multi ex syllanis militibus: qui olim circa Fessulas in colonias deducti cōsumptis diuitiis p nouag; spe rapinag; bellum optabāt. Horum singulis Catilina & tādē uniuersis in unum coactis aīum suū aperuit: eosq; cohortatus & p̄mia pollicitus: statuerat una cum illis rēpublicam occupare. & trucidatis bonis & lo- cupletibus quoq; auctoritas in republica ualebat sibi dominationem: illis magistratus puincias dignitates arripere. Sed quo facilius ea patrare posset: cōsulatum petebat. Fama iam q̄dam licet obscura uulgarat cō iuratiōem magnā cōtra rēp. esse initam: cædē igentē parari: sed neq; auctores certos ea fama habebat: neq; p quos hoies pararent aperiebat. Cæter; ea suspicio (ut supra diximus) petitioni Ciceronis maxime p̄fuit q; eius prudētiam facile resistere posse tātis piculis arbitrabant. Igit̄ ab initio cōsulatus sui famā cōiuratio- nis sagaciter obsecutus: ubi ex Fuluiā mulire nobili ortam cōperit: p eam ad se clam accitam multa polli- tendo efficit: ut. Qu. Curius Fuluiā amator: q; unus ex cōiuratis erit: totam sibi cōiurationis seriem & oīa Catilinæ cōsilia pderet qbus per hūc modum cognoti custodia rei publicæ uigilantius incūbebat. Tēpus aut̄ referēdi ad senatum nōdum idoneum existimabat. Sed priuato cōsilio & diligētia illius conatus ubiq; frustrabat: quo qdem facto oīa pene urbis pericula in se unum cōuertit. Nam Catilina quoniā ipsum ual- de officere suis cōsiliis & ubiq; obstare sentiebat: nec eo incolumi se quicq; p̄ficere posse: ante oīa ipsum oc- cidere statuit: & insidias die noctuq; ei tendere nō cessauit: quas tamē Cicero nō minori astu semp uitabat. Postremo cum oculte insidiæ sæpius tentare nequaq; pcederunt: p̄ximis comitiis qbus cōsulatum pete- bat: aperta iam ui & magna armatoꝝ manu ī ipsa comitiorum turba Ciceronē occidere statuit: quæ p̄sen- tiens Cicero: & simul existimans si ille consul designaret: omnia haud dubie peritura: in ipsa comitiorum die armatus in cāpum descendit: data ēt opera ut subtracta parum per ab humeris ueste thorax cōspiciuus esset: quo periculum imminens ciuibus obstentaret. Ciues ea re perculsi & de salute consulis solliciti: eum circūstant. Ita clarorum uiroꝝ & robustissimoz̄ adolescentiū caterua stipatus: comitiis p̄siciens effecit: ut iterum Catilina repulso: Muræna & Syllanus crearetur. Hac itaq; spe destitutus Catilina cum bellum fa- cere ac extrema omnia experiri decreuisset: Manlium quēdam in hetruriā ad mouēda arma p̄misit ip̄e in urbe remansit ad cætera obeūda. Ibi cum indies plura moliretur: urbi incendia: consuli necem maturaret: Cicero q; priuato cōsilio longius rēpublicam sustinere non poterat: & q; motus iam ex hetruria nūciabat: non amplius cūctandum ratus: totam rem (ut cognouerat) in senatu patefecit. Senatus magnitudine picu- li cōmotus decreuit ut consules p̄uiderent: ne quid respública detrimenti caperet. Hæc erat summa pote- stas: & non nisi extremis periculis dari consueta: quam tunc nactus Cicero: tāta multitudine armatoꝝ sti- patus incedebat: ut magnā fori partē quotiens eō descenderet: occuparet. Formidans tamen iuidiā nobili- tatis: Catilinam occidere differebat: donec manifestioribus indiciis cōiuratio teneret. At Catilina quoniā magna circa cōsulē præsidia cernebat: alia uia agendum ratus. C. Cornelio & Lucio Vargunteio equitibus romanis negociū dat: ut mane ueluti salutatū ad Ciceronē ingressi: ex iprouiso eū domi cōfodiant. Quo per Fuluiā propere cognito: eos paulopost ad se uenientes Cicero ianua prohibuit: Sed eo periculo maiorē in modū excitatus: post tridie ī ædē Iouis Statoris senatū uocauit. Eo cū ip̄e quoq; Catilina siue dissimulan- di siue sui purgādi cā uenisse: p̄sentia eius cōmotus Cicero: grauissima orōne corripuit: & ī exiliū ire iussit: ip̄e aut̄ Catilina cū respōdere nesciret: sed ī maledicta aduersus cōsulē p̄rueret. iurgio senatoroz̄ icensus de- mū ueluti furens e curia domum minabūdu euasit ibi multa secū agitās: tandē optimū facturatus exerci- tum adire: Lētulo cæthego & aliis quoq; promptā audaciā cognouerat: mādat ut opus cōiurationis quan- tū possint cōfirmēt: īsidias cōsuli maturēt: cædes & icendia diligenter parēt: le p̄pediē cū exercitu affutuz̄ p̄mittit. Hæc mādata cū dedisset: intēpesta nocte porta flaminia egressus ī castra ad manliū contendit. At Lentulus & cæteri cōiurationis principes: uti Catilina præceperat: quoscūq; moribus aut fortuna nouis rebus idoneos credebant: sibi asciscere conabant̄ paratiz̄ magnis ut putabant uiribus constituerant ubi primū cū exercitu Catilina appropinquare nunciaretur: ut. L. Bestia tribunus plæbis concione aduocata quereretur de Ciceronis actionibus: in eūq; cām belli totā refunderet: quo magis animi plæbis aduersus il- lum incēderentur: Inde quasi signo dato p̄xima nocte Statilius & Gabinius cū magna manu duodeci op- portuna urbis loca icenderent. Cæthegus ianuā Ciceronis obsideret: eūq; aggredere: alii item alios quos ad cædē destinauerant. Erant p̄ id tempus ī urbe legati Allobrogū: quos quia publice priuatimq; magno are alieno oppressos sciebant: ad societate belli requirunt: liberationē & premia insup amplissima ciuita- ti eorum pollicentur: uictoriam in manibus esse ostendunt: participes consilii nominant: & quo facilius iducantur legati: quosdā falso adiungunt. illi diu secū uoluētes: tandem per Fabium Sangam cuius patro- cinio utebantur: rem totam Ciceroni pandunt. ille tempus manifeste deprehendēdi uenisse ratus: legatis imperat ut studium cōiurationis uehementer simul etiam: deniq; operam: ut illos quā manifestissimos hbeant. Igitur ex præcepto cōsulis operam promittunt: litteras a singulis postulāt: quas ad ciues suos per- ferant. Non enim de tantis rebus temere credituros affirmant. Tandem a Lētulo Cæthego & Statilio lit- teras obsignatas accipiunt. Mittit præterea cū illis Lentulus Titum Vulturium: qui antequam domum

pergāt: ad Catilinam eos pducat. Ipsi Vulturio litteras & mans data ad Catilinam dat i urbe parata eē oia
 ne cūctē ppius cum exercitu accedere. His rebus ita paratis cōstituta nocte qua pficiscerent: Cicero per
 legatos cūcta edoctus: apud pōtem emiliū dispositis insidiis eos capi & ad se cū litteris ducit iussit. Ipse ubi
 captos intellexit. Statim Lentulum Cæthegum Statilium Gabinium, Qu. Caprium ad se uocat. Lentulū
 q̄ erat p̄tor: manu tenēs secum duxit: reliquos cum custodibus in ædem Cōcordiæ uenire iuber. Eo sena
 tum cōuocat signis litteris idiciis et galloꝝ & T. Vulturii (nam ei fides publica data erat) conuicunt. Sena
 tus decreuit: ut P. Lentulus p̄tura abdicatus item q̄cæteri in liberis custodiis alius apud aliū haberēt. Qua
 re deposita in senatu purpura Lentulus Publio Spinteri, Cæthegus Cornificio, Statilius Cæsari: Gabinus
 Crasso Cæparius Cn. Terentio senatori tradunt. Postridie cōuocatus senatus supplicationem diis imorta
 libus p̄ seruata republica Ciceronis noie decreuit. Item legatoꝝ & T. Vulturii inditia cōprobauit: iisq̄ p̄
 mia danda censuit. Sed cum Lentulus & Cæthegus p̄ libertos & cliētes suos plæbem cōcitare & direptio
 nem moliri dicerent. Cicero dispositis p̄ urbem p̄sidiis: ne q̄s mouere se posset: conuocato iteq̄ senatu ad
 patres rettulit: quid de his qui custodiis traditi essent: item de L. Cassio, P. Umbreno, P. Furio, Qu. Annio:
 (hos legati nominauerant) si deprehēsi forēt fieri placeret. Omnes cōsulares itemq̄ p̄torii deinceps rogati
 sententiam usq̄ ad C. Cæsarem supplicium de his sumēdum cēsuerāt. At Cæsar ubi locus dicēdi ad eum
 peruenit: uitam q̄dem seruabat tātum publicāda eoz̄ bono & ipsos p̄petuis uinculis per municipia disper
 tiendos censebat. Inter hæc Cicero assurgēs cum utraq̄ sniam ad arbitrium senatus retulisset: primā sibi
 placere magis ostēdit. Sed Cæsaris oratio plærosq̄ cōmouerat: deniq̄ p̄ualitura uidebat: nisi M. Cato lon
 ga & splēdida oratione priorem sententiam cōfirmasset. Ob hæc senatus decretum factum est in Catonis
 sententiam nō q̄ alii fere oēs non idem censuissent. Sed q̄ eam sniam iam labentem ipse magna constātia
 & auctoritate firmasset. Ad supplicium p̄ hūc modū ductos fuisse tradūt. Cum post longam cōsultationē
 in senatu habitam: tandem ex Catonis sententia supplicium de reis sumendum senatus statuisset: cōsul cu
 ria egressus comitante senatu & iuuetute nobilium armata: ad ædes eoz̄ q̄bus in custodiam dati erāt p̄se
 ctus: primo Lentulum qui apud Spinterem custodiebatur: ex palatio per uiam sacram ac per medium fo
 rum ad carcerem duxit: & publico uindici tradidit: iubēs ut statim eum necaret. Eodem modo de aliis fa
 ctum est. Nam & itum ad ædes in q̄bus seruabant: & inde in carcerem ducti spectante cū silētio plæbe &
 summo timore percussa: q̄ in potestate consulis & senatus positam rēpublicam sine ulla cōtradictione in
 tuebat. Postq̄ omnes necati: consul ut spem eorum qui per noctem aliquid moliri cogitabant: præcideret
 ad multitudinem cōuersus magna uoce iquit. Vixerūt. Hoc uerbū leuius ē platu: & tamē idem significat
 quod mortui sunt. Nox iam erat cum p̄ medium foꝝ in palatium reductus est nō amplius pauore ac silē
 tio ut nuper in traducendis reis sed p̄mixtæ undiq̄ turbæ summa lætitia & applausu quacūq̄ iter faceret:
 Ciceroni gratulabant: illum seruato rem patriæ illum cōditorem urbis: illum optimum cōsulem uocita
 tes: q̄ uiuerēt q̄ filios q̄ uxores q̄ libertatem q̄ ciuitatem haberēt: uirtuti eius acceptum ferētes: per uiam
 ignis & faces lucebat, matress familias nup̄ pauidæ p̄ depulsis piculis gaudio exultantes ad tam egregiū re
 ductionis spectaculum: e fenestris tectisq̄ cateruatim pendebant. Deniq̄ tāti existimatæ sunt hæc res ab eo
 gestæ: ut M. Cato uir seuerus & summæ grauitatis earum gratia patrem patriæ putauerit appellandū q̄:
 (ut supra diximus) primo omnium Ciceroni contigit: & quidem in libera ciuitate (ut inquit poeta quidā)
 imperatores deridens: qui ab adulatoribus hoc nomen sumebant. Roma patrē patriæ ciceronē libera di
 xit: cū itaq̄ ex his rebus tantū auctoritatis & gratiæ cicerōi accessisset: ut facile appareret illum etiam post
 consulatum principem in ciuitate futurum: cōmune malum inuidia & ambitio mentes quorundā aduer
 sus eum intendit. C. cæsar qui per id tēpus prætor erat: item L. Bestia & metellus tribuni plæbis res gestas
 ciceronis carpere: & insectari potentiā cœperunt. Deniq̄ abeuntem consulatu habere cōcionē & apud po
 pulum loqui de rebus suis, ut mos erat: metellus prohibuit. Tantū ut iuraret sibi permissum: ille autē ma
 gna uoce iurauit non solum iusiurādum: sed aliud pulcherrimū: quod populus postea magna uoce ipum
 uere iurasse iurauit. Ex hoc aduersarii magis irritati & de uolūtate populi diffisi legem p̄mulgarūt de Cn.
 Pompeio cum exercitu ad urbem uocando: ut potentiam ciceronis deponeret: nō tamē ea lex ferri potuit
 intercedente catone neq̄ Pompeius tunc rediit neq̄ postquam reuersus est ciceroni infensus fuit: quinim
 mo sibi gratias ægit: affirmans se frustra triumphum reportaturum fuisse: nisi urbs a cicerōe seruata esset
 in qua triumphare posset. Hinc secuta est inter pompeiū & ciceronē amicitia & in multis rebus nō parua
 coniunctio a qua tamen cæsar & crassus sic pompeiū nonnunquam auerterunt. ut intermitteret eā potius
 quam desereret. Post consulatum amplior & illustrior factus maiori auctoritate in senatu uersabatur i fo
 ro autem & iudiciis solus regnabat: nec per ulla occupationes a studiis & litteris unquam cessauit. Patri
 monium sibi non amplissimum: attamen sumptibus sufficiens fuit. Ex Terētia uxore dotem satis ampliā
 accepit ex testamentis amicorum multa obuenerunt. Fundum habuit in arpinati amœnissimum: item i
 Tusculano uilam quæ L. Syllæ dictatoris fuerat. In P̄mpoiano & Formiano alia uillas insuper domum
 i palatio. Ab his liberaliter simul & modeste uitam ducebat cū Romanis & græcis doctissimis uiris quos
 domi semper habebat. Ex patrociniis causaq̄ neq̄ dona neque mercedem ab ullo recipiebat. Omnis eius
 opera gratuita erat. Florentem iam aliquot annos & gubernacula reipublicæ tenentem Clodius tandē
 furor urbe eiecit. Fluxit autem illa tempestas ex huiusmodi causa mos fuit quotannis in ædibus ponti
 ficis maxime sacra bone Deæ fieri pro salute Populi Romani. Ea nemini uiro fas erat intueri: mulieres tā
 tum faciendis aderant. P. Clodius Pompeiam, C. Cæsaris uxorem amans: Dum sacra per noctem fierent:
 muliebri ueste domum Cæsaris (is nam pōtifex erat) ingressus: inter mulieres primo latuit deinde cū per

zdes errabundus uaderet: rogatus ab ancilla Aureliæ Cæsaris matris: Quidnam quereret: pedisse quam Pompeiæ quærere se respondit nomine Auram. Illa ex uoce suspicata uirum: Confestim clamorem extollit: mulieres excitæ assurgunt: portas claudunt: Domum perscrutantur. Tandem latentem in quodam cubiculo deprehendunt. Is postea de pollutis sacris accusatus: Ad refellendum accusatorem se ea die abfuisse procul ab urbe allegauit. Accusator Ciceronem testem citari fecit: q̄ ea die Clodius domi eius fuisset. Id erat ueḡ: & Cicero testatus est: testati sunt & alii clarissimi uiri. Sed tamen ille corruptela iudicium absolutus euasit. Grauius autem ferens testimonium a Tullio dictum: præsertim q̄ ante familiaris illi fuisset uidebatur: grauissimas inimicitias aduersus eum exercuit: ob quarum gratiam ex nobilissima Claudiorum gente plæbeio homini adoptandum se dedit: quo tribunatum plæbis nactus Ciceronem ulcisci posset. Traductus itaq̄ ad plæbem: nec multo post tribunus factus statim Ciceroni diem apud populum dixit: q̄ is ciues Romanos iniussu populi contra leges necasset: & consules quidem decretis prouinciis sibi obnoxios fecerat: plæbem autē nouis legibus & magnis beneficiis obligauerat: Vt nulla spes refugii apud alterutros Ciceroni relinqueretur. Ex tribus autem qui maxime per id tempus potentissimi erant: Crassus Ciceroni infensus aduersabatur. Cæsar diuersa in republica sentiebat. Pompeius licet amicus: Tamen ad utrunque mussabat. His difficultatibus circunuentus Cicero: per communes amicos ægit: ut legatus Cæsaris in Galliam proficisceretur. Hoc enim Cæsar grate recipiebat: & honorificum sibi existimabat. Legatio autem illius tribunatus annum penitus frustrabat. Quod postq̄ intellexit Clodius: minas deponere & benigne loqui cœpit: ac p̄ cōmunes amicos de reditu in gratiã cum cicerone tentare: amicitia deniq̄ & beniuolentiã polliceri. Hæc ficta mutatio clodii Ciceronem a legatione auertit: quam rem Cæsar grauius tulit: & rursus irritato accusatore ipsum et de cæde ciuium apud populū criminatus grauiori piculo reū inuoluit. Huic accedebat incōmodo: q̄ alter ex cōsulibus. L. Piso Cæsaris erat focer. Alter. P. Gabinius Ciceroni infensus ob supplicium coniuratorum. Itaq̄ partim similitate: partim beneficio accusatoris & mercede prouinciæ inducti: Clodio fauebant: Ciceroni aduersabantur. Per hūc modum undiq̄ oppugnatus Cicero uestem mutauit: & sordidatus circuniens homines pro salute sua p̄cabatur. Mutauit uestem cum ipso uniuersus equester ordo: & ad uiginti milia hominum mutato habitu eum sequebantur. Senatus et̄ conuenerat decreturus: ut omnes ciues ueluti in publica mœsticia uestes mutarent: quod tamen senatusconsultum impedientibus consulibus & clodio armatis hominibus curiam obsidēte fieri nō potuit. Tantum enim terrorem clodiana arma iniecerant: ut nonnulli senatores laceratis togis e curia fugerent. Postq̄ igitur manifestum erat neq̄ senatus auctoritatem neq̄ commiseratiōem habitus quicq̄ prodesse: ad Pompeium pro ueteri amicitia cōuersus ut sibi opem ferret aduersus tribunitiū furorem rogabat. At ille iam inde ab initio huius contentionis rogatu cæsaris e medio se abstulerat: & in Albanum secesserat. Venientē autem ad eum ciceronem hominem de se benemeritum uidere nō sustinuit: sed pudore adductus quando Cæsari socero nihil illius gratia se facturum promiserat: per aliam portam uillæ egressus longius abiit. Reliquum ergo erat: aut in exilium ire: aut ferro dimicare. L. Lucullus uir clarissimus & magnæ auctoritatis arma capere & ferro decernere suadebat: Aliis cedere satius uidebatur: & in aliud tempus reditū expectare. Hæc tandem sententia Ciceroni placuit. Itaq̄ per mediã noctem urbe egressus: terrestri itinere Lucaniam petiit ea mente: ut in Siciliam inde traiceret. Clodios ut eius fugã intellexit: ad populū tulit de eius exilio: rogationemq̄ proposuit per quam infra. ccc. ab italia miliaria aqua & igni Ciceroni iter dicebatur. Siquis reciperet poena aduersus eū erat exiliū & publicatio bonorū. Additū erat in lege: ne q̄s de eo reducēdo ad senatū referret: ne q̄s decerneret: ne disputaret: ne loq̄ret: ne pedibus iret: ne scribendo adesset. Villas præterea eius incendit: agros uastauit: domū diruit: & quo solū quoq̄ auferret tēplū libertatis in area dedit: supellectilem & cætera hastæ subiecit: & singulis diebus p̄clamabat: quorū tamē nūq̄ reptus est emptor: Fugientē ciceronē alii omnes benigne receperunt. Præter Vibium quēdam hominem sibi familiarē. Is enim ad se uenientem domo nō admisit & C. Virgilium Siciliae prætorem qui per litteras uenit i Siciliam proficisci. Consilio itaque repente mutato iter a Vibone oppido Brundisium conuertit: e Brūdisio Dyrrachium traiecit. Inde metu Antonii & quorūdam inimicorum qui in Achaia erant: epiro uitato in Macedoniam transiit: ubi a Plantio officiose pieq̄ receptus commoratus est. Tulit autem hoc exilium nō forti animo: nec ut homini philosopho conuenire uidebatur: sæpe damnans seipsum q̄ fero non dimicasset: damnans consilia amicorum: & perfidiam culpans semper ad italiam cōuersus semper dolore & mœrore anxius. interea. P. Clodius potētia immoderate fræctus cum. Cn. Pompeio æmulari: & eius acta retrahere cœpisset: adductus poenitētia Pompeius: q̄ Ciceronem a Clodio pelli ex urbe passus esset: subito mutata mente de illo reuocando una cum cæteris amicis cogitare cœpit. Fauebant præcipue ciceroni Lentulus consul & tribuni aliqui plæbis: inter quos erat. T. Annius Milo uir fortis & uehemens: pro quo est ciceronis præclara oratio: Is legem ferebat de eo reducēdo. Aduersus hos Clodius cum suorum manu resistebat. Res primo ad contentionem inde ad arma deducta est. impediēte Clodio legem ferri ipetumq̄ i auctores faciēte: ita ut cum unus ex tribunis ipsis uulneraretur: alii multi necarētur. Qu. Ciceronis frater nō alia uia euaderet: q̄ q̄ se mortuum fingens inter cadauera per foḡ iacentia delituerit. Præualebat itaq̄ Clodius uolentia & armis. Sed tantus erat ardor animorum tantumq̄ Ciceronis desiderium: ut incenderetur magis homines ob Clodii factū: q̄ deterrerentur. Iam enim cæteris omnibus post habitis publicis priuatiscq̄ negociis uniuersa ciuitas ad hoc unum intendebat. Nihil senatus ciuibus nihil sociis nihil regibus respōdebat: nihil iudices summis sentētiis nihil populus suffragiis peclarabat. Tandē uero Pompeius collecta bonorum multitudine coactis etiam ex uicinis italiae locis non paruis auxiliis: Clodio foro expulso:

ciues uocauit ad legem de reditu Ciceronis pferendam. Nunq̄ ferē de aliqua re tantus cōsensus totius po-
 puli romani fuisse: neq̄ tātum studium totius Italiae: quae ob hoc ipsum romā cōfluxerat: ut nō magis ele-
 ganter q̄ uere postea dictum a Cicerone fuerit. Italiam suis humeris eum ab exilio reportasse. Senatus etiā
 cum populo beniuolentia certans: decreuit ut ciuitates quae ciceronem receperāt laudarent: Vtq̄ domus
 & uillae eius publicis sumptibus aedificarent. Rediit decimo & sexto mense post fugam cū summa laetitia
 & gratulatione totius ciuitatis. Nec tamen ob eius reditum sic fractus est Clodius: ut q̄scerer: nā & postea
 Ciceronem armatis hoibus aggressus occidere tentauit: & in domum impetu facto redemptoribus fuga-
 tis lapides & columnas disiecit. Cōtra Cicero ipse nequaq̄ segnis cum magna hoium manu in capitolium pfe-
 ctus tabulas a Clodio fixas: in qbus res gestae tribunatus sui scriptae erant ui refixit atq̄ pfragit: de quo cū
 in senatu accusaret: q̄ tabulas publicas tribuniciasq̄ priuata ui auctoritateq̄ sustulisset: negauit Clodium
 fuisse tribunum: quoniā plæbeium magistratum patricio homini p̄ leges habere fas nō eēt: q̄ snia Catoni
 displicuit. Ille enim p̄nciosum q̄dem tribunum ceterq̄ tribunū censebat: alias nec p̄fectionem suā i cyprū
 nec cetera multa in republica gesta stare posse. Hinc secuta est iter Catonem & Ciceronem q̄dam offensio
 nō tamen quae i apertā similitudinem euaderet: sed q̄ beniuolētiaē studium significationemq̄ minueret. Sed
 cum iam clodianae cōtentiones longius p̄cederent: ac multi q̄ absenti Ciceroni fauerāt: reuerso p̄sentique
 inuiderēt: ac ipse clodius p̄eturam peteret ad oīa perturbanda: tandem a Milone Ciceronis amico iterfe-
 ctus est nec absuit suspicio Ciceronem eius caedis auctorem sualoremque fuisse. Mortuo Clodio quietio-
 ra tempora secuta sunt: Multosque per annos Cicero floruit eam mediocritatem in republica secutus: Vt
 & Pompeio & Cæsari amicissimus esset: nec tamen a grauitate senatoria usquam discederet. Per hæc tem-
 pora. Qu. Frater Cæsari legatus in Galliam missus & C. Trebatius iuriconsultus eius familiaris Cæsari
 traditus. Multi etiam per eum apud Cæsarem commendati: Quos Ciceroni gratificans Cæsar magnis
 honoribus attollebat. Crassus etiam cum Cicerone in gratiam rediit: Cœnauitque apud eum: ita ut quasi
 ex ipsius laribus ad bellum parthicum proficisceretur. Augur post Crassi interitum factus: & paulopost
 in Ciliciam proconsul missus prouinciam Romana clade & uictoria parthorum in spem nouarum re-
 rum erectam non magis armis quam iusticiam integritate & abstinentia ad Populi Romani fidem beni-
 niuolētiaēque reduxit. Ciuitates egentes & sumptibus iacturisq̄ exhaustas acerbissimis tributis & gra-
 uissimis usuris ac falso aere alieno liberauit. Rationes pecuniarum ab ante decennio ad suum proconsul-
 latum retractans innumerabilia furta per prouinciales ipsos aduersus ciuitates suas commissā emenda-
 uit: adhibita moderatione ut pecuniæ ciuitatibus restituerentur: sine ignominia illorum qui eas tenuis-
 sent. Sumptibus prouincialium ita pepercit: ut neque in se neque in legatos fieri ullos pateretur: Cum su-
 periores proconsules intolerabiliter onerare: eorumque comites legati p̄fecti rapinis & contumeliis af-
 ficere prouinciales consueuissent. At eo proconsule nec uirgis cæsum quēquam nec maledictio aut iracun-
 dia ab ipso lacessitum ferunt. Aditus uero ita faciles erant: ut portae semper incustoditae paterēt. Res etiam
 bello magnifice in proconsulatu ab eo gestae. Nam cum parthi in Syriam transisse tumultuose nuncia-
 rentur: Non contētos prouinciam tueri sed de sociorum salute & finitimorum regum fide sollicitus ob-
 uiam profectus in extrema Cappadocia non longe a thauro apud Cibistra oppidum cum exercitu conse-
 dit: ubi paucis diebus commoratus Ariobarzanem regem cum ipso regno seruaui: cuius salus profici-
 scenti sibi fuerat a senatu commendata. Inde cum Parthorum copias a Cappadocia auersas non longe ab
 Amano monte abesse cognouisset: magnis itineribus ad Amanum contendit. Sed quoniam Parthi ab ea
 quoq̄ parte iam recesserant: Amanum montem perpetuis hostibus infestū domare aggressus tripartito
 exercitu eos inuasit: ac post magnam hostium cædem Amanum caput eius gentis item Sepiram & comi-
 norum oppida & castella complura ui cepit: ob quas res ab exercitu imperator appellatus est. Inde ad Pin-
 diuissimum urbem altissimo & munitissimo loco sitam: cuius incolae ne regibus quidem unquā paruerāt: &
 tunc aduentum Parthorum acerrimē expectabant: exercitum duxit oppidanisq̄ intra mœnia compulsis
 uallo & fossa circūdedit: sex castellis castrisq̄ maximis sepsit: aggere uineis turribus & omni tormētorum
 genere septimo & quinquagesimo die postq̄ obsideri cœpta erat: expugnauit. Pro quibus rebus supplica-
 tio a senatu Rome decreta fuit: triūphus quoque redeūti oblatus: quem etsi ab initio cōcupisset: tamen q̄
 alienum a cōditione temporum existimabat: prosequi destitit: seruescentibus iam iniuriis ciuiliis belli. E p̄-
 uincia decedens Rhodum prius deinde Athenas amore & desiderio antiquarum cōuersationū: quas ado-
 lescens studiorum causa in his locis habuerat: auidissime reuisit: exceptus summo honore tam a principi-
 bus ciuitatum: q̄ a philosophis & disciplinarum magistris qui pro ingenii & doctrinae fama undique con-
 currebant. Sed Athenis cum esset: tunc primo cæsaris motum ex Gallia & turbationem ciuiliis p̄cella co-
 gnouit: statimque & Pompeii & cæsaris litterae eodem ferme tempore ad eum uenerunt. Vterq̄ sane illū
 ueluti suum haud dubie uendicabat. Ipse autem etsi Pompeio maiori beneficio p̄ suo reditu astrictus ho-
 minem & causam sic probabat: ut si ad arma iretur: facius duceret cum illo uinci: quā cum cæsare uictorē
 esse: tamen ut medius quidam nec alterutri affectior pacis actor esse nō destitit: multa statim ad cæsarem
 super hoc ipso multa etiam ad Pompeium scribēs: multa postquam in urbem rediit in eam rem disserēs
 & in senatu & apud populum concordiam suadebat. Sententia eius semper una fuit: omnem pacem quā-
 uis iniquam ciuili bello sibi uideri p̄ferendam: consilium Pompeii de relinquenda Vrbe uehementissi-
 me improbauit. Sed quando ea sententia peruicerat: ipse cum fascibus & lictoribus quos sibi populus ro-
 manus dederat in prædiis suis circa campaniam & maritimam oram: quarū cura sibi mādata fuerat: uer-
 sabatur. Nonnunq̄ uero capuam Vbi consules & senatus magna pars erat: p̄sertim si de conditionibus

pacis aliquid tractari audiret: Vt adiutor foret se conferebat. Pulso Italia Pompeio & spe pacis amissa diu
 secum ipse conflictatus: est incertus consilii: q̄ in Pompeio quidem opes fractas & non probanda consi-
 lia: in Cæsare uero gratiosam belli causam esse uidebat. Ita si Pompeium sequeretur: clade sui & suorum:
 Si deesset bonorum causæ: Rumores hominum erant subeundi. Ea cunctantem & ambiguum diutius
 tenuerunt: Sic tamen ut honestatis rationem semper utilitati securitatiq̄ præferret: quod cum alias tum
 in eo congressu: quem cum Cæsare habuit patefactum est. Nam rediens Brundusio Cæsar: cum post fu-
 gam Pompeii Romam peteret: Ciceronem ut prædiximus in prædiis commorantem uidit: ac nonnulla
 aduersus eum quæstus tandem rogauit ut ad urbem adesset. Cui Cicero nihil summississe nihil nisi cum
 dignitate & magno animo respondit: Ostendens si adesset quas sententias dicturus foret: quasue reipu-
 blicæ calamitates ploraturus. Nō enim placere senatui exercitum populi Romani cōtra aliū: item Populi
 Romani exercitum in Hispanias duci non in Græciam transportari. Cumque Cæsar respondisset: At
 ego ista dici nolo. Ita putabam iquit Cicero: sed ego eo nolo adesse: q̄ aut mihi dicendū est quæ nullo mo-
 do silere possim: Aut non ueniendum. Tandem Cæsar ita discessit: ut diceret Ciceroni super hoc deli-
 berandum: Nec multo post ex urbe ad eum scripsit ignoscere se illi q̄ non affuisset: idque in optimam par-
 tem accipere. Profectus posthæc in Hispanias Cæsar: cum rumor increbruiisset Ciceronem in castra Pom-
 peii nauigaturum: ex ipso itinere ad eum scripsit: monens atque rogans ne quo progredere: suadens
 que ut procul a bellorum curis medius: Vt facere cœpisset: Alicubi conuiesceret. Verba eius epistolæ
 infra posui: Cæsar imperator. S. dicit Ciceroni imperatori. Etsi te nihil temere nihil impruenter factu-
 rum iudicarem: tamen permotus hominum fama scribendum ad te existimaui: & pro nostra beniuolen-
 tia petendum: Ne quo progredere inclinata iam re: Qua integra progrediendum tibi non existimasses.
 Nam & amicitia grauiorem iniuriam feceris: & tibi minus commode consulere: si non fortunæ obser-
 cutus uideberis. Omnia enim secundissima nobis aduersissima illis accidisse uidentur. Nec causam secu-
 tus (eadem enim tum fuit: cum ab eorum consiliis abesse iudicasti) sed meum aliquod factum condem-
 nasse: Quod mihi grauius abste nihil accidere potest: quod ne facias pro iure nostræ amicitia a te peto.
 Postremo quid uiro bono & quieto & bono ciui magis conuenit: q̄ abesse a ciuilibus cōtrouersis: Quod
 nonnulli cum probarent: periculi causa sequi non potuerūt: Tu explorato & in te meo testimonio & ami-
 citia iudicio neque tutius neque honestius reperies quicquam: q̄ ab omni contentione abesse. Vale. xv.
 Kalen. Maias ex itinere. Satis ergo erat Cæsari: ut cum neutro esset. Hoc idem. M. Cælius hoc Dolobella
 suadebat: ut in eorum epistolis apparet. Et si ab euentu res iudicandæ sunt: hæc potiora consilia fuerunt:
 quod Ciceronis prudentiam nequaquam fallebat. Sed uirum bonum & optimas reipublicæ parte susci-
 pere consuetum pudebat ut iis castris non esse: in quibus Pompeium ducem optime de se meritum & fe-
 natum & consules esse uidebat: Augebaturque sermonibus qui e castris de eo afferebantur: Male de se
 existimare senatum tales ciues permoleste ferebat. Hæc tandem quasi tormenta quædam uirum ex-
 pugnarunt: Vt non modo Cæsaris amicitia uerumetiam tuto ocio bellum periculosum desperatum:
 que præferret. Parata igitur sibi occulte nauis: Quauis omnes oræ Cæsarianis custodiis ne quis ex Italia
 discederet: Obseruabantur: & Antonius de Cicerone obseruando nominatim sibi a Cæsare imperatum
 asseuerabat: Tamen nullo negotio mare ingressus ad castra Pompeii nauigauit. Aduentus eius eo gra-
 tior fuit: quo insperatior. Quippe nemo iam uenturum existimabat. Sed cum deteriora opinione cuncta
 offendisset: neq̄ consilium belli ita gerendi neque copias. Cn. Pompeii: neque genus exercitus comproba-
 ret: pacem primo: deinde quod Pompeius ab ea sententia ualde abhorrebat: ut bellum traheret suadere in-
 stitit. In quibus cum non multum sibi obtemperaretur: & preterea rapacitas atque crudelitas multorum
 quos emédare nō licebat: eum offenderet: quasi poenitentia adductus quod eo accessisset: omnia contem-
 nere: & sese quantum poterat a rebus gerendis alienare cœpit. Cōmisso deinde in Pharsalia prælio: in quo
 ipse ualitudine aduersa impeditus non affuit. M. Cato qui naualibus copiis apud dyrrachium præerat: co-
 gnita Cæsaris uictoria classem & exercitū Ciceroni tradere uoluerat: sibiq̄ concedere: ut par erat: prætori-
 um hominem uiro consulari: & fasces a Populo Romano habenti: id omnes q̄ in exercitu erant: Ciceroni
 suscipiendum censebāt: & in primis Pompeius filius omnes denique sibi ducem pro communi salute Ci-
 ceronem deposcebant. At ipse quoniam nullo modo putabat cui integri pares non fuissent: eidem fractos
 superiores fore: & simul existimans esse sapientis & boni ciuis initia belli ciuillis inuitum suscipere: extre-
 ma non libenter prosequi: postulationem Catonis & aliorum qui ad suscipiendum imperium hortabatur
 omnino reiecit: seque sibi finem belli fecisse & in ocium properare palam respōdit: quod eius dictū adeo
 infeste quidam recæperunt: tantusque repente furor mentes inuasit: ut ipse Cicero pene interficeretur: Pō-
 peio cum suis eductis gladiis sic obstinate in eum ruētibus: ut Catoni magnum negocium fuerit illorum
 temeritatem furoremq̄ comprimere inde ergo propere in Italiam reuersus reditū Cæsaris circa ægyptū
 asiamq̄ diutius commorantis Brūdusii expectauit: uacuum q̄dem a bellorum curis: cæterum tātis usuris
 ac tam magno ære alieno inuolutus: ut patrimonium eius pene totum absorberet. Id uero non tam sum-
 ptibus quos per illa bellorum tempora magnos subierat: quam incuria & negligentia dispensationis acci-
 disse uidebatur: quæ res animum eius a Terentia uxore incredibiliter alienauit: præsertim cū aliæ quoq̄
 indignationis causæ aduersus eam subessent: fasces tamē laureatos ac turbam lictorum quos ab initio ur-
 be extulerat etiam Brūdusii retinuit. Post longam expectationem cum Cæsar tandem appulisse Tarentū
 atque inde terra iter facere nunciaretur: obuiam processit: bona quidem spe sed anxius. cura quemadmo-
 dum uictorem alloq̄ oporteret. Enimuero nil ut faceret dicereue præter dignitatē opus fuit. Cæsar quip-

pe ut ad se porro uenientem prospexit: ad terram descendit: eumque humanissime complexus solus cum solo multa studia loquendo confecit: in honore denique eum habere & familiariter uti perseueravit. In urbem inde reuersus quoniam summa rerum in arbitrio unius posita foro & curiæ locum nullum relinquebat: Ad litteras & studia se rettulit: ut quando alia non dabatur: illa saltem uia ciuibus suis prodesset. Plurimum uero per id tempus in prædiis suis morabatur. Ad urbem nisi Cæsaris salutandi aut pro salute alicuius ciuis orandi causa non accedebat: Vt pro Marco Marcello de cuius restitutione a Cæsare impetrata senatus nomine gratias ægit: ut pro Qu. Ligario & Deiotaro rege: quos apud Cæsarem iratum uictoremque defendit. Cæterum omne tempus aut disputationibus familiarium aut legendo scribendoque assumebatur. Homo tere natus ad prodesse hominibus uel in republica uel in doctrina: Si quidem in republica patriam consul & innumerabiles orator seruauit: in doctrina uero & litteris non ciuibus suis tantum sed plane omnibus qui latina utuntur lingua. Lumen eruditionis sapientiæque aperuit. Hic enim primus philosophiam antea nostris lris incognitam & pene a Romano sermone abhorrentem: de qua nec latine scribi nec disputari posse plerique docti uiri arbitrabantur: Latinis litteris explicauit. Hic plurima uerba ab usum patrii sermonis adiunxit: quo lucidius & commodius philosophorum inuenta disputataque exprimerentur. Hic dicendi præcepta & artem priusquam ulli nostri: doctius quam ulli Græci patefecit & tradidit. Hic ad potestatem Romani imperii dominam rerum humanarum eloquentiam adiunxit. Itaque non magis patrem patriæ appellare ipsum conuenit: quam parentem eloqui & litterarum nostrarum: cuius libros monumentaque si euoluas: Nunquam ocium sibi fuisse credas ad negocia obeunda. Rursus autem si res gestas eius si contentiones si occupationes si certamina in republica & priuata considerentur: Nullum tempus illi reliquum fuisse existimes ad legendum uel scribendum. Ita solus (ut credo) hominum duo maxima munera & difficillima adimpleuit: ut & in republica orbis terrarum moderatrice occupatissimus plura scriberet: quam philosophi in ocio studioque uiuentes: & rursus studio librisque scribendis maxime occupatus: plura negocia obierit: quam ii qui uacui sunt ab omni cura litterarum. Huius ego causam fuisse puto primo admirabilem quandam ac diuinam ingenii magnitudinem: Deinde uigilantem solertemque naturam: Tertio quod plenus omni sapientia omniq; doctrina ad rempublicam se contulerat. Itaque ex eodem philosophiæ sacrario & facta ad rempublicam gubernandam & dicta ad scribendum præcipiendumque aliis depromebat. Ingenue uero ab adolescentia eruditus & in dicendo plurimum exercitatus: facile & sine labore cogitationes suas mandare litteris poterat. Hac igitur foelicitate ingenii hoc naturæ munere hac denique sapientia & eruditione fræctus a pueritia ad exitum uitæ multa præscripsit: multa etiam cum mors indigna illum eripuit: Scriberet instituerat: Genera autem scriptorum eius quadripartita fuerunt. Quemadmodum enim illius opera partim in republica administranda: partim in foro iudiciisque: partim in domesticis familiaribusque negociis ponebatur: erat autem & aliud tempus quod seorsum ad studia doctrinasque referebat: sic scriptorum eius alia publica sunt: alia forensia: Quædam familiaria: Quædam studiorum atque doctrinæ. In quocumque sane horum per multi libri ab eo diuine immortaliterque perscripti: De quibus non alienum fuerit breuiter prout uel ipsi uidimus: uel ab aliis accepimus recensere. Atque ut ab ea parte quæ ad studia & doctrinas pertinet: & in illa ipsa ab optimis incipiamus: inter maxime præstabilia eius generis opera sex libri de republica fuisse memorantur: quos constat ab eo editos postquam ab exilio in urbem redierat. Scripsit post hæc de finibus bonorum & malorum libros quique: in quibus Stoicorum Peripateticorum Epicureorum Academicorum sectas uarietatesque aperuit. Tusculanarum quæstionum libros quinque: de natura Deorum tres: de diuinatione duos: de legibus tres: de officiis totidem: aduersus uituperatores philosophiæ librum unum: Academicorum libros quattuor: de senectute: de amicitia: de consolatione libros singulos: de gloria libros duos: de Fato unum: Laudationem Catonis: aduersus quam Cæsar Anticatores rescripsit. Paradoxa ad Brutum Topica ad Trebatium. Transtulit Platonis Timeum: atque Protagoram Xenophantis: Economicum Arati librum ex ametro carmine: Demosthenis & Eschinis orationes illas famosissimas in causa Ctesiphontis: quæ cum apud nostros negligenter custoditæ iam pridem ex italia tanquam peregrinæ alienæque aufugissent: nos Ciceronem imitati eas ex græcia in latium nostra manu reduximus. Scripsit etiam in oratoria facultate Rhetoricorum libros quinque ad C. Hærennium: item de eadem re libros duos. Post hæc longe eruditius de oratore libros: tres in quibus omnem ueterum & aristotelicam & isocrateam rationem oratoriam complexus: est de optimo genere dicendi ad M. Brutum: de partitione oratoria ad M. Filium: item aliud de eadem re librum qui orator dictus est: comentarios consulatus sui græce scriptos: quos ad Possidonium philosophum misit: item uersibus tres libros de temporibus suis. Hæc ferme in illo studiorum & doctrinæ genere ab eo edita. Publica uero & forensia eius opera orationibus continentur: quarum eas quæ in senatu uel ad populum habitæ sunt: publicas: quæ uero priuatam alicuius defensionem impugnationemque iudicariam continent: eas forenses priuatasque impræsentiarum uocamus. Publicas igitur reliquit de lege manilia: ite quam consulatum iniens. Kalen. ianuariis in senatu habuit: item ad populum de lege agraria: item de proscriptorum filiis: pro Othone: pro Rabirio: duas item ad legem agrariam pertinentes: in Catilinam & coniuratos quattuor: in Metellum: in Salustium de exilio suo orationes tres: de prouinciis consularibus: de responsis haruspicum: pro M. Marcello: in M. Antonium libros. xiii. Forenses uero sunt pro P. Quintio: pro sex. Roscio. pro A. Cluentio: septem libri accusatiõis in Verrem: oratio in Vatinius testem pro P. Sestio: pro L. Muræna: pro P. Sylla: pro Cn. Plancio: Pro Cornelio Balbo: pro L. Flacco: pro M. Cælio: pro Fundanio: pro Vareno: pro Cecina: pro Milone: pro Archia poeta: pro Scaurio: pro Oppio: pro D.

mo sua ad Pontifices: pro Quin. Ligari: pro Rege Deiotaro, Hæc forensia. In domestico autem illo familiarique scribendi genere epistolas pene innumerabiles summa cum elegantia scriptas reliquit: quibus ad amicos scribens multa Volumina referit. Sed earum extant hodie sex & triginta Libri qui inter manus uersantur: Quorum sunt ad Atticum Libri Sexdecim ad Quin. Fratrem Libri tres. Reliqui ad Marcum Brutum: ad. C. N. Lentulum: ad Publi. Sulpitium: ad Marcum Varronem: ad Marcum Cælium: & ad alios præstantissimos suæ ætatis uiros. Plurima uero eius generis amissa sunt. Nam & ad Marcum filium & ad Cornelium nepotem & ad. C. Cæsaem: & ad Hirtiū & ad Panfam: & ad Cæsaem iuniorem multos epistolarum Libros scripsisse eum constat: Quorum nullus hodie reperitur. Quippe Libro Quinto Epistolarum ad Hirtium & secundo Libro ad Cæsaem iuniorem allegatas eius sententias legimus. Sunt igitur quos adhuc nominauimus, clxiii. Quorum ad studia & doctrinas pertinent. Quinquaginta octo ad Reipublicæ actiones tres & triginta: Ad forum & iudicia: Nouem & uiginti ad rem familiarem. Tres & Quadraginta. Nec tamen nos ideo eos numerauimus: quod tot dumtaxat eum scripsisse: sed ut de multis quos ille scripsit: tot ad nostram noticiam deuenisse ostenderemus. Nam multo plura ab eo scripta constat: Præsertim in familiari ac forensi generibus. Scripsisse fertur cum summa facilitate: & quod & multitudo librorum & textus ipse orationis nitidæ illaboratæque fluentis ostendit. Neque tantum prosa in quo genere ingens illa uerborum & sententiarum copia uelut mananti fonte exuberat: Verumetiam metro quotiens animum appulisset: Non pauciores quingentis uersibus per singulas noctes componere solitum tradiderunt. In dicendo uero quanta illi uis quanta gratia fuerit: Multa testantur: & illud in primis quod aduersarii regem inuidioso nomine appellare consueuerunt: quod uidelicet nulli absoluerentur: Nulli damuarentur: Nisi quos ille absolutos damnatosque uoluisset. Probant multæ eius ac præclaræ defensiones: in quibus uel manifestorum criminum reos uel alias odiosos atque inuisos ab inuitis & obstinatis iudicibus orando extorsit. In causa. Quin. Ligarii quæ apud Cæsaem dictatorem acta est: Fertur Cæsar ita animatus fuisse: Ut Ligarium omnino pro condemnato haberet: & cum Cicero defensurus uenit: dixisse ad amicos: Reum quidem damnare certissimum est: Nil tamen prohibet Ciceronem audire. Sed idem ille qui hoc dixerat: mox agente oratore propositum illud damnandi tenere non potuit. Prudentissima enim & artificiosa oratio cum gratia & plenitudine ad aures eius perueniens: tam uarie mentem animumque affecit: ut sæpe uultum coloremque mutaret. Vbi uero ad commemorationem pugnae deuenit: cum in accusatorem acriter conuersus illa dixit: Quid enim Tubero ille tuus districtus in acie pharsalica gladius agebat? cuius latus petebat? quis erat sensus armorum tuorum? Quæ tua mens oculi manus ardor animi? Quid cupiebas? Quid optabas? Eo ista dicente ita Cæsaem extra se positum & quasi mente alienatum ferunt: ut toto corpore excusso libellos quos manu tenebat abiiceret: denique uicatus contra propositum animi reum absoluit. Quid. L. Flaccum repetundarum reum: Nonne omnium opinione damnatum & testimoniis multarum ciuitatum conuictum iudicibus extorsit? Quid Murænam: quem Cato de ambitu accusauit: Nonne cum de crimine ipso constaret: Cicerone orante absolutus est? Quid legem agrariam: Nonne ardenti & cupientissime plæbi funditus dissuasit. Sed habuit in his tempus spatiumque cogitandi. Quid autem illa quæ pro. M. Othone subito & sine ulla præmeditatione effecit? Cum ille Romanos equites mixtos cum cætera plæbe spectare solitos lege lata segregasset: ac ob id plæbs se despectam putans summo odio in Othonem accensa uenientem in theatrum maledictis & iurgio incessisset: contra equestris ordo reclamaret: animis undique inflammatis nonne Cicero qui per id tempus consul erat: aduocata confestim plæbe ita dicendo mentes immutauit: ut in Theatrum reuersa Othoni applauderet. Nec minor sanè in accusando quam in defendendo fuit. Nihil profecto uehementius Romana iudicia unquam uiderunt: Quam accusationem. Caius. Verris. Nihil unquam Violentius. Neque asperius Curia audiuit: Quam Accusationem Catilinae. Atqui constat Ciceronem initio dicendi subtimidum fuisse: Quod & ipse multis locis fatetur: & omnibus fere optimis oratoribus euenisse ostendit. Sed ut ab initio paucescebat: Sic postquam prima illa initia euaserat: audentissimus erat. Quippe in accusatione contra Verrem eoque uehementiæ audaciæque processit: ut iudicibus grauius minatus sit: Nisi reum condemnarent. Et Catilina Homo audacissimus ab eo in Senatu accusatus propter uehementiam accusationis obmutuit. In metellum quoque & Clodium & Antonium ita inuectus est: Ut eorum audaciam furoremque perfringeret. Vnde illud in eo præcipue admirandum: quod tanta potètia iudiciorum fræctus neminem unquam in iudicio accusauit. Preter unum. C. Verrem quæ Siculorum gratia persecutus est. Cæteram omnem forensis operam in defensione calamitosum forum exhibuit. Sed & in sententiis Dicendis & in Omni elocutione plurimum eminebat. Quædam sunt eius orationes totæ subtiles: Ut pro Quintio ut Pro Cecinna: quedam totæ graues: Ut contra Catilinam & aliquæ Antonianæ: multæ uariæ. Ut de responsis Haruspicum: Ut pro Cluentio ut pro Milone. Lōgum esset singula prosequi: & per Omnes orationes eius uagari. Illud dixisse sat erit. Ex tanta multitudine studiosorum hominum: qui uel in eius ætate fuerunt: Vel postea secuti sunt: Neque dicendo adhuc quisquam Ciceronem æquauit: Neque scribendo Proximus accessit. Vna tantum in re audientibus grauem fuisse dicunt: quod de se ac de illo Consulatu suo plurimum loquebatur. Sed hæc certe necessaria erant Contra inuidentes Carpentisque repetere: & habebant medicinam Quod nemo in laudibus cæterorum hominum magis profusissimus unquam fuit: Nemo aliorum commendationibus

detraxit minus. Laudabat se Nonnunquam At Catonem Lucullum Hortensium Pompeium & cæte-
 ros præstantes in republica uiros coætaneos suos in cælum tollebat. Dixit aliquid de facultate dicendi.
 At Platonis dialogus sic scriptos aiebat: Vt si Iuppiter loqui uellet: nō aliter loqueretur. Aristotelem flu-
 men aureum uocitabat. Theophrasti libros suas delicias esse dicebat. Demostheni tantū tribuit: ut An-
 tonianas orationes in quibus maxime nixus est: Ob illius honorem Philippicas appellaret: De ipso etiā
 ad Brutum scribens: Illum multa in dicēdo perficere: se multa conari: illum posse: se uelle asserit. Nam
 M. Quidem Varronem & libros eius tantis laudibus extulit: ut sibi ipsi & suis nullam fecisse reliquam
 uideatur. Quis igitur ueras laudes non libenter audiat: qui nemini unquā inuiderit: & aliorum laudes
 tam auide complectatur? Nimis profecto insolentes studiosiq; sumus. Virtutes ab omnibus ad unguē
 exigimus: Eos de illis ipsi loqui non toleramus. Sed non est propositi nostri causam agere: Sed uitam
 moresque describere. Ad rem igitur redeamus. Ex potrociniis neque dona neque mercedem ab ullo re-
 cæpit. Munera a Siculis ultro ingentia magnificaque delata constantissime reuicit: eo dumtaxat con-
 tentus: Vt ædilitatem suam transmissione frumentaria nec illa quidem gratuita adiuuarent. In respon-
 dendo laceffendog; ex tempore acutissimus fuit. Clodio obiectanti: q; iudices ei non crediderant: Sibi
 credidissent: respondit: At uero illi quoniam antequam absoluerent: pecunias uoluissent. Metello in cō-
 tentione sæpius interroganti quis pater eius fuisset: Matrem difficilius relatu hoc illi fecisse respondit:
 nam Metelli mater parum pudica habita fuerat. Hortensio cui Verres spingem donauerat: se quoddam
 obscure dictum non intelligere dicenti: Domi spingem habere cauillatus est. Ioco & risu in omni uita
 pene intemperante usus est: Acumenque ingenii mirifica condimēta iocanti suppeditabat. In causa Mu-
 renæ in Catonē & opiniones illas stoicorum quæ Paradoxa uocāt: Perpetua oratione iocatus: Tantum
 risum in iudicio excitauit: ut fluerent omnibus lachrymæ: neque e multitudine circumstantium quis-
 quam sese recipere aut continere posset. Catonem quoque exhilaratum dixisse ferunt: q; ridiculum cō-
 sulem habemus. Erat enim tum Cicero consul: cum Murænam pefendit. In causa quoque. L. Flacchi
 non mediocriter profuisse iocus creditur in testibus refutandis. Sed & in aliis nunq; occasionem iocan-
 di sibi oblatam respuit. P. Consta fuit professione quidem iuriconsultus sed hebetis ingenii minimæq;
 scientiæ. Is testis in quadam causa productus de re interrogatus: se nihil scire respondit. Tum Cicero ad
 eum: siste inquit: tu fortasse te de iure interrogatum credidisti. Nec minus uenuste in. L. Coctam censo-
 rem iocatus est. Nam cū negocia obeūdi in foro & tādē sitienti aqua ad potum fuisset oblata: amicos
 uocauit & circūtegere se iussit: ne si cēsor sciret eū aquā potare: senatu amoueret: Erat enim Cocta cen-
 sor de uinositate famosus. At cēsores solebāt uinosos senatu amouere. Sed neq; a Cæsare iā dictatore la-
 cessendo abstinuit. Nam cum ille prædia paruo admodum præcio seruilis uendidisset: multis ut sit
 uilitatem mirantibus: At quō melius inquit empta sciatis: tertia deducta est. Illa namque filiam suam
 nomine Tertiam Cæsari conciliaffe & ad eum duxisse putabatur: Prolixam certe haberet materiam:
 si quis ista colligere ac prosequi uellet: sunt enim pene innumerabilia eius dicta. Non enim amicis non
 inimicis non domesticis non sibi ipsi in hoc urbanitatis genere unquam pepercit. Hanc eius læticiam
 iocunditatemque naturæ domesticæ molestiæ ad extremum turbarunt: De quibus (ut lucidius intel-
 ligi possit) superius repetam. Habuit Cicero Terentiam uxorem: & ex ea Tulliolam & Marcum fili-
 os habuit: & duos fratres alium germanum alium patruelem: Ex quibus. L. Cicero qui patruelis erat
 adolescens magnæ indolis & oratoriæ artis studiosus ante consulatum eius diem obiit. Quin. Ve-
 ro frater Vxorem habuit Pomponiam Attici sororem: & ex ea filium nomine Quintum. Liberto-
 rum & seruorum utrique magna familia patrimonia satis ampla. Sed. Quin. Fratri ex gratia potius.
 Ciceronis quam ex sua uirtute honores opes & dignitates accreuerant. Nam ipse quidem per se haud
 multi habebatur. Ex Tulliola generos habuit duos: & quidem utrumque summæ nobilitatis: Pri-
 mo Crassipidem Pisonem qui paulo ante profectionem eius in Ciliciam defunctus est: Postea Cor-
 nelium Dolobellam: Cui etiam eo in Cilicia proconsulatum gerente Tulliola nupsit. Hæc trauquilla
 omnia & plena dignitatis concordiaque fuerunt usque ad tempus ciuili belli. Postea uero eadem illa
 fortuna quæ rempublicam sæuendo inuasit: Non minori impetu domum Ciceronis ingressa cum-
 Æta turbauit: Atque permiscuit. Quin. Frater durante adhuc bello ciuili adeo inimico animo in Cicero-
 nem factus est: Vt etiam scripserit orationem quam contra eum adud Cæsarem recitaret. Quin. Cice-
 ro fratris filius adolescens audax & facinorosus etiam de ipsius cæde quandoque cogitauit: Eorum p-
 ueritates Cicero ita leuiter tulit: ut per hæc ipsa tempora quibus illi maximis eum iniuriis appet-
 bant. Quin. fratrem apud Cæsarem qui sibi iratus putabatur: non destiterit commendare. Sed nec terē-
 tia uxor in fide permansit: nam illa quādiu ipse absuit: Pompeium secuta: nihil unquam ex eius senten-
 tia domigessit patrimonium parum diligenter parumq; fideliter administratum sumptibus iacturisque
 exinaniuit. pecunias ad eum nunq; misit: in summa egesta te uiatici constitutum: & sæpius per litteras
 postulantem: Quasi alienum & nunquam reditum neglexit. Postquam in Italiam rediit: cum mul-
 tum tempus Prundusii reditum Cæsaris expectans moraretur: Nunquam ad ipsum uenire dignata
 est. Quin etiam Tulliolæ filiæ Brundusium eunti nec una ire Voluit nec satis decentem comita-
 tum puellæ tradit: Peruerse denique omnia facere molirique uidebatur. Quibus tandem rebus coa-
 ctus est exemplo summorum uirorum eam dimittere: Super hæc omnia grande æs alienum sub usu-
 ris sumptum indies omnia deuorabat: & accedebat restitutio dotis Terentiæ faciendæ: quibus cum aliter

fatiffieri non posset: tandem ex amicorum sententia Publiliam: cui ampla hæreditas erat uxorem accē-
 pit. Nec multo post summo ipsum dolore affecit Tulliolæ mors: quā partu laborantem per id tempus
 amisit: quo Cæsar in Hispania contra Pompeii liberos bellum gerebat. Pro linimento huius doloris scri-
 ptus est ab eo liber: in quo seipsum consolatus est. Sed etiam alii multi consolationes ad eum scripserunt
 ex quibus extat adhuc serui Sulpitii consolatio pulcherrima. Cæsar quoque ex Hispania consulatio-
 nem Tulliolæ ad Ciceronem scripsit: & Brutus Romæ. O seculum doctorum hominum. At nunc
 uix est qui prima elementa proferre sciat: uix est qui curet. Publiliam uxorem quod morte Tulliolæ læ-
 tari uisa erat: ab se Cicero separauit: ipse astute aliquandiu secessit. M. Cicero filius nō satis bona existi-
 matione per hoc tempus fuit: Is tamen postea Athenas missus & cratippo traditus: breui profectu famam
 recuperauit: hæc domestica. Interfecto Cæsare cum recuperata libertas uideretur: statim princeps inse-
 natu apparuit: pacem inter Cæsaris amicos & interfectores eius qui capitolium occupauerant persuasit:
 memoriam pristinarum discordiarum obliuione sempiterna delendam censuit. Et sane ab initio secun-
 distime omnia. Brutus & Cassius a senatu laudati: gratulationes & applausus ut liberatoribus patriæ
 per totam urbem facti. Sed cum mox Antonii consulis mutata uolūtas & res ad seruitutem rursus spe-
 ctare appareret: Brutus & Cassius tuto in urbe esse non possent: omnia deniq; ab Antonio flagitiose age-
 rentur: in græciam abire statuit: ea mente ut. Kalen. Januariis in urbem adesset: quod erat initium Pan-
 sæ & Hircii consulatus futurum. Delatus ergo in Siciliam & inde cum græciam peteret: uento ad Leu-
 copetram reuēctus redeundi in urbem consiliū cœpit: accepta. M. Antonii concione & magna eius mu-
 tatione per quosdam nunciata: quasi ille repudiatis malis suasoribus ad senatus auctoritatem se totum
 rettulisset. Rursus itaque propere in urbem nihilo meliora offendit: quam proficiscens reliquerat. An-
 tonius enim manifeste sibi tyrannidem parabat: in senatu quotiens uentebat milites armatos inter sub-
 sēlia senatorum collocabat. Omnia uenalia impudentissime habebat: Reditus Ciceronis magnam An-
 tonio suspicionem attulit: & cum forte per eos dies senatum haberet: ac Cicero quod erat fessus e uia: ue-
 nire causaretur: cum fabris se eius domum audiente senatu disturbaturum minatus est: quod Cicero p-
 sua dignitate iniq; tulit: & ueluti ad grauem contumeliam accepit. Itaq; postridie in senatum ueniens cū
 de profectioe ac reuersione sua (ne quis forte secus acciperet) rationem exposuisset: questus est de. M.
 Antonii iniuria ac subinde de republica dicere aggressus: ita locutus ē: ut eius libertatem & magnitudi-
 nem aī omnes admirarent. Percursis. n. ab eo tempore quo Cæsar necatus fuerat ad eam diem quæ erat:
 Kalen. septembris oibus reipublicæ actionibus mutationē uoluntatis Antonii non solum redarguit sed
 increpauit: & quæ eius sententia foret de tota republica elato aīo & nihil de suo periculo recusanti liberri-
 me patefecit. Ea oratione maiorem in modum iritatus Antonius inimicitias sibi denunciauit. Hic est
 iam Ciceronis uelut optimi poetæ extremus actus: & certe meo iudicio: oīum fortissimus atq; pulcher-
 rimus. Tantum. n. abfuit: ut hac inimicitia & denunciatione: qđ ille putauit: deterritus urbe excederet: ut
 etiam illius minas quibus potentissimi & armis undiq; stipatissimi p- republica ultro expetere ac deposce-
 re uideretur. Sed cum dies. xiii. Kalen. octobris: quo die adesse edictum erat uenisset: Antonius cum ma-
 gno armatorum agmine in senatum profectus longa oratione quam per. xvii. dies ante meditatus fue-
 rat in ciceronem inuectus est: eamq; postea scriptis edidit. At Ciceronem ea die in senatum uenire & co-
 ram respōdere cupientem amici retinuerunt. Erant enim potentiora Antonii arma: nec nisi ad manife-
 stum interitum proficisci uidebatur. Hinc maiori uterque ui ad opes augendas cōuersus: ueteranos an-
 tonius undique conuocare: & eius rei gratia per italiam discursare. Cicero. C. Octauium qui Cæsar
 Octavianus dictus est: ad quem propter Cæsaris nomen hæreditatemque ueterani milites concurre-
 bant: sibi coniungere perrexit: nec id fuit difficile: Nam hæreditate Cæsaris & magna pecunia ab Anto-
 nio fraudatus & insuper magnis contumeliis affectus: Facile ad Ciceronis uoluntatem auctoritatem/
 que se contulit. Et erat sane amicitia quædam paterna & præterea obseruatio: Quod ille Cicerone cō-
 sule natus & ab eo propter somnium quoddam iam ante dilectus fuerat. Hac igitur cōiunctione adeo
 superior facta est Ciceronis res: ut tandem Antonius territus urbem reliquerit. Posthæc Cicero pluri-
 mum iam in urbe potens magnam sollicitudinem de Antonio opprimendo suscepit. Sed erat illa dif-
 ficultas: qđ necdum. Kalen. Januariae aderant: quo tempore Hircius & Pansa Homines sibi amicissimi
 & idem de republica sentientes consulatum inirent: nec erat qui interea senatum uocaret. Quare pri-
 uato consilio sibi cuncta agenda erant. Cum ergo cognouisset Antonium in Galliam properare: Per
 litteras & nuntios. D. Brutum qui Mutinæ erat confirmauit: ut prouinciam in senatus Populique Rō-
 mani uoluntate retineret. Antonioque licet consuli resisteret: nec in libertate & salute Populi Roma-
 ni conseruanda auctoritatem Senatus expectaret: uoluntatem enim pro auctoritate haberi debere:
 cum auctoritas impeditur. His adhortationibus Brutum suaptæ ingenio ad id prouum concitauit:
 ut aduersus Antonium consulem bellum moueret. Interea uero dum ille mutinensi bello impedi-
 tus tenebatur: quæ in urbe prouidenda ac paranda erant: Diligentissime parabat. Eo igitur auctore
 cum tribuni plæbis Senatum uocassent: efficit ut Octavianus itemque legiones quæ Antonium con-
 sulem deseruerant: & simul. D. Brutus qui illi restiterat: bene eque republica fecisse decerneretur: quo
 quidem facto hostis quodammodo Antonius a senatu iudicatus est: Mox adueniētibus. Kalen. Janua-
 riis monendo & cohortando obtinuit: ut Hircius & Pansa consules itemque Octavianus pro prætore
 cum exercitibus contra Antonium mitterentur. Profecti igitur ad bellum non longe a Mutina fir-

DEMETRII

gnis collatis pugnauerunt. In eo prælio Antonius uictus ac fugatus amissis omnibus copiis præter ægrotatum aufugit: sed in acie Panfa & Hircius consules ambo ceciderunt. Hoc fuit pestiferum reipublicæ uulnus semen & origo secularum calamitatum. Nam Octavianus adolescens: ubi consules e medio sublatis & se solum ducem in tantis copiis relictum conspexit: Mutata iam & ipse mente de dominatione cogitare cœpit: quod illis uiuis nunquam facere potuisset. Sed hæc postea apparuerunt. Romæ priusquam de uictoria mutinensi nuntius afferretur: fama quædam falso uulgarat: rem apud Mutinam male gestam fuisse: Itaque uniuersa ciuitas sollicita ac pauida erat: fuitque opinio uehemens Ciceronem correptis fascibus capitolium fore occupaturum: quo magis urbe in suam potestatem redacta Antonii amicos qui se mouerent opprimere & illi uenienti resistere posset. Inter hæc uictoria nunciatur: statimque concursus est factus ad Ciceronis domum. Gratulantium turbæ ueluti ouantem in capitolium detulerunt. Mox senatu aduocato decretæ supplicationes ad omnia puluina: & sepulchrum militibus qui in prælio cecidissent. Nam de morte consulum nondum audiebat. Creati subinde. x. uiri ad diuidendos agros & præmia ueteranis assignanda: quorum Cicero ipse unus fuit. Antonius ut ex prælio aufugit cum suis profligatis equitibus apenninum transgressus ad uada se recæpit: Inde cum trans alpes ducere uellet: succlamatum est a militibus & aperte recusatum in Galliam sequi. Et iam Brutus cum exercitu appropinquabat. Quare in summa difficultate & magna desperatione constitutus Antonius: tandem supplex & mutata ueste ad M. Lepidum confugit: rogans ut uitam eius a persecutoribus tutaretur. Eum tandem Lepidus in castris recæpit: & sic bellum de integro regnatum est: interea Octavianus per mortem duorum consulum occasionem dominandi nactus: Diuersa sentire & agitare cœpit. Tandem uero & libertatem & Ciceronem missos faciens copias & fasces quos a senatu recæperat contra senatum conuertit. Inita namque cum Lepido & Antonio nefaria societate ad patriam occupandam cum in unum circa Bononiam conuenissent. Proscripserunt circiter. ccc. Ciuēs quos ad necem destinabant Dicitur tamen Octavianus diu restitisse: ut Cicero in proscriptorum numero non esset: adductus uerecundia quod eum patrem appellare solebat: & quod eius opera ad id potentiam peruenisset. Sed Antonius ante omnes Ciceronem postulabat: & M. Lepidum in suam uoluntatem traduxerat. Itaque tandem Octavianus concessit hac lege: ut Antonius, L. Cæsarem auunculum suum & Lepidus Paulum fratrem sibi uersa uice ad necem permitterent: ita meminisse paritum est. Neque creditur in terrarum orbe quicquam crudelius & sceleratius unquam fuisse: Cum uelut sanguinem pro sanguine commutantes carissimos & coniunctissimos quisque ad necem tradiderit: ut inimicissimos occidere possent. Et erant sane hi omnes boni & præstantes uiri. Nihil enim magis in illa proscriptione quæsitum est quàm bonos & amatores libertatis extinguere: insuper ad corroborandam sceleris fidem ac societatem ualidius firmandam: Quo magis omnis spes Ciceroni subtraheretur: Clodia, P. Clodii inimici olim eius filia Antonii priuigna in matrimonium Octauiano traditur. Cicero ubi hæc intellexit: Desperatis rebus una cum Qu. Fratre (Nam his in gratiam redierat) in Tusculanum primo: Deinde cum Octavianus urbem intrasset: ex Tusculano asturam fugere perexit: eo consilio ut inde in Macedoniam ad Brutum traiceret. Sed cum in uia essent. Qu. Frater quod mærore anxius non satis uatici extulisse putabat: Domum redire statuit: & accepta pecunia Ciceronem consequi. Lachrymis igitur & complexu mutuo a Fratre diuisus in urbem rediit. Vbi mox a seruis proditus una cum filio interfectus est. At Cicero Asturæ nauim ingressus usque circeois nauigauit. Ibi siue tedio nauigationis siue quod nondum spem omnem de Octauiano abiicisset: in terram descendit: & Asturam rediit incertus consilium an Romam reuertetur. Tandem peruicerunt liberti & serui qui secum erant: ut iterum nauigaret. Delatus igitur usque ad prædia sua quæ in Formiano pulcherrima habebat: Cum descendere uellet: corui obuiam uolantes uelut nauim appellare prohibebant. Mox etiam cum Villam introisset: Cædem aues secutæ clamore & strepitu omnia peruadebant. Quare commoti liberti ipsum lectica impositum ad Mare referebant. Inter hæc satellites ab Antonio missi aderant. Eos ducebat popilius: quem de paricidio olim accusatum Cicero defenderat. Hi cum refracta Villa eum non repperissent: ad littus alio itinere currentes: Tandem ipsum in uia deprehendunt. At Cicero ubi eos irruere sensit: lecticam deponi iussit: ipsosque sine lamentatione & gemitu prospexit: demulcens etiam sinistra manu barbam: Vt sibi mos erat. Ita ab illis occiditur quarto & sexagesimo ætatis anno. At M. Brutus audita Ciceronis morte. C. Antonium triumuium fratrem: quem in macedonia captiuum habebat: Ciceroni filio ad uindictam concessit: quo supplicio affectus & securi percussus dignas inferias Ciceroni persoluit. Postea ipse quoque Antonius ab Augusto uictus seipsum propria manu occidit. M. Lepidus omni potentia spoliatus uitam inopem miseramque traduxit. Ita omnes ciceronis inimici misere tandem ignominioseque perierunt.

DEMETRII VIRI ILLUSTRIS VITA EX PLVTARCHO GRAECO IN LATINVM PER DONATVM ACCIAIOLVM VERSA.

RAECLARVM MEO IUDICIO PRISCI SAPIENTIS SENTENTIAM Habere: qui cum rerum naturam igenti studio diligentiaque perquirent: artes similes sensibus esse dixerunt: hac præcipue ut mihi uidetur ratione compulsi: quæ tam diiudicandi uim discernendique potentiam æque sensibus atque artibus animaduertent inesse: quæ ad percipienda contraria a primis in cunabulis cunctis hominibus natura inseruit. At nos quæque experientia ipsa & horum philosophorum grauissimo iudicio confirmati in hanc sententiam